İnternet Ağında Çocuğum

Saliha TURAN

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm

İkinci Bölüm

Üçüncü Bölüm

Dördüncü Bölüm

Beşinci Bölüm

GİRİŞ

"Hiçbir anne-baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha değerli bir şey veremez."

Vaktiyle bir köye çok geç de olsa elektrik bağlanır. Bütün köylü bunun sevinciyle köy meydanında toplanarak ellerindeki tüm gaz lambalarını kırarlar. Ancak köyde elektrik kesintisi başlar. Tüm gaz lambalarını da kırmış olan köylünün durumu daha da kötüdür artık. Evet, teknolojik gelişmeler insana her zaman arzu ettiği huzuru vermeyebilir. Buradan hareketle diyebiliriz ki, aslında internetin insanlara sundukları çok geniştir, fakat bu kadar bilgi arasında, bilinçsiz bir kullanımla, insan yolunu çok kolay kaybedebilir.

İnternet halk arasında, "haber takibi, mesajlaşma, ucuz olduğu için sesli ve görüntülü görüşme, dosya aktarımı, kolay bilgiye ulaşma yolu, bir konu hakkında bilgi toplamak için tarama yapma" diye tarif ediliyor. Bu tarif meslek dallarına göre de değişim gösteriyor. Örneğin site tasarımcıları interneti "hayatım, elim ayağım, ekmek teknem" diye tarif ediyor. İlköğretim çağındaki öğrenciler ise interneti eğlence aracı olarak tarif etmektedirler. Son on beş yılda bu kadar gelişme kaydeden çağın teknoloji harikası internet, acaba ne kadar zararlı, ne kadar faydalı? Onu daha verimli olarak kullanabilmek için neler yapılmalı? İşte biz, çalışmamızda bu konulara açıklık getirmek istedik.

Bilgisayar ve internet, artık günlük hayatımızın vazgeçil-

mez bir parçası oldu. Bilgi alış verişi, bilginin serbestçe dolaşım ve paylaşımı en üst düzeye ulaştı. İş hayatında etkin bir kullanım sahasına sahip internet, artık hemen hemen bütün evlere girmiş durumda.

Hayatımızın tanzimi ve çocuk terbiyesi noktasında, aile içi eğitim ve gelişiminde etkin bir rol oynayan internet konusunda neler yapıyoruz, ne tür önlemler alıyoruz?

Kültür ve medeniyetimizde zaman tanzimi son derece önemli bir husustur. Yaratıcıya ve insanlara karşı vazifelerimiz, günlük ve sosyal hayat, aile eğitimi, dinlenme gibi bölümlere ayırmanın mümkün olduğu zaman tanziminde, internet ve bilgisayara ayrılan vakit dikkatle tespit edilmelidir. Ailede eşlerin birbirleri üzerinde, çocukların ve büyüklerin birbirleri üzerinde hakları vardır. Daha da önemlisi, direk veya dolaylı olarak sebep olma noktasında bir kul olarak yapmamız gerekenleri engellemesi açısından interneti doğru kullanabiliyor muyuz?

Genellikle çocuklarımızın derslerine çalışmalarını ve oyun-eğlence zamanlarını planlamaya çalışırız. Aslında sadece çocuklar için değil, bizler için de zaman planlaması şart. Özellikle, aile içindeki; eşle ilgilenme, çocuklarla kaliteli diyalog kurma, evdeki diğer ihtiyaçların ve işlerin takibi gibi konuları göz önüne aldığımızda, internete ne kadar az vakit ayırmamız gerektiğini daha iyi anlarız.

Bazı pratik şeyleri bilmek ve uygulamak için uzman olmak gerekmez. Kısa bir bilgilenme ve takip, bize gerekli tecrübe ve bilgiyi kazandıracaktır.

Bu çalışmada, bilgisayar ve internetin muhtemel zararlarından kendimizi ve çocuğumuzu nasıl koruyabileceğimizi, bilgisayar ve internet nimetini daha verimli ve bilinçli olarak

nasıl kullanmamız gerektiğini ele almaya çalıştık. Şunu belirtmemiz gerekir ki bilgisayar ve internet, aslında zararlı bir bilgi iletişim ve paylaşım sistemi değildir. Onu zararlı kılan, bu sistemi insanlara uygun olmayan şekilde arz eden mantıkta ve bu sistemi kullanan insanların uygulamalarındadır.

Çalışma esnasında, araştırma ile ilgili literatür taraması yapılmış, lisans eğitimim esnasında öğrendiğim bilgiler güncelleştirilmiş, lisans tezimin de bu çalışmayla örtüşen bir özellik arz etmesiyle araştırmalarımı derinleştirmiş, daha sonra da bilgisayar ve internetin devamlı gelişen ve değişen bir yapı olması nedeniyle güncel araştırmalar ve haber grupları takip edilmiştir. 1999 yılında Selçuk Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Bölümü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana bilim dalında yaptığım lisans tezimin ismi *"Bilgisayar ve İnternet Konusunda 5-6 Yaş Çocuklarının ve Ailelerinin Düşüncelerinin Saptanması"* idi. Çalışmamızda, konu ile ilgili bazı batı kaynaklı araştırma neticelerinden de faydalanılmış, kendi kültür ve medeniyetimize yani bizim insanımıza uygun olan tavsiye ve önerilere de yer verilmiştir.

Çalışmamız aslında konu ile ilgili derlenen bilgiler ve mesleğimizin getirdiği tecrübeler ışığında yapılan analizlerle bilgisayar ve internet ile ilgili anne babaların arzu ettiği bir el kitapçığı/rehber kitap oluşturmaktan ibarettir. Günümüzde anne babaların hem kendileri hem de çocukları için böyle pratik bir çalışmayı arzu ettikleri gözlemlenmiştir. Bugün hangi çevreden olursa olsun, neredeyse bütün anne babaların "çocuğumu bilgisayarın ve chat'ın başından kaldıramıyorum" demeleri, bizi, çocukları bilgisayarın ve internetin zararlarından korumaya yönelik böyle pratik bir çalışmayı hazırlamaya yöneltmiştir.

Çalışmamız esnasında yararlandığımız kaynaklara dipnot-

larda aktarılmış, ayrıca kitabın en sonunda kaynaklar başlığında da belirtilmiştir.

Yer yer, konu ile ilgili bilimsel araştırmalara yer verilmiştir. Bu bilgilerin herkesin anlayacağı rahat bir dil ile aktarılmasına özel çaba gösterilmiştir.

Anne babalara, eğitim ve öğretim işiyle meşgul olanlara ayrıca bilgisayar ve internetin zararları, faydaları, daha verimli kullanılması ve internet etiği hakkında gerekenleri öğrenmek isteyen herkese faydalı olmasıyla dileğiyle…

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Uzmanı
Saliha TURAN
13/03/2008

Birinci Bölüm

İnterneti ve Bilgisayarı Doğru Kullanıyor muyuz? İnternet Bağımlılığı

Kısaca Bilgisayar

Bilgisayarlar her türlü bilgiyi (veri) saklamamızı, bunlar arasında işlemler yapabilmemizi (programlama) ve saklanan bilgilere ulaşmamızı sağlayan ve bu işlemleri "çok hızlı" yapan elektronik cihazlardır. Ortalama bir bilgisayarın 1 saniyede milyarlarca işlem (toplama, çıkartma gibi sayılar arası işlemlerden her türlü bilgiyi saklamaya kadar) yaptığı düşünülürse ortaya çıkan sistem daha iyi anlaşılacaktır. Bilgisayarlar, bütün bu işlemleri bir takım "bilgisayar programları" ile belirli işletim sistemleri üzerinden yaparlar. Bu programları kullanarak bilgisayarlarda analizler yapabilir, yazı yazabilir ya da oyun oynayabiliriz.

Bir insanın bilgisayarı artık klasikleşmiş birtakım işler için kullanabilmesi ve bilgisayar teknolojisi kullanılan diğer sistemleri kullanmaya kolayca adapte olması "Bilgisayar okuryazarlığı" olarak; bilgisayar ile yapılan işlerin "anlayarak" yapılması ve bilginin "yorumlanması" ise "bilgi okuryazarlığı" olarak isimlendirilir.

Kısaca İnternet

İnternet, teknik olarak, birçok bilgisayarın ve bilgisayar sistemlerinin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. Bu iletişim ağında bilgisayarlar birbirlerine fiziksel olarak (kablolar, uydu bağlantıları, telsiz bağlantı vb.) bağlıdır ve geliştirilen bazı özel tekniklerle birbirine bağlı bilgisayarlar arasında bilgi paylaşımına dayalı birçok işler yapılabilir. Mesela, dosya alma/gönderme, konuşabilme vb. gibi. Bilgisayarların bilgiyi saklama ve onu çok hızlı işleme özellikleriyle bilgisayar ağlarının herhangi iki bilgisayar arasında veri iletişimini sağlama özellikleri birleştiğinde ortaya büyük bir bilgi paylaşım ortamı çıkar. İşte, internetin temel altyapısı ana hatlarıyla böyledir.

Diğer bir deyişle internet, milyonlarca bilgisayarın birbirine bağlı olduğu çok büyük bir bilgisayar ve iletişim ağıdır. İnternet, bir bilgi sunma ve bilgiye ulaşma ortamıdır.

İnterneti Doğru Kullanıyor muyuz?

İnternet teknolojisi âdeta mucizevî bir buluştur. Artık bilgisayar ve internet insanlık için ciddi bir ihtiyaç halini almıştır. İnternet kullanımının giderek artması, sınırsız, denetimsiz ve yasaksız her türlü bilgiye veya kişilere erişimin kolaylığı, çok olumlu gelişmelerin yanında bazı önemli ama olumsuz neticelerin doğmasına da sebep olabilmektedir. Bilgisayar oyunları ve internet gezintileri, çocukları ve gençleri sosyal hayattan giderek uzaklaştırmaktadır. Bu nedenle kültürel özelliklerimiz dikkate alınarak, internet kullanımını doğru bir alana çekmek zorundayız. İnternet bağımlılığından kurtulmak, ancak çocuklarımızın ve gençlerimizin interneti doğru ve bilinçli bir şekilde kullanmaları ile mümkündür.

Amerika'da yapılan bir araştırmada internet kullanımının her yıl yaklaşık %40 oranında arttığı tespit edilmiştir. Evinde

kendine ait bir bilgisayarı olup da bütün gününü ekran başında geçiren gençler kolay kolay arkadaş edinememektedirler.[1] Zamanla da asosyal ve problemli bireyler haline gelmektedirler. Bu durum, bilgisayar-internet kültürüne yabancı olanlarda, birçok ekonomik ve sosyal sıkıntılara sebep oluyor. Gazetelerde zaman zaman bununla ilgili haberler okuyoruz. Bu olumsuzluklara bakıp, bilgisayarı kaldırmak yerine, olumsuzlukları ortadan kaldırmak gerekir; bunun için de gençlerimizi bilinçlendirmeliyiz.[2]

Şunu çok iyi anlamalıyız ki, "İnternet Bağımlılığı" bir hastalıktır ve mutlaka tedavi edilmeye ihtiyacı vardır. Çevremizi biraz incelediğimizde, kendimizin veya yanı başımızdaki bir dostumuzun bağımlılık sınırında olduğunu fark edeceğiz. 1997'de Ivan Goldberg, bu bozukluğu dile getirdiğinde, rahatsızlığın bu derece ilerleyeceği tahmin edilememişti.[3]

İnternet Bağımlılığının Nedenleri Nelerdir?

İnternet bağımlılığını oluşturan şey bir bakıma bilgisayar, internet ve sanal dünyanın karşı konulmaz çekiciliğidir. İnternet kafeler bu bağımlılığı mekânsal bir temele taşımaktadır.[4] Kent yaşamı sosyal bağlantıların azalmasıyla kendini göstermekte ve bu ortamda sosyal bağlar kolaylıkla kurulamamaktadır. Ancak yapılan araştırmalarda insanların sosyal bağlantılarını

---

1 İnternetin Sosyal Etkileri "En Liberal Oyuncak İnternet", http://mail.baskent.edu.tr/~20093505/mis/proje.doc

2 Araş. Gör. Nursel YALÇIN, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Bilgisayar Eğitimi Bölümü

3 Egger, O., Rauterberg, M., (1996) "Internet Behavior and Addiction." Swiss Federal Institute of Technology, Zurich

4 Yıldız, M. C. Ve Bölükbaş, K., "İnternet Kafeler, Gençlik ve Sosyal Sapma", http://www.felsefe.gen.tr/sosyalsapma.asp

internet üzerinden kurmaya çalışmaları, yabancılarla kolaylıkla iletişim içinde bulunmaları, insanların sınır tanımadan, özgürce düşüncelerini ve duygularını ifade edebilmeleri, kendilerini göstermek istedikleri yönlerini abartarak gösterebilmeleri, internet üzerindeki paylaşma ortamlarında diğerlerini gözetleme fırsatının olması bağımlılık nedenleri olarak gösterilmiştir. İnternette istenilen her anda bütün bilgilere, kişilere, oyunlara sınır ve yasak tanımadan kolay ulaşabilir olmak ve sosyalleşme ihtiyacı da interneti çekici kılan unsurlardan birkaçıdır.[5]

İnternet ve Bilgisayar Bağımlılığının Belirtileri

'İnternet Bağımlılığı', birçok uzmanın ortak görüşü olarak, 'bilgisayar başında, internete bağlı olarak, gereğinden fazla zaman geçirme problemi' şeklinde tanımlanmıştır. 'İnternet bağımlılığı bozukluğu'nun her hastalık gibi bazı belirtileri vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1) Tolerans gelişmesi, alkol bağımlılığındakine benzer bir seyir izler. Yani internette geçirilen zamanla ters orantılı olarak mutluluk azalır.

2) Kişi içine kapanır. Bu, bağımlı kişinin internette giderek

[5] Cengizhan, C., "Bilgisayar ve İnternet Bağımlılığı (Araştırmalar)", Niğde Eğitim Fakültesi http://egitim.nigde.edu.tr/articles.php?lng=tr&pg=340

daha fazla zaman harcamasına yol açar. Neticede psikomotor huzursuzluk, kaygı, internetle ilgili hayaller, parmaklarda iradî veya gayr-i iradî yazma gibi hâl ve durumlar ortaya çıkar. Bu durum, kişinin sosyal, akademik ve iş hayatında olumsuz tesirler yapmaya başlar. İnternete bağlanıldığında kaygı ve huzursuzluk gibi belirtiler kaybolur.

3) Kişi her seferinde internette daha fazla zaman harcar.

4) İnternetten uzak kalmak için çaba harcansa bile bu başarılamaz.

5) Yeni web siteleri keşfetmek, oyun oynamak, 'chat' gibi aktiviteler giderek esas faaliyetlerin yerini alır.

6) Aile üyeleriyle olan diyalog ve aktivitelerin yerini internet işgal eder. Sosyal aktivitelerin sıklığı internet bağımlılığı sebebiyle azalır.

7) İnternet bağımlılığının kötü neticeleri (sabah geç kalkma, evlilikle ilgili problemler, önemli işleri terk etme vb.) görülmeye başlanır, buna rağmen internet kullanımı devam eder. Yukarıdaki belirtilerden üç veya daha fazlası varsa, kişi bağımlılık kriterlerini taşıyor demektir.

Bu belirtilerden başka şu hususları da 'İnternet Bağımlılığı'nın belirtileri olarak görmek mümkündür:[6]

√ Her gün internete bağlanmak, bağlı iken zamanın farkında olmamak, sorulduğunda ise inkar etmek veya yalan söylemek. Bilgisayarın başında bu kadar fazla zaman geçirildiği için suçluluk duyma ve büyük bir zevk alma arasında gidip gelmek.

√ Herkese mail adresi, sohbet odası adları vs. vermek veya dağıtmaya çalışmak.

√ İnternet dışı uğraşlara ilginin kaybolması. Bilgisayardan uzak kalındığında canın bilgisayar çekmesi ve sinirlilik halleri.

---

[6] Cengizhan, C., "Bilgisayar ve İnternet Bağımlılığı (Araştırmalar)", Niğde Eğitim Fakültesi http://egitim.nigde.edu.tr/articles.php?lng=tr&pg=340

E-postada bir şey var mı diye bakmak için aşırı bir istek duymak.

√ Sosyal faaliyetlerde azalma, dostları tarafından anlaşılamama duygusu, spor faaliyetlerinden uzaklaşma ve kondisyon kaybı.

√ İş verimliliğinin düşmesi, sürekli uykusuz kalma ve yorgunluk.

√ Alışverişlerin internet üzerinden yapılması.

√ Aile fertlerine yeterli zamanı ayıramama nedeni ile aile bağlarının zayıflaması.

√ Günlük yaşamdaki diğer iş ve kişilerin, çevrimiçi yaşama engel olduğu düşüncesi.

√ Bilgisayar kullanımı nedeniyle eşler arasında anlaşmazlık ve sorun çıkması, insanlarla internet üzerinden konuşmayı yüz yüze konuşmaktan daha kolay bulmak.

√ Bu belirtileri gösteren kişilerin dikkatli olmaları gerektiğini belirten uzmanlar, bu sorunların kişinin yapmakta olduğu iş, çalışma ortamı, yaşı, öğrenim düzeyi, kullanım gerekleri ve düzeyi göz önüne alınarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.[7] Diğer bir analize göre, internet üzerinde harcanılan zaman haftada 18 saati geçiyorsa "internet bağımlılığı" riski taşıyan insanlar grubunda yer alınmakta olduğu belirtilmektedir.[8]

En Önemli On Uyarı Sinyali

İnternet bağımlılığı, yukarıdaki maddelere ek olarak –birkaç madde benzer olsa da– Dr. Mark Griffiths'in yaptığı bir

7 "Çocuklar ve İnternet", http://bizimsahife.net/Mehmet_Oruc/Huzurun_Kaynagi_Aile/Bolum4_ailede_cocugun_onemi/hkaile_cocuklar_ve_internet.htm

8 "Eyvah! Çocuğum İnternette", http://zaferdergisi.com/print/?makale=803

araştırmada "**en önemli on uyarı sinyali**" şeklinde belirtilmiş ve şu maddeler sıralanmıştır:

1. Yalnızca birkaç dakika harcamaya niyetli olduğunuz halde, bilgi aramak için saatler harcadığınızı fark ediyorsunuz.
2. Çalışma arkadaşlarınıza, özel hayatınızdaki arkadaşlarınıza ya da eşinize bilgisayar başında geçirdiğiniz zaman hakkında yalan söylüyorsunuz.
3. Monitörün başında her oturuşta saatlerce kaldığınız için fiziksel sorunlardan muzdaripsiniz.
4. Sürekli olarak bir sonraki internet oturumunu iple çekiyorsunuz.
5. Aradığınız bilgiyi bulmaya hep "bir adımcık" kaldığını düşünüyorsunuz.
6. Anonim bir kişiliğe bürünmek size heyecan veriyor, insanlarla internet üzerinden konuşmayı yüz yüze konuşmaktan daha kolay buluyorsunuz.
7. E-postanızda bir şey var mı diye bakmak için zorlayıcı bir istek duyuyorsunuz.

8. İnternete girmek için yemek öğünlerinize, derslerinize ya da randevularınıza boş veriyorsunuz.

9. Bilgisayarınızın başında fazla zaman geçirdiğiniz için suçluluk duyma ve büyük bir zevk alma arasında gidip geliyorsunuz.

10. Bilgisayarınızdan uzak kaldığınız zaman canınız bilgisayar çekiyor ve yoksunluk semptomları gösteriyorsunuz.

Yukarıdaki belirtileri sorunların kişinin iş, yaş ve kültür düzeyiyle beraber değerlendirilmesi gerekir.

Bu sorunların ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülen alanlar ise cinsellik, flört, muhabbet, kumar, pornografi, sohbet, borsada oynamak, açık artırmalara katılmak, oyunlar ve -son olarak- saplantılı bir şekilde yeni bilgiler peşinde koşmak şeklinde sıralanmaktadır.[9]

Çocuğunuz veya Siz, İnternet Bağımlısı Mısınız?

Her alışkanlık gibi, internet alışkanlığı da irade zayıflığından ve iç denetim eksikliğinden kaynaklanıyor. İnternete bağlandığınız an, önünüzde onlarca seçenek çıkıverir. İstediğiniz adrese girebilir, istediğiniz bilgiye ulaşabilir, istediğiniz kişiyle sohbet edebilir, sonuçlarını düşünmeden istediğiniz gibi yalan söyleyebilirsiniz. Utanç verici, insan onurunu ayaklar altına alan, en iğrenç şeyleri izleyebilirsiniz. Çünkü bunlardan kimsenin haberi yoktur. İlk günler eğlenmek, hoşça vakit geçirmek, yeni şeyler öğrenmek, heyecan yaşamak, internette neler olup bittiğini görmek ve belki de ibret almak için bu sanal âleme girmişsinizdir. Ancak, çok geçmeden, kendinizi aldattığınızı, huylarınızın değişmeye başladığını, gerçek hayattan her gün biraz daha koparak siber dünyanın bir üyesi olduğunuzu görürsünüz.

---

[9] Armağan Ekinci, Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet, Cogito Dergisi KIŞ Sayısı, 2002.

Psikolog **Michael G. Conner**, internet bağımlılığının bilimsel açıklamasını yapıyor ve diyor ki: "İnternette yeni ve heyecan verici şeyler öğrendikçe, beyin kimyasında değişmeler görülür. Yaptığımız işten zevk aldığımız ve heyecan duyduğumuz zaman, beyinde 'dopamine' adı verilen bir kimyasal madde salgılanır. Bu maddenin salgısı arttıkça, yaptığımız işten başka bir şey düşünmeyiz, çevremize karşı ilgimiz azalır."

Psikolog **Conner**, yaptığı araştırmada, günde iki saat ve daha fazla süre internette gezinenlerin internet bağımlısı olma riskiyle yüz yüze olduğunu ve aşağıdaki problemlerle karşılaştığını tespit etmiş:

√ Her gün internete bağlanma ihtiyacı duyma,
√ Çevreye karşı duyarsızlık,
√ Toplum ve aile ilişkilerinde zayıflama,
√ Günlük işlerde verimli ve üretken olamama,

√ Depresyon,

√ Eşler arasında cinsel uyumsuzluk,

√ Cinsel fantezilere düşkünlük,

√ Problemleri çözmeye çalışmak yerine, işleri oluruna bırakma,

√ İşyerinde interneti kişisel amaçları için kullanma,

√ Akademik ve zihinsel faaliyetlerde gerileme…

Conner'in belirttiğine göre, günde iki saatten az bir vakit alması kaydıyla, bilgi almak, e-mail göndermek ve gelen mailleri okumak için internete bağlanıyorsanız, endişe edecek bir durum yok demektir. Ama eğer internet üzerinde harcadığınız zaman haftada toplam 18 saatten fazla ise, 'internet bağımlılığı' riski taşıyan insanlar grubuna giriyorsunuz demektir. Bankacılık ve internet pazarlamacılığı gibi görevler dışında, kişisel nedenlerle interneti günde 10 saatten fazla kullanan bir kimsenin, internet bağımlılığı ise, mutlaka tıbbî ve psikolojik tedavi gerektiriyor, demektir. Bu durumdaki bir kişi, Conner'a göre, muhakkak tedavi edilmesi gereken hasta bir internet bağımlısıdır.

İnternet Bağımlılığına Bir Örnek:

Ali Çankırılı anlatıyor: "Ailece tanıştığımız bir bayan okuyucum, geçenlerde kocasıyla birlikte ziyaretime geldi. Sohbet sırasında kocasının internet bağımlılığından yakındı ve ona biraz nasihatte bulunmamı istedi. Ama daha ben ağzımı açmadan okuyucumun eşi savunmaya geçti. "Ben zararlı sitelere girmiyorum, haber okuyorum, bilgi topluyorum, sohbet ediyorum (chat yapıyorum), tartışma gruplarına katılıyorum, e-mail gönderiyorum ve gelen e-mailleri okuyorum" dedi ve ekledi: "İçkim yok, sigaram yok, kahveye gitmiyorum, meyhaneye gitmiyorum, evimde oturuyorum. Bunun nesi kötü?"

Okuyucumun eşi, bir internet bağımlısı idi. Karısına ve çocuklarına karşı sorumlulukları olduğunu, evine ayırması gereken zamanı internette tanımadığı insanlarla sohbet ederek geçirdiğini, bu yüzden aile içi ilişkilerin bozulmaya başladığını görmek istemiyordu. İnternete giren çoğu insan isimleri, yaşları, cinsiyetleri, sosyal statüleri, meslekleri, adresleri ve kişisel özellikleri hakkında yalan söylemektedir. Geçenlerde bir okuyucumdan çok ilginç bir elektronik mektup aldım. İnternet üzerinden tanıştığı bir kızla nişanlanmış. Birbirlerini çok seviyorlarmış. Bir vesileyle, kızın elektronik posta adresinin şifresini öğrenmiş ve -doğru olmayan bir şey yapıp- onun elektronik posta kutusuna girip kıza gelen bütün mektupları okumuş. Nişanlısının sanal âlemde bir başkasıyla dört senedir evli olduğunu ve sanal kocanın soyadını taşıdığını öğrenmiş. Kendisine "Sen benim ilk aşkımsın" diyerek yalan söylediği için nişanlısından ayrılmak istiyormuş, ancak karar vermeden önce bir de bana danışmak istemiş. İnternetin pek çok marifetlerini duymuştum ama 'sanal âlemde evlilik' yapıldığını ilk defa duyuyordum. Bana mektup yazan okuyucum sıradan biri değildi, makine mühendisliği son sınıfta okuyan bir gençti. Nişanlandığı kız da üniversite öğrencisi idi. Eğer bu iki genci dinleme ve analiz etme fırsatı bulabilseydim, büyük bir ihtimalle, karşıma çocuklarına yeterli zaman ayırmayan, onların sıkıntılarına ve sevinçlerine ortak olmayan, sevgi ve güven veremeyen, yüksek tahsil yaptırarak görevlerini yerine getirdiklerini zanneden iki aile modeli çıkacaktı. Açıkçası, çocuklarımızı internetin zararlı etkilerinden korumanın yolu da, en sonunda ailede denge ve mutluluğun sağlanmasına gelip dayanıyor."[10]

---

[10] Ali Çankırılı, Zafer Dergisi, Şubat 2003, sayı: 314

İnternet ve Bilgisayar Bağımlılığı Nasıl Engellenebilir?

Birçok aile çocuklarına iyi bir eğitim fırsatı sağlamak ve onları modern bilgi toplumuna hazırlamak amacıyla evlerine bilgisayar ve internet bağlatırlar. Ancak buna paralel olarak pek çok aile bilgisayar ve internetin çocukları üzerindeki olumsuz etkileri ile ilgili olarak yoğun kaygılar yaşamaktadırlar.[11]

Bilginin paylaşımı ve iletişimi konusunda, yeni ufuklar açan internet, yerinde kullanılmadığı durumlarda tehlikeli bir silaha dönüşebilmektedir. Son yıllarda hızla çoğalan internet kafelerde, mevzuat ve denetim eksikliğinden dolayı belli bir standart oluşturulamadığından, söz konusu işletmeler modern bir tesisten çok, olabildiğince sağlıksız şartların hüküm sürdüğü mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, doğru dürüst bir internet kültürümüz oluşmamış; bunun için de istenilen fayda tam sağlanamamaktadır. Çeşitli kampanyalarla, etkinliklerle internet kültürü verilerek gençler faydalı alanlara yönlendirilmelidir.[12]

2005 Mart'ında Çin'de internet ve video oyunlarının bağımlılığını tedavi etmeye yönelik bir merkezin açıldığı bilinmektedir.[13] Bu merkezin hastalarını daha çok 14-24 yaşındaki gençler oluşturmaktadır. Burada danışmanlık, uyku düzeninin sağlanması, antidepresan ilâçlar, sosyal bağlantıların yeniden kurulması, fizikî faaliyetlerin artırılması gibi hizmetler verilmektedir.

---

[11] Arnas Aktaş, Y., "3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi ", http://www.tojet.net/articles/449.doc

[12] "Çocuklar ve İnternet", http://bizimsahife.net/Mehmet_Oruc/Huzurun_Kaynagi_Aile/Bolum4_ailede_cocugun_onemi/hkaile_cocuklar_ve_internet.htm

[13] Bishop, J. (2005). "Does Internet Addiction Exist?"

Kliniğe başvurmadan önce kişi veya yakınları tarafından alınacak bazı tedbirler vardır:

1- Kişinin kendi durumunun farkına varması bu problemin giderilmesinde en önemli adımdır. Eğer kişi farkına varmadan böyle bir duruma düşmüş ve bunu fark etmiyorsa, düzelmesi daha uzun süre alacaktır. İnternette geçirilen zamanın artışı en önemli bağımlılık sinyalidir. Tedavide dereceli olarak internet kullanımının azaltılması hedeflenmelidir.

2- İkinci olarak, kişinin hayatında bir psikolojik problemin veya herhangi bir stres faktörünün olup olmadığı araştırılmalıdır. Kişi bazı gerçeklerden kaçıyorsa, internette daha fazla zaman harcar. Onu günlük hayattan koparıp bilgisayar önüne iten sebepleri araştırmak da önemlidir.

3- Kişinin mânevî dünyasını, iş verimini, akademik gidişatını, ailesiyle olan münasebetini tekrar gözden geçirmesinde fayda vardır. Önemli meşguliyet ve hedefleri olan kişilerin mâlâyanî konulara zaman ayırması tabii ki mümkün olmaz. Zîrâ Peygamber Efendimiz'in (sas) buyurduğu, "Kişinin kendini ilgilendirmeyen şeyleri terk etmesi onun Müslüman oluşu-

nun güzelliğindendir."[14] hadisini kendimize rehber etmeli ve bu teknolojik aracı iyi yolda kullanmalıyız. Dolayısıyla, kişinin kendi dünyasındaki boşlukların farkına varmak için içinden gelen bir gayret ortaya koyması da insanlığının gereğidir.

4- Netice itibariyle, Allah'a, iyiye ve doğruya götüren her şeyin güzel, ondan uzaklaştıran her şeyin de kötü olduğunu bilerek bu teknolojiyi kullanmalı; nefislerimizi ve nesillerimizi bu şekilde de Allah'a, iyiye ve doğruya yaklaştırmanın yollarını aramalıyız.[15]

Anne Babalar Dikkat!

Ebeveynler, **Web'in çocukları**na yeni eğitim fırsatları sunan heyecan verici bir dünya olduklarını düşündükleri için ilk başta evlerinde internet bağlantısı olmasına sıcak bakmışlardır. Ancak çoğu ebeveyn, çocuklarının interneti ev ödevleri veya araştırma için kullanmadığını fark etmiştir. Bunun yerine, çocuklar arkadaşlarıyla anlık ileti gönderip alarak, çevrimiçi oyunlar oynayarak veya sohbet odalarında yabancılarla konuşarak saatler geçirmeye başlamıştır. İnternet bağlantılı bilgisayarları olan çocuklar ve gençlerin genellikle ne yaptıkları da denetim altında değildir. Burada ailenin çocuklarıyla yakın ilişki içinde olması ve anne-babaların da bilgisayar kullanımını bilmesi büyük önem taşımaktadır. Çünkü bütün dünyada kabul gören yaklaşım, en iyi denetimin ailede gerçekleşeceği şeklindedir. Çocuklara doğru kuralları öğretmek de, başta anne-babaya düşmektedir.

Günümüzdeki ilmî gelişmelerin bir meyvesi olarak karşımıza çıkan bu teknolojiyi reddetmek imkânsızdır. İnternet

[14] Tirmizi, Zühd 11, (2318, 2319); Muvatta, Husnu'l-Hulk 3, (2, 903)
[15] Hasan Aydınlı, Sızıntı Dergisi, Aralık/2006,Yıl: 28 sayı: 335

vesilesiyle ilmî gelişmeler çok yakından takip edilmekte, önemli bilgilere hemen ulaşılabilmekte, insanlar istedikleri (hatta istemedikleri) hemen herkesle çok rahat bir şekilde haberleşebilmekte, alışveriş yapabilmekte ve günlük birçok işi rahatlıkla yerine getirebilmektedir. Bu teknolojinin önemi tartışılmamakla birlikte, uzmanların internetin istismarı konusunda kafa yormaları gerekmektedir. Bilhassa internet sebebiyle derslerden uzaklaşan, hatta sınıfta kalan öğrencilerin, en önemli eğitim yıllarında 'oyun'la kaybedilen zamanın, edinilen kötü alışkanlıkların, uygun olmayan bilgi ve görüntülerin, aile fertlerinin ekran karşısına geçerek birbirlerinden kopmalarının, internet üzerinden geliştirilen fakat hemen hepsi hüsranla biten sahte arkadaşlıkların, yaygınlaşan kumar alışkanlığının, okulda veya mesaide geçirilmesi gereken zamanın internette gereksiz konuşma ve yazışmalarla boşa harcanmasının, güzel ve hayırlı işler yapılabilecekken boş işlerle uğraşmanın, 'chat' le geçirilen boş zamanların uzmanlarca dikkatle ele alınması gerekir.

İnternetteki bazı oyunların gençleri saldırganlaştırdığı, hayattan kopardığı, onlarda karamsarlığa yol açtığı bilinmektedir. İnternette FRP (hayalî rol oyunu) oynayan bazı gençlerde, gerçeklerden uzaklaşma, depresyon ve intihar girişimleri görülmüştür. Okul ve okul dışı bilgisayar kullanımı toplumun örf ve âdetlerine uygun düzenlenmezse, gençlerde ciddî uyum bozuklukları ve kötü alışkanlıklar baş gösterecektir. Bugünün dünyasında zor olmakla birlikte, anne-babaların masum görünen bazı faaliyetlerin geri plânından da haberdar olmaları gerekir. Bu konuda onların içinin rahat olması, çocuklarının güzel bir arkadaş çevresi içinde kalmalarıyla mümkün olabilecek gibi gözükmektedir.

İnternete bağlanan kişinin hiçbir gizliliğinin kalmadığını burada vurgulamak yerinde olur. Bir firmanın, internet kullanıma açıldığından beri, milyarlarca web sitesinin her aşamasındaki hâlini kopya ettiği ve istediği zaman bir sitenin 10 yıl önceki hâline bile ulaşabildiği bilinmektedir. Yani web sitesi sahiplerinin internete gönderdiği her bilgi, internet ağının değişik yerlerinde tutularak kayıt altına alınmaktadır. Bundan şu netice çıkabilir; bizim internet üzerinden yaptığımız her türlü bilgiye ulaşma ve haberleşme faaliyetimiz çok rahat bir şekilde takip edilebilmekte ve bir yerlerde depolanmaktadır. Belki birkaç yıl sonra bir firma size 'Sizin şu ana kadar gönderdiğiniz bütün e-postalar bende mevcut.' diyebilecektir. Bu durumda, kişilerin masumane kullandığı bu teknoloji, birilerinin bilgi toplamasına ve bunları kötü maksatlı olarak kullanmasına da fırsat verebilir. Birçok 'chat' programının bilgisayarın içini boşaltan programlar olduğu ve buna bağlanıldığı anda bilgisayardaki bilgilerin bir yerlere ulaştığı bilinmektedir.[16]

Son olarak, yetişkinlerin yanı sıra çocukların da internet bağımlılığı geliştirmeleri, denetimsiz kullanımda kendileri için zararlı olabilecek sitelere girip ruhsal açıdan etkilenmeleri de muhtemel risklerdendir. Gelecekteki ruhsal yaşamlarını olumsuz etkileyecek bu bilgi bombardımanından çocukları koruyacak yasal düzenlemeler ise henüz hiçbir ülkede yapılmamıştır. Özellikle 16 yaşın altındaki çocuklar, henüz olgunlaşmamış olduklarından dolayı kolay etkilenebilmektedirler. Özümsemeye henüz hazır olmadıkları, herhangi bir konuda aldıkları bilgileri nasıl değerlendireceklerini bilemezler ve bu onların duygu, bilinç ve davranış düzeyinde olumsuz etkiler yaratabilir. Dolayısıyla "**ailenin denetimi**" tek sağlıklı yol gibi görünmektedir.

[16] Hasan Aydınlı, Sızıntı Dergisi, Aralık/2006, Yıl: 28 sayı: 335

İnterneti ve Bilgisayar Kullanımını Abarttığınızı Nasıl Anlarsınız?

1. Modeminizi kapattığınızda içinizde bir burukluk hissediyorsanız;

2. Defterinizdeki tüm adreslerde @ varsa;

3. İnternet erişimi olmadığı için annenizle haberleşemiyorsanız;

4. Eşiniz resti çekip "Hayır, bilgisayar yatağa giremez!" dediyse;

5. Bilgisayar masanızın sandalyesini bir klozetle değiştirmeyi düşündüyseniz;

6. Gülümsediğinizde başınızı yan çeviriyorsanız; :-)

7. Eşiniz devamlı olarak evlilikte iletişimin önemini vurguluyorsa ve siz de bunun üzerine kendisine yeni bir telefon hattı ve modem aldıysanız;

8. Kelime işlemcinizle bir şeyler yazarken her noktadan sonra "com" yazıyorsanız.com

9. "0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, A, B, C, D, ..." diye sayıyorsanız;

10. Rüyalarınız 256 renkse;

11. Uyumaya çalışırken "sleep" diye düşünüyorsanız;

12. Asansöre bindiğinizde gitmek istediğiniz kata ait düğmeyi çift tıklıyorsanız. Bu internet işini biraz fazla abartmışsınız demektir.

İkinci Bölüm

İnternetin ve Bilgisayarın Faydaları

* Eskiden sadece haberleşme özellikleri ön plana çıkan internet teknolojileri, artık yaşamın içine iyice girmiş durumda. İnternet ve onun geniş kitlelere ulaşımını sağlayan WEB teknolojileri bir insanın **yaşamını sürdürme**sini sağlayan tüm aşamalarda kullanılıyor. Banka hesaplarımıza, borsaya internet üzerinden erişebiliyor ve işlem yapabiliyoruz. Günlük gazetelere (hem de hepsine!) yarım saat içinde bedavaya göz atıp, elektronik postalarımızı okuyabiliyoruz.

* **Pek çok yararlı bilgi**nin bir tuşa basmak kadar yakın olduğu dev bir kütüphanedir.

* Kişilerin değişik konularda fikirlerini serbestçe söyleyebilecekleri ortamlar barındıran bir **demokrasi platformu**dur. İnternet, insanoğlunun şimdiye kadar yapılandırdığı en büyük iletişim sistemidir. Özel bir yöneticisi olmayan, **demokratik bir yapıdır**. Tüm kullanıcıların düşüncelerini özgürce ifade edebildikleri bir ortamdır.[17]

* Evden alış-veriş, bankacılık hizmetleri, radyo-televizyon

[17] Serap Öztürk, eğitim.com

yayınları, günlük gazete servisleri vb. gibi uygulamaları ile aslında internet aynı zamanda bir **hayat kolaylaştırıcı**dır.

* Yüz milyonlarca insanın kendi arasında etkileştiği, bilgi değiş-tokuşu yapabildiği ve kendi yazısız kuralları olan büyük bir topluluktur. Bu da internetin **sosyal yönü**dür.

* İçerik bakımından, internetin sundukları bazen insan hayal gücünü zorlayacak boyutlara varmaktadır. Vizyondaki filmlerin kısa tanıtımlarını kolayca evimizdeki ekrana taşıyabilir ya da bazı **araştırma merkezlerinden tarama** yapabiliriz. Bilim, teknik dergilerinin, edebî ve dinî dergilerin yeni ve eski sayılarını tarayabilir, yazıları okuyabiliriz. Her türlü **bankacılık** işlemlerimizi internet üzerinden gerçekleştirebiliriz. İnternetin sunduğu imkanlar; onu kullananların istekleri, hayal güçleri ve gelişen internet teknolojisi ile hep çoğalmaktadır.

* İnternet, bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmak için değişik '**bilgi arama/tarama**' yöntemleri de sunar. Bunları kullanarak genel kültürü geliştirme fırsatı yakalarız.

* İnternet üzerinden **fax göndermek** mümkündür. Bir kısmı bedava, bir kısmı ise ticarî çalışan bir çok servis, bilgisayarınızda hazırladığınız bir dökümanı, bazı geçiş noktası bilgisayarlar (faks servisleri) üzerinden istediğiniz kişiye iletebilir.

* Bulunduğunuz yerden çok uzaktaki bir yayınevinden **kitap sipariş etmek**; otel ve seyahat rezervasyonları yapmak mümkündür.

* İnternetin **ticarî boyutu** ile birlikte hayatımıza giren iki yeni kavram da e-commerce (e-ticaret) ve e-business (e-iş). İlki, internet üzerindeki her türlü para dolaşımı faaliyetlerini kapsarken e-iş ise iş bağlantıları, görüşmeler, haberleşmeler ve anlaşmalar hatta işe yeni birini alırken internet ortamlarına ilan verme ve ilgili kişilerle ilişkiye geçme gibi kavramları kapsa-

maktadır. Bu iletişim ağına bağlı bilgisayarlar yolu ile alışverişler yapılabilmekte, borsa/bankacılık işlemleri yerine getirilebilmektedir. Reklâm amaçlı da kullanılabilen internet, şirketlerin ürünlerini pazarladığı bir ortam haline gelmeye başlamıştır.

* Dünyanın en büyük **kütüphaneler**inde araştırma yapabilirsiniz.

* Farklı ülkelerde yaşayan meslektaşlarınızın yaptıkları **çalışmaları inceleyebilirsiniz.**

* Başka bir ülkede öğrenim gören çocuğunuza **elektronik posta**yla mektuplarınızı bedava ve çok kısa zamanda gönderebilirsiniz.

* İnternet üzerinden eğitim veren bir **üniversite**de okuyup mezun olabilirsiniz.

* Farklı mekânlardaki arkadaşlarınızla **sohbet** edebilirsiniz.

* **Anket** yapabilir, yapılan bir anketi cevaplandırabilirsiniz.

* Kendi web sayfanızı hazırlayarak **çalışmalarınızı yayınlayabilirsiniz**,

* **Bilgiye erişimin kolaylaşması**:

Eski zamanları şöyle bir hayal edin. Bilgiyi bir yerden başka yere ulaştırmak çok zordu.

* **Haberleşme imkânının artması**:

Bildiğiniz gibi dumanla haberleşmeden, posta güvercinlerine, posta arabalarından, haber ulaklarına, telgraftan telefona, radyodan televizyona kadar teknolojinin en fazla ilgilendiği konu olmuştur haberleşme. İnternetin hayatımıza girmesiyle haberleşme hiç olmadığı kadar büyük bir hıza kavuşmuştur.

* **Bilgiye anında erişim sayesinde zamandan tasarruf**:

Bilgiye erişmek için aylarca yol gitmek zorunda kalan insanlarla, bir tuşa basarak hayal bile edemeyeceğiniz kapasitede bilginin ayağınıza gelmesini karşılaştırırsanız zaman açısından ne kadar tasarruf sağladığı görülecektir.

* **Bilgi paylaşımının kolaylaşması**:

Mesela nüfus müdürlüğünden "vukuatlı nüsuf bildirimi" belgesi alacaksınız. İşlerin yoğunluğuna göre beş on dakika ile birkaç saat arasında bunu almanız mümkündür. Hangi şehirde olduğunuzun önemi bile yoktur. Bunu sağlayan ortak veri tabanını kullanan kurumun her şubesinden istenilen bilgiye erişebilmesidir. Bu örneği istediğiniz kadar artırabilirsiniz.

* **Ses ve görüntünün iletimi**:

Messenger ve diğer programları kullanarak dünyanın neresinde olursa olsun yakınlarınızla sesli ve görüntülü iletişimi ücretsiz kullanma imkânına sahipsiniz. Oturduğunuz yerden hoş sohbetler edebilirsiniz.

* **Edebiyata katkıları**:

Eskiden yazar ve şairler başta İstanbul olmak üzere sadece büyük şehirlerden çıkmaktaydı. Anadolu halkı onları erişilmez, ulaşılmaz zannederdi. Bunun en büyük sebebi; edebî faaliyetlerin büyük şehirlerde yapılabilmesi, taraftar bulabilmesi ve ilgi görmesiydi. Nüfusun büyüklüğüyle doğru orantılı şekilde bu ilgi artmaktaydı. Her kitabı bulmak kolay değildi. Büyük şehirlere gidip satın almak gerekiyordu. Halkımızın buna ne vakti ne de parası yetiyordu. İnternet sayesinde oturduğunuz yerden kredi kartı veya teslimde ödemeli olarak istediğiniz kitaba, dergiye ulaşmanız, satın almanız mümkündür. Teknolojinin gelişmesiyle nakliye giderlerinin azalması kitap fiyatlarına olumlu yansımaktadır. İnternet her zaman büyük bir kütüphanedir. Artık bir yazara veya bir şaire ulaşmak birkaç tuşa tıklamayla mümkün.

Bilgisayar Destekli Eğitimin Önemi

Aşağıda ABD Drexel Üniversitesinde 1988-1997 yılları arasında yapılan "E4 Geliştirilmiş Öğrenim Tecrübesi Araştırması" sonuçları bulunmaktadır.[18] Bu araştırmadan 100 adet bilgi, öğrencilere farklı metotlarla verilip, bu 100 bilginin ne kadarının hatırda kaldığı (HKO: Hatırda Kalma Oranı) tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencinin 5 duyusu, deneme ve sunum yapma süreci içine ne kadar fazla katılırsa, hatırda kalma oranının o kadar yükseldiği tespit edilmiştir. İnteraktif Multimedia yani Bilgisayar Destekli Eğitim, yüksek görsellik ve etkileşim oranı, sesli ve animasyonlarla konu anlatımları ile **en yüksek hatırda kalma oranı sağlayan öğrenme yöntemlerinden biri** olarak tespit edilmiştir.

---

[18] http://ab.org.tr/ab02/program/53.html

	METOTLAR	HKO*
ABD Drexel Üniversitesi Mühendislik Öğrencileri İçin Geliştirilmiş Bir Eğitim Tecrübesi	Okuma	10
	Rehberlik	20
E4 Projesi 1988-1997 dönemi sonuçları.	Resme Bakma	30
	Film İzleme	50
	Sergi Gezme	50
	Tartışmaya Katılım	50
	Konuşma Yapma	70
	Dramatik Sunum Yapma	70
	Gerçek Bir Deneyi Canlandırma	90
	İnteraktif Multimedya	90
(*) HKO: Hatırda Kalma Oranı	Bir Projeyi Gerçekleştirme	90

Eğitim Ortamında Bilgisayardan Nasıl Yararlanılır?

√ Bilgisayarlar, öğrencilerin aktif bir şekilde öğrenme sürecine girmelerini sağlarlar.

√ Bilgisayarlar, öğretime canlılık, çeşitlilik ve kaliteyi getirir.

√ Bilgisayarlar, hızlı ve doğru geri bildirimler vererek, öğrencilerin kısa zamanda ve doğru öğrenmelerini sağlarlar.

√ Bilgisayarlar, hızlı ve yavaş öğrencilerin kendi hızları doğrultusunda konuları öğrenmelerine olanak sağlar.

√ Öğrenciler herhangi bir konuda yanlış bir iş yaptıklarında hemen mesaj vererek doğruyu bulma yönünde uyarıcı ve yol göstericidir.

√ Bilgisayar programları kullanıcıya testler uygulayarak, kullanıcının bildiği konuları atlayarak bir sonraki konuya geçmesine olanak sağlar.

√ Bazı bilgisayar programları kullanıcı ile ilgili bir takım bilgileri kaydeder. Böyle bir durumda hem öğrenci kendisi hakkında hem de öğretmen öğrencinin başarı durumu hakkında bilgi edinebilir.

√ Bilgisayarlar, öğretmenlere öğrenci sorunlarıyla daha çok ilgilenebilme ve işlerini daha iyi ve verimli yapabilme olanağı sağlamaktadır.

√ Bilgisayarlar normalde yapılması zor ya da sınıf ortamında yapılması imkânsız olan deneyleri zaman kaybı olmadan üstelik çok ucuza mal ederek yapabilme olanağı sağlar.

√ Bilgisayarlar daima kullanıma hazır durumdadır.

√ Bilgisayarlar ders konularında kavramları ve yetenekleri öğretmeleri yanında öğrencilere bilgisayar okuryazarlığını da öğretir.

Ayrıca bilgisayar destekli eğitimin şu faydaları olduğu bizzat yapılan testler sonucu anlaşılmıştır:

1- Denklemler konusundaki eğitimlerinde bilgisayar desteği alan öğrencilerin denklem erişi puanları, geleneksel yöntemlerle destek alan manidar derecede daha yüksektir.

2- Bilgisayarın öğretme-öğrenme süre kullanımı yoluyla anında düzeltme ya da pekiştirme gibi öğretim ilkelerini başarıyla uygulamak mümkün olmaktadır.

3- Bilgisayar öğrenciye arkadaş baskısı eleştirisi olmadan kendi öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacak sayıda tekrar ve alıştırma yapma fırsatı vermektedir.

4- Yazılımların öğretim ilkelerine hazırlanmalarda belki bazı renk, ses ve animasyonlardan dolayı zevkli öğrenme ortamları oluşturabilmekte ve bu nedenle öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.

Eğitim Ortamlarında İnternetten Nasıl Yararlanılır?

Eğitim ortamlarında kullanılabilecek olan bilgi ve iletişim teknolojileri arasında internet önemli bir yer tutmaktadır. Burada eğitim sistemimize ve eğitimcilerimize düşen görev, internetin sadece verimli çalışan bir altyapı kurmaktan öte öğretim ve öğrenme ortamlarında bilgi, beceri ve tutumları olumlu yönde etkileyebilecek bir öğrenme aracı olarak kullanılabilmesini sağlamaktır. Bunun için yeni teknolojik altyapı, yeni bilgisayar dersi müfredatı ve teknolojinin ders programlarına entegrasyonu gereklidir.

İnternetin eğitim ortamlarında yararlı bir şekilde kullanımı, aşağıdaki faydaları beraberinde getirecektir.

* İnternete dayalı eğitim, ülkeye daha kısa vadede daha kaliteli ve üretken bir eğitim, öğretim sağlayacaktır. Hizmet içi eğitime harcanan paralardan tasarruf edilebilecektir.

* İnternet yolu ile eğitim her öğrencinin kendi hızında ilerlemesini sağlayacaktır. Böylece öğrenci kendi hızından yavaş-

lar tarafından engellenmeyecek ve kendinden hızlı öğrenenler tarafından zorlanmayacaktır. Herkes öğrenme kapasitesini en etkin bir biçimde kullanacaktır.

* İnternetin öğretim sürecinde kullanımı, öğretim işlevinin zaman ve mekândan bağımsızlaşmasını sağlayacaktır. Bundan böyle öğretmen öğrenciler eğitim faaliyetlerini sınıfın dışına taşıyabilecektir. Böylece öğretmen öğrenciler için zaman ve mekânla kısıtlanmış bir kaynak olmaktan çıkacaktır. Öğrenci kendisine en uygun saatte web sayfalarına girerek ders materyallerini çalışacaktır.

* Eğitimde mekân önemini yitirdikçe, uzak ve ulaşımı zor yerlerde oturan ya da özürlü olma nedeni ile zorluk çeken öğrencilerin eğitim olanakları artacaktır.

* Eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak ipuçlarını beraberinde getirecektir.

* İnterneti kullanma, öğrencilerin aktif katılımcılar haline gelmesini sağlamakta, kendi geleceklerini planlamakta ve öğrendikleri disiplinlerin uygulamaları içine girmelerinde yardımcı olmaktadır. Hem öğrencilerin hem de öğretim elemanlarının teknoloji ve bilgi okur-yazarlığını (bilgiye ulaşma, değerlendirme, kullanma ve etkili olarak alıntı yapma) geliştirmelerini sağlamaktadır. Yine, başlangıç hem de ileri düzeylerdeki öğrenenleri teknolojik araçları kullanmaları konusunda da cesaretlenmektedir. Akademik araştırmalara duyulan ilgi artmakta, hem akademisyenlerin hem de öğrencilerin araştırma yapmaları web tarafından desteklenmektedir. Bilginin önemli olduğu kadar, onu kullanma süreçlerinin de eşit önemde olduğu bir çağa doğru ilerlemekteyiz. İnternet bunların her ikisini de desteklemektedir.[19]

---

[19] İnternet ve Eğitim [http://cc.anadolu.edu.tr /Egitim/UEgitim/Uzak3 htm.]

* Öğrenciler, ziyaret etmelerinin mümkün olmadığı bölgeleri tanımaktadırlar.

* Öğrenciler, NASA ve Hubble uzay teleskopunca elde edilmiş uzaya ilişkin görüntüleri izleme imkânı bulmaktadırlar.

* İnternet, öğrencilerin konuları daha iyi anlamalarını sağlayacak olan, harita ve grafiklerin oluşturulmasında ve analizinde yardımcı olmaktadır.

* Öğrencilerin çalışmalarını yayınlamaktadır.

* Okullarda elde edilemeyen gazete, dergi, kitap gibi yayınların okunmasını sağlamaktadır.

* Öğrenciler, bilim adamları ve diğer öğrenciler tarafından sürdürülmekte olan bilimsel araştırmalara katılmaktadırlar.

* Öğrenciler, tüm konularda ders planı ve metotları elde etmektedirler.

* Öğrenciler, profesyonel eğitim örgütleri ve meslektaşlarla iletişime geçmektedirler.

* Öğrenciler, yabancı dili geliştirici uygulamalardan faydalanmaktadırlar.

* Öğrenciler, kişisel uzmanlık ve tecrübeleri başkalarıyla paylaşmaktadırlar.

* Öğrenciler, tartışma gruplarında yer almaktadırlar.[20]

* **İnternet Okuryazarlığı:** Öğrencilere internet ile ilgili eğitim verilirken dikkat edilmesi gereken, öğrencilere bu becerileri kazandırma esnasındaki verilecek örneklerin öğrenci ve okul hayatı için yararlı örnekler olması gereğidir. Örneğin müze giriş saatlerini müzenin web sitesinden öğrenme, ilgi duyduğunuz bir edebiyatçıya ya da gazete köşe yazarına e-mail yollama, ya da yurtdışındaki üniversitelerle ilgili bilgilere ulaşma gibi. Okulun bilgisayar ortamında bu hedeflere yönelik olarak

[20] İnternet ve Eğitim [http://cc.anadolu.edu.tr/Egitim/UEgitim/Uzak3.htm]

sağlanmış ve kullanılmış internet bağlantısı amacına ulaşmış demektir.

* Temel bilgisayar kullanımı dersleri için atanmış bilgisayar laboratuarlarının okulun ders dışı saatlerinde okulun bulunduğu yöredeki anne babalar ve diğer ilgili kişiler için bir **kaynak merkezi**, internete erişim ve interneti kullanmayı öğrenme merkezi olarak kullanılabileceği de unutulmamalıdır.

* Bilgisayar Destekli Öğretim bağlamında **internet projeleri**nde amaç, internet kullanımının Bilgisayar Destekli Öğretimin temelini oluşturan Proje Tabanlı Öğrenme Modeli ve bu model içerisinde internetin bir araç olarak kullanılabilmesidir.

* Eğitici internet kullanımı uygulaması gerek geleneksel biçimde uygulanmakta olan derslerin ödev ve proje uygulamalarında ama özellikle bilgisayar destekli öğretim bağlamında "Proje Tabanlı Öğrenme Modeli"ne uygun olarak yapılacak olan internet projelerinde öğrencilerin sununun bir **multimedya sunu olarak hazırlanılmasında** internetten yararlanma becerilerinin kullanılmasıdır.

* Hem bilgisayar ortamında daha ileri teknik becerilerin hem de bilginin çeşitli hedeflere yönelik olarak organizasyonu, tasarımı, görsel dilin kullanımı ve site yönetimi gibi ileri düzeyde becerilerin öğretildiği seçmeli bilgisayar dersi ya da bilgisayar kulübü aktiviteleridir. Bu aktivitelerin ürünleri okulun **web sitesi üzerinde yaymak** istediği bilgiler için de (örnek ders planları, rehberlik hizmetleri, okulun tanıtımı vb. gibi) ham madde ve uygulamaları içerebilir.

* Öğrenci ders materyalini kendi istediği zamanda ve mekânda izleyebilmektedir. Öğrenci anlamakta güçlük çektiği noktaları **tekrar** gözden geçirebilir. Böylece sınıf içindeki tüm öğrencilerin aynı zekâ ve istek düzeyinde kabul edildiği **yüz yüze öğretim ortamındaki sıkıntılar aşılabilmektedir**.

* Sanal öğretimde ders materyali hızla **güncelleştirilebilir**. Basılı materyal dağıtımı hızlı bir şekilde yapılabilir. Öğrencinin öğretmen ve diğer öğrenci arkadaşları ile hızlı bir etkileşim olanağı sağlanır. Sanal öğretim sistemleri ile dağıtılan **bilgi süreklilik ve güncellik** arz ettiğinden yaşam boyu öğrenim imkânı sağlanır.

Ayrıca bilgisayarın faydalarını şu şekilde gruplamak da mümkündür:

1- **Bilgisayar Okuryazarlığı:**

Bilgisayar okuryazarlığı çağımızda önemli bir beceridir. Yaklaşık 10 yıl sonra 2015'li yıllarda bilgisayar okuryazarlığı olmayan bireyler zor durumda kalabileceklerdir.

Şöyle ki yakın zamanda haberleşme, ticaret, kamu hizmetleri gibi birçok temel işlevler internet ortamında yapılacaktır. Bilgisayar okuryazarlığı olmayan bireyler bu alandaki hizmet ve işlevleri yapamayacaklar ve bu hizmetlerden ken-

dileri doğrudan faydalanamayacaklar ancak bu okuryazarlığı bulunan insanlardan istifade edeceklerdir.

2- **Eğitim:**

İnternet ortamı bu gün bir bilgi ortamı haline gelmiştir. Arayıp bulmasını bilenler için internette bulunmayacak bilgi yok gibidir. Edebiyat, tarih, matematik, bilgisayar, sanat dallarında her türlü bilgiye ulaşmak mümkündür. Çok etkili, kolay ve ucuz bir eğitim aracıdır.

3- **Dinlenme:**

Bilgisayar, sesli ve görüntülü pek çok şekilde dinlenmeye ve izlenmeye müsait bir araç olabilir. Bilgisayar ortamı için hazırlanan yüzlerce eğitici oyunun oynanabileceği, hatta ilgili olduğu insanlara istediklerini anlatmanın bir ortamıdır.

4- **Sanat:**

Resim, fotoğraf, film gibi sanat dalları ile uğraşanlar için gerek bilgi gerekse güzel bir uygulama alanıdır. Mesela fotoğraf düzenleme programları ile fotoğraf ve resimlerle oynanabilmekte hatta bu ortamda harika resimler yapılabilmektedir.

5- **Düşüncelerini yayma:**

İnternet ortamında çeşitli kişi ve gruplarca oluşturulan serbest forum ortamlarına kendi görüşlerinizi yazabilme, bu forumlarda öne sürülen görüşleri paylaşma, muhalefet etme, tartışma sûretiyle kişilerin kendini ifade etme imkânı bulunmaktadır. Hatta kendine özel web sayfası oluşturarak görüş ve düşüncelerini yayımlama imkânı vardır. Bu açıdan güzel değerlerin insanlara kaliteli bir şekilde ve etkili bir biçimde sunulması mümkün olmaktadır.

İnternet Projeleri Hangi Eğitim Hedeflerine Yöneliktir?

√ Bilgisayar okuryazarlığı, internet temel kullanımı.
√ Araştırma becerileri.
√ Problem çözme.
√ Soru sorma.
√ Sorunları gerçek hayatla ilişkilendirme.
√ Çözümleri kurgulama.
√ Bilgi tasarımı ve sunumu.
√ Kendini iyi ifade etme.
√ İletişim ve dil becerileri.
√ Diğer kültürlerle iletişim.
√ Diğerleriyle birlikte çalışma.
√ İş vermek, işi bitirmek, organizasyon becerileri, zamanı verimli kullanma.
√ Değerli bilgiyi değersiz bilgiden ayırma.
√ Ekip çalışması, karar verme, sorumluluk.
√ Küresel perspektifleri anlama.
√ Tek doğru olmadığını kavrama.
√ Kendi kültürünü anlatabilme, tanıtabilme.
√ Karşılaştırma yoluyla kendi kültürünü daha iyi anlama.
√ Geçmişi anlayarak geleceği kurgulayabilme.
√ Üretken olma ve dünyaya yararlı bilgiler sunabilme.[21]

[21] http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/egitimde_internet.htm

Üçüncü Bölüm

İnternetin ve Bilgisayarın Zararları

Yapılan araştırmalarda, internet kullanıcılarının yaşı küçüldükçe, eğlence ve oyunun ön plâna çıktığı görülmektedir. Çocuklar genelde "**oyun**"; gençler ise, oyunun yanı sıra "**chat**" ve "**eğlence**" maksatlı olarak interneti kullanmaktadırlar. Bu imkânı sağlıklı manada kullananların sayısı nispeten daha azdır. Birçok anne-baba, çocuklarının internet kafelerde oyun oynamasını engelleyememektedir. Çocuğun **internet kafelere** gitmesini engellemek için eve internet kurulduğunda ise, çocukların internette daha fazla kaldığı, bunun da aile arasında sürekli bir **çatışma sebebi** olduğu görülmektedir. Bütün bunların yanı sıra, çocuk ve gençlerin **zararlı sitelere** ulaşması engellenememektedir. Bu tür menfî sitelerin tesirinde kalan çocuk ve gençlerde zamanla **davranış bozuklukları** görülmeye başlamaktadır. İnterneti aşırı ve gereksiz kullananlarda fizikî ve ruhî problemler baş göstermektedir. Kişinin çevresiyle iletişimi zayıfladığında, **kendini ifade kabiliyeti** de körelmekte, sosyal münasebetleri bozulmakta, iş verimi düşmekte, aile içi diyaloglarında aksaklıklar olabilmekte, artan ferdiyetçi davranışlarına paralel, kişi-

de **yalnızlık** ve dolayısıyla **yabancılaşma** görülmektedir. Kişide, bunların yanı sıra baş, bel ve kas ağrıları, görme bozukluğu, **yorgunluk** hattâ **epilepsi** (sara) tetiklenmesi görülebilmektedir.[22]

2002 Türkiye Bilişim Şurası Raporunda 7-15 yaş grubundaki gençlerin %90'ının interneti eğlence ve yararlı olmayan siteleri gezmek için kullandığı, bilgisayar başında zamanlarını gereksizce harcadıkları belirtilmektedir. Ayrıca yine bu raporda, 15-25 yaş grubu içinde eğitim görmeyen ergenlerin büyük bölümünün ekonomik durumlarının kötü olduğu ve ellerine geçen parayı da **internet kafe**lerde ya da **kahvehaneler**de harcadıkları belirtilmiştir.

İnternetin Genel Zararları ve Dezavantajları

* Pornografik içeriğe sahip web sayfalarının yanı sıra, **illegal akımlar, şiddet** ve değişik türde **sapıklıklar** içeren web sayfaları da bulunmaktadır. Bunlar da özellikle çocuklarda büyük sıkıntılara yol açabilmektedir. İnternet aracılığıyla bom-

[22] Dr. Hasan AYDINLI, İnternete Bağımlı Olmak, Sızıntı dergisi, Aralık 2006 Yıl: 28 Sayı: 335

ba yapmayı öğrenen iki öğrencinin 20 Nisan 1999'da Colorado şehrindeki bir okula yaptıkları kanlı baskın olayı internetin nasıl büyük tehlikelere yol açtığını da göstermektedir.[23] Çocukları zararlı sitelere girmeden engellemenin değişik yolları bulunmaktadır. Tabii ki bunun en sağlam metodu çocuklarımızla konuşmak, onlara bu web sayfalarının zararlı ve kötü niyetlerle yapıldığını anlatmak ve onlara otokontrol mekanizmasını yerleştirmektir.

* İnternetin eğitimde kullanılması hiç şüphesiz örgün öğretim sisteminde olduğu gibi öğrenciler arasında **birliktelik**, **grup bilinci gelişimi ve kültürel etkileşim** gibi bazı psikolojik ve sosyolojik unsurları sağlayamamaktadır. Sanal öğretimde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri de ders materyali hazırlama ve dağıtımıdır. Çünkü öğretmen ve öğrencilerin belirli seviyede **internet teknolojilerini tanıma**sı gerekmektedir.

* Çocukluğunu yaşamadan internetle ve televizyon filmleriyle yetişkinlerin hayatlarına giren çocuklar başkalarını beğenmeyebilirler, onları aptal zannederler ve yalnızlığa gömülürler. Yaşıtlarıyla arkadaşlıklarında hep lider konumunda olan bu çocuklar, zamanla arkadaşlarından uzaklaşırlar. **Blog**larda da çocuk yaşta kişiler var. Bunlara bazı **akli dengesi bozuk ahlâksız kişiler** tarafından son derece çirkin küfürlü yorumlar yazılıyor. Bu çocuklarımızın düştükleri durumu düşünelim. Özellikle kız çocuklarımız böyle saldırılara maruz kaldıklarında ciddi **psikolojik travmalar** geçirebilmektedirler.

* **Sanal kumarhaneler**: Kumarhanelerin belirli yerlerde toplanmasından ve girmenin kolay olmamasından dolayı zararları sınırlı idi. Oysa günümüzde sanal kumarhaneler yüzünden

[23] Nilüfer Tuncer, Çocuk ve İnternet Kullanımı, Türk Kütüphaneciliği, 14/2, s. 205-212, 2000

isteyen herkes kumar oynayabilmekte, hayatlarını karartabilmektedir.

* Teknolojinin sürekli ve çok hızlı gelişiyor olmasına karşın sınırlı band aralığı (iletişim linklerinin kapasitesi) ve ses, video ve grafik iletiminde sorun çıkaran **yavaş modeller**in varlığı.

* Belli bir düzeyde bilgisayar ve **teknik beceri**leri gerektirmesi.

* Gereğinden fazla bilgi yükü olması; okunacak ve üzerinde düşünülecek yüzlerce **e-posta** bulunmaktadır, bunları yanıtlamak da ayrıca zaman istemektedir. Veri tabanları ve Web sitelerindeki bilgilere ulaşma için, bilgi yönetimi becerileri gerekmektedir.

* Aktif öğrenmeyi desteklemesine karşın, televizyonda olduğu gibi **pasif olarak izlemeye neden olabilmesi**.

* **Aile yaşantısı**nı olumsuz etkileyebilmesi.

* İletişim ve bilgi temelli bağlantılara bağımlı olunduğundan, ulaşım olanaklarının herhangi bir sebeple değişmesi veya internet olanaklarının iyileştirilememesi sonrasında **iletişimde etkinsizlik**.[24]

* İnternet, bilgiye ulaşma noktasında faydalı olmasına rağmen bilgiye ulaşmanın kolay bir yoludur ki bilgiye ulaşan kimseyi bilgiye gerektiği şekilde değer vermemesi sonucuna götürebiliyor. Sanki biraz **insanı tembelleştiriyor**. Eskiden kütüphanelere giderek ya da onlarca kitaba dokunarak, sayfalarını çevirerek, ter dökerek ulaştığımız bilgilere basitçe ulaşabiliyoruz internet yoluyla. Bu yönden internetten bilgiye ulaşmak fazla teknolojik ve biraz da soğuk.

* Korsan cd, film ve telif gerektiren her türlü veriye kolayca ulaşma imkânı veriyor. Bu yönüyle ne yazık ki **emeğe çok büyük zarar** vermesi söz konusudur.

---

[24] www.okulsayfasi.com

* Kullanmasını bilmeyenin elinde mayınlı araziye dönüşebilen internet, bilinçsiz kullanım sonucu **ailelerin yıkılıp dağılmasına** bile sebebiyet verebilmektedir. Alışkanlık haline gelmesi durumunda da **uyku ve yaşam dengesini** bozabiliyor. Fazla yeme alışkanlığına sebep olabiliyor.

* İnternetin zararını kabul etmemek ve **onu çok iyi bir şey gibi görmeye başlama hastalığı** da herhalde internetin en büyük zararlarından biridir.

* İş saatlerinde ya da okul saatlerinde internete girerek **iş ve eğitim verimini azaltmaya** sebep olabilmektedir.

* İnternetin en büyük zararlarından biri "**merak arzusunu kamçılaması**"dır. Zaten internetin bundan başka diğer zararları genelde bu özelliğinden kaynaklanmaktadır. Sınırsız bir dünya olan internette merak hissi ile girilen web sayfaları, forum siteleri kişide karşı konamaz bir bağımlılık hastalığı meydana getirmektedir. Bazen yarım saat için başına geçilen internetin başında saatlerce kalmak bunun en büyük göstergesidir.

İnsanı Mutsuzlaştırıyor

Carnegie Mellon üniversitesinde yapılmış olan bir başka araştırmada da internetin insanı mutsuzlaştırdığı sonucu çıkarılmış. Araştırmaya göre web kullanımı arttıkça bireylerin kendilerini yalnız ve mutsuz hissetme ihtimali artıyor. İnternet gibi sosyal bir teknolojinin tuhaf bir şekilde anti-sosyal davranmayı beslemesine '**internet paradoksu**' adını vermişler. Yani internet ağına çok bağlananlar gündelik hayattaki bireyler arası ağa o kadar kolay bağlanamıyor.[25]

---

[25] Özdemir, Özden. Tedaviye İhtiyacı Olan Var mı? http://www.pcmagazine.com.tr/dergi/mart99/cursor.htm, 24 Ekim 2000

Chat

Bilgisayar ortamındaki sohbet, gerçekte tam bir kör dövüşüdür. Konuşan ve dinleyenin yerini, yazan ve okuyan aldığında, aradaki ilişki yalnızca ekranda beliren standart harf dizileriyle gerçekleşir. Chat, geleneksel sohbetin temel şartı olan **tanışıklığı** da ortadan kaldırmaktadır.[26]

Birbirlerini hiç tanımayan ve hatta genelde tanımayacak olan insanlar bile, bir tanışıklık yanılgısı içinde bu sanal sohbeti gerçekleştirebilir. **Uzaklık kavramı** internet kullanıcıları için hiçbir

[26] Chat ile ilgili anne babalara güzel tavsiyelerin yer aldığı şu siteyi incelemek çok iyi olacaktır: http://www.zehirliok.com/chat

anlam ifade etmez; ancak söz konusu olan chat yapmaksa, bu kez insanlar çevrelerindeki sayısız ihtimali görmezden gelerek, önlerine pek çok elektronik donanım ve kilometrelerce mesafeler koyarlar. Bu durum gerçekten de çok trajik bir çelişkiyi gözler önüne sermektedir.

İnternet, kişiler arasındaki mesafe, yaş, cinsiyet, ırk, kültür vb. gibi **gerçek dünya**da önemli olabilecek pek çok özelliği de ortadan kaldırmaktadır.

Bilinen adıyla chat'leşmek, aslında **yabancı olmanın** en belirgin ve belirleyici seviyesidir.[27]

Dil Kabiliyetini ve Tarih Şuurunu Köreltiyor

İnternetin ihtiva ettiği verileri küçük bir taksim ile bölümlere ayırdığımızda görüyoruz ki internetin içeriğinin çok büyük bir bölümü faydasızdır. Hatta internetin çocukların gelişiminde önemli bir yeri olan dil kabiliyetinin ve tarih şuurunun gelişmesinde negatif bir etkisinin olduğu da araştırmalar neticesi ortaya konmuş bir gerçek.

ABD'nin Cambridge/Massachusetts şehrindeki **Massachusetts Teknoloji Enstitüsü**`nde uzun yıllar bilgisayar üzerinde uzman olarak çalışmış ve Eliza adlı bilgisayar programıyla dünyaca tanınan Prof. Dr. **Josef Weizenbaum**, internetin yüzde 90'ının öğrenciler açısından faydasız olduğunu söylüyor. Bilgisayarın başında saatlerce oturan çocuklarda **dil kabiliyetinin ve tarih şuurunun** zamanla körelebileceğini savunuyor. İnternetin, kontrolü neredeyse imkânsız bilgi ve filmler sunması zararlı görülüyor. Çocuk ve genç internet kullanıcılarının, evvelâ bilgiyi kendi değerler süzgecinden geçirerek, amacına uygun

[27] Mahmut Aveder, İlkadım Dergisi, Şubat 2006

olarak kullanabilecek bir altyapıya sahip olmaları, onları muhtemel zararlardan koruyabilir.[28]

İnternette, sohbet odalarında veya chat yapılan programlar vasıtasıyla dilimizin ne kadar bozuk bir şekilde kullanıldığını, yazışmalarda yapılan **kısaltmaların** beyinde şuur olarak ne kadar olumsuz neticeler bırakabileceğini gün geçtikçe daha iyi gözlemliyoruz. Bundan dolayı bütün anne babaların çocuklarına bu noktada da sahip çıkması gerektiği açık bir şekilde görülmektedir.

Ruh Sağlığını Olumsuz Etkiliyor

Kişiliğin gelişiminde konuşmanın çok önemli bir rolü vardır. Bilgisayarın ve internetin başından kalkmayan çocuk, bilgisayarla bütünleşmeye başlar, ondan yardım almak ve ona sığınmak tavırlarına girer. Çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan bilgisayar bir bakıma **çocuğu insandan uzaklaştırmaktadır**. Bilgisayarların insan niteliğine bürünmesi, çocuğu daha çok etkilemekte, insandan uzaklaşmasına gerekçe hazırlamaktadır. Çünkü çocuk adeta bilgisayar ile insanca iletişime geçmekte, bilgisayarı yeterli ve anlamlı bulmaktadır. İnsan yerine bir metal yığını ile ilişki kuracak ve bundan doyum sağlayacak çocuk sayısı giderek artmakta, bu da tehlikenin boyutunu gözler önüne sermektedir.[29]

İnsanın doyma bilmeyen arzuları olduğu bilinen bir gerçektir. Fakat, insan bu dünyaya imtihan için gönderilmiştir. Peygamber Efendimiz "Doyma bilmeyen bir nefisten Sana

---

[28] Muhammet Mertek, Hissî Zekâ, Sızıntı Dergisi, Kasım 2001 Yıl: 23, Sayı: 274

[29] Bkz.: Fatma Coşkun, Çocuk Sağlığı ve Eğitim Programı Bilim Uzmanlığı Tezi, s. 16, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1990

sığınırım Ya Rabbi!" şeklinde duada bulunmuştur. İlkel arzular her insanda olsa da bunların normal seviyeye getirilmesi gerekir. Karşı cinsi arzulamak ilkel benliğin bir arzusudur, kişiyi hoşnut eder. Fakat inanmış bir insan, her günahtan küfre giden bir yol olduğunu bilmelidir.

Sorumsuzluk ve kuralsızlık alt benliğin hoşlandığı bir başka durumdur. Kişi saldırgan olmak ister. Bu saldırgan içgüdüsünü bazen dijital oyunlarla bazen sanal odalarda uygunsuz sözler ederek deşarj etmeye çalışır. Sanal âlemde sanal sohbetler; bu duygulara (cinsellik, saldırganlık ve sorumsuzluk) doyum sağlar. Üst benliğin bu noktada güçsüz olması kişide **oto kontrol kaybı**na sebep olur. Sonuçta da ruhsal olarak çöküntüye düşmüş bir insan ile karşılaşılır.

İnternet üzerinde kurulan arkadaşlıklar, sanal âlemde yaşanan suni olaylar ve oynanan oyunlar, özellikle çocuklar üzerinde olumsuz etki bırakıyor. Psikolog Nevzat Tekin, bakın ne diyor: "Yüzyılın en büyük icadı olan internet, yerinde ve zamanında kullanılmadığı takdirde, özellikle çocuklar üzerinde kapanması zor yaralar oluşturuyor. Çocukların sosyal ilişkilerini etkileyen internet üzerinden oynanan oyunlar, taze beyinleri gerçeklerden uzaklaştırıp sanal bir âleme sokuyor. Bu da **ruh sağlıklarının bozulmasına** neden oluyor."

İnternet Bağımlılığı Kumar veya Alkolden Farksız

Her güzel şeyin olduğu gibi internet kullanmanın da zararlarının var olduğunu tespit eden bir araştırma yapılmış. İsrail'li bilim adamlarına göre, internet bağımlılığı da kumar veya alkolden farksız... Tel Aviv Üniversitesi'nden **Dr. Pinhas Dannon**'un araştırmasında, internet kullanıcılarının yüzde 10'unun "internet bağımlılığı bozukluğu" yaşadığı belirtilmiştir. Bunun anksiyete ve ileri derecede depresyona varabileceğini kaydeden Dannon, "Böyle bir bağımlılık profesyonel dilde "**akıl sağlığı bozukluğu**" olarak nitelendirilebilir. İnternette vakit geçirmek

sadece içinden gelen bir istek değil, aynı zamanda derin bir arzudur." diyerek bu hususu anlatmaktadır. "Oynamasam dahi bilgisayarın açık olması beni rahatlatıyor." sözüyle de ifade edilen husus bu olsa gerektir.

Güvenlik Problemi

İnternetin, şu an için, çok fazla güvenli olduğu söylenemez. Nadiren de olsa, kişisel iletiler (e-posta, e-mail) kötü amaçlı, profesyonel kişiler tarafından illegal yollarla **ele geçirilebilir**. Özellikle ticari kuruluşların (özellikle de bankaların internet bankacılığı uygulamaları) interneti kullanmaya başlamaları ile birlikte, internette güvenlik probleminin çözümü için ciddi çalışmalar yapılmıştır. Web üzerinden iletilen her türlü bilginin, yeni şifreleme teknikleri ve çok yüksek hızlı hatlar sayesinde yeterince güvende olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, yine de, kullanıcı şifreleri, banka kredi kart numaraları ve benzeri gizlilik içeren bilgileri net üzerinde serbestçe göndermemek gerekir (e-mail ile, güvenlik kilidi olmayan web listeleyicileri ile vb.)

Nasıl ki kredi kartınızı çaldırmanız, kaybetmeniz, kasa başında unutmanız v.b. gibi normal kullanım riskleri varsa, internet üzerinden alışverişte de, söz gelimi, kredi kartınızı bir başkasına vermişseniz ve kişisel bilgilerinizi (isim, adres, telefon vb) başkaları biliyorsa, benzer riskler vardır. Ancak bu risk, genellikle teknolojinin yetersizliğinden değil tam tersine, **yanlış ve bilinçsiz kullanım**ından doğmaktadır.

Hukukî Zararlar

Siber kültür ve siber toplum, büyümeyle beraber kendi kurallarını da "yazılı" hale getirmeye başlamıştır. Halen "kontrol edilememe" noktasındaki serbesti ve kişilik hakları, telif hakları gibi önemli konular, ticarî uygulamalardaki boşluklar, vergilendirme sistemi gibi birçok "geleneksel hukuk" konuları, bu "yeni" toplumsal ortama adapte edilmeye çalışılmaktadır.

Nadiren de olsa, kişisel iletiler (e-posta, e-mail) kötü amaçlı kişiler tarafından yasal olmayan yollarla ele geçirilebilir. Özellikle – çok güvenli olduğu söylense de – **internet bankacılığı** sebebiyle insanlar büyük maddî zarara da uğrayabilmektedir. Yine uluslar arası dolandırıcılar, internet kullanıcılarının telefon hatlarını çeşitli numaralara yönlendirerek büyük vurgunlar yapmaktadır ki bütün bunlar hukukî anlamda büyük zararlarla karşılaşmak manasına gelebilir.

Bilgisayar Destekli Eğitimin Dezavantajları

√ Öğrencinin bilgisayarın önünde uzun süre kalması, onun sosyal gelişimini ve insanlarla ilişkisini olumsuz olarak etkileyebilir.

√ Bilgisayar ekranı bir seferde ancak sınırlı miktarda metin sunabilir ve bu metinlere ulaşmak bazen zor ve sorunlu olabilir.

√ Eğitim yazılımları ne kadar iyi hazırlanmış olurlarsa olsunlar eğer eğitim programı ile uyumlu değillerse öğretim açısından fazla değerli olmayabilirler.

√ Eğitimciler bilgisayar destekli eğitim konusunda gerekli bilgiye ve deneyime sahip olamayabilirler.

√ Eğitimciler ile teknik elemanlar arasında koordinasyon eksikliği olabilir.

√ Kaliteli yazılımlar bulmak kolay değildir.

√ Bilgisayar destekli eğitim uygulaması genel olarak pahalı bir sistemdir.

Gençlik Tehdit Altında

Kafelerin açılış ve kapanış saatlerinin valilik tarafından onaylanıp belediyeler tarafından belirlenmesi gerekmektedir. Sabah saatlerinden, 24.00'a kadar açık olan kafelerde hat-

ta bazen kapalı kapılar ardından 24 saat boyunca açık olan kafelerde, dünya ellerinizin ve klavyenizin ucunda demektir. Bütün bu kurallar varken ve bu kurallara riayet edildiğinde internetin bir zararının olmadığı görülüyor. *Evet, kurallara uyulsaydı bugün hapishaneler boş kalır, suçsuz-günahsız insanlar hayatını kaybetmez, insanlarda birbirlerine karşı duyulan güvensizlik, yerini güvene ve kardeşliğe bırakırdı.* İnternet kafelerde de hayatın her alanında olduğu gibi kural ihlalleri yaşanmaktadır. Daha çok para kazandıran bilgisayar oyunlarını tercih eden kafe işletmecileri bunun yasak olduğunu belki de bilmiyorlardır. Son zamanlarda artan internet kullanımından dolayı haber bültenleri, yeni cinayetlerle, boşanmalarla ve kavgalarla tanışıyor. Özellikle "chat" diye tabir edilen, türkçesi "sohbet" olan internet odalarının kullanımından çıkan bu problemler, gençlerimizin ve aile kültürümüzün temellerini dinamitleyen öğelerden biri olmaya başladı. Bu gelişmelerin, aldatmaları kolaylaştırdığı ve örttüğünü, daha gizli konuma getirdiğini söyleyen uzmanlar, bu problemin önüne geçilmesi gerektiğini belirtiyorlar.

Sanal çöpçatan görevini de gören **internet**, âdeta karşınızdaki insanın gerçek kişiliğini örten, onu melek sıfatıyla tanıtan, maskeler ardına gizleyen bir **perde**. Sosyal hayattaki tanışmalar yerini renkli sitelerde samimiyetsiz buluşmalara terk etti. Korsan yayınların yaygın olduğu bu sitelerde, emek hırsızlığı da had safhaya ulaşıyor. İstediğiniz sanatçının, istediğiniz albümünü, gösterime girmesini sabırsızlıkla beklediğiniz filmlerin, ilk önce izleme ve dinleme fırsatının sunulduğu bu teknoloji (!) sizi birkaç dakikada **emek hırsızı** yapabiliyor.[30]

Dr. Sefa Saygılı şöyle bir tespitte bulunuyor: "Sanal sohbet özellikle gençleri esir almaktadır. Karşılıklı, genellikle lüzumsuz tartışmalar, zamanı boşa harcatmakta ve zihinleri gereksiz yere işgal etmektedir. Bilgisayarda saatler süren karşılaşma ve yarışmalar, bazen kumar oynamaya dönüşmekte, öğrenme, beceri ve yetenekleri geliştirme çağı olan bu çağ boşa harcanmaktadır. Böylece **üniversite eğitimi** baltalanmakta ve bazen de yarım kalmaktadır."

Evet, gençler, günümüzün yaygın günahlarına karşı hep uyanık olmalı ve bu tür fitnelere uğramamak için özel bir donanıma sâhip bulunmalıdır. Günümüzde gençler için, bilhassa kadın erkek münâsebetleri ciddî bir sınavdır. Çarşı-pazar yaygın olarak bu tür günahlarla doludur. Bırakınız çarşıyı pazarı, bu tür günahlar tâ evlerimizin içine kadar TV ve bilgisayarlarla, internetle akma imkânı bulabilmektedir. Bu konuda hassas olmak gerekmektedir. "Nâmahreme bakmak, şeytanın zehirli oklarından bir oktur ki, her kim Benden korkarak onu bırakırsa, kazanacağı cüz'i dünyalık zevke bedel ona öyle bir iman veririm ki, onun lezzetini ve tatlılığını kalbinde duyar, tâ iliklerine

---

[30] http://www.zehirliok.com/konu/internet-dostmu-dusmanmi.html

kadar hisseder." kudsî hadisi gençler için bu konuda kayda değer bir uyarı. "Dünya için, dünyada kalacağın kadar, âhiret için, âhirette kalacağın kadar çalış! Allah'a, muhtaç olduğun kadar itaat et! Cehenneme dayanabileceğin kadar günah işle!" uyarısı da, herkesin dikkate alması gereken önemli bir îkaz.[31]

Pornografik Materyaller

İnternetin eğlence amacıyla kullanımında önemli risk faktörlerinden birisi de internette pornografik materyallere sınırsız ve denetimsiz ulaşımın mümkün olmasıdır. Erken yaşlarda **pornografik görüntülere maruz kalmak**, çocukların duygusal ve cinsel gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle bu, internet kullanım güvenliği ve denetimi konusunda bilgili olmayan ebeveynlerin çocukları için bir risk faktörüdür. Ayrıca çocuk ve gençlerin internetteki radikal nefret gruplarına rahatça ulaşmaktan satın almaya kadar her türlü işlemi internet üzerinden yapabilmeleri önemli diğer bir risk faktörüdür. Bu nedenle ailenin internet kullanımında çocukla işbirliği yapması ve yararlı kullanımı teşvik ederek bir denetim sistemi oluşturması, kötü kullanımı önlemek açısından gereklidir.

Araştırmalar, internet kullanıcılarının yaklaşık %80'ini genç erkeklerin oluşturduğunu ve özellikle bu grubun pornografik görüntülerin yayınlandığı sitelerde çok uzun zaman harcadıklarını göstermektedir. Bu tür alışkanlıkların internet bağımlılığında en önemli etken olduğu bilinmektedir. Kontrolsüz bir

[31] Bayram Kusursuz, Herkul.org, Gençlik: Bir Nimet Külçesi ve Ömrün Baharı.

şekilde internet ortamında dolaşan çocuğun karşısına pornografi, uyuşturucu, alkol, hırsızlık veya yasadışı örgütlere ait siteler çıkabilmektedir. Öyle ki bu siteler özellikle küçük yaştaki çocuklar için ciddi sorunlar oluşturabilmektedir. Ayrıca sanal ortamda yapılan sohbetler çocuk için tehlikeli durumlar yaratabilmektedir.[32]

Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Suç Araştırmaları Anabilim Dalında 2006 yılında yapılan bir araştırmada ABD sitelerindeki pornografik fotoğrafların tüm dünyadakilerin % 51'ini oluşturduğunu, ABD'yi sırasıyla Rusya, Japonya, İspanya ve Tayland'ın izlediği gözlenmiştir. Bu çalışmada verilen diğer rakamlar şöyle:

[32] Arnas Aktaş, Y., "3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi ", http://www.tojet.net/articles/449.doc

√ Dünyada pornografik web sitesi sayısı: 4,2 milyon.

√ Arama motorlarından pornografik site arama sıklığı: günde 68 milyon.

√ Son bir yılda üretilen pornografik film: 11 bin.

√ Yasa dışı çocuk pornografisi site sayısı: 106.417.

Unutmamak gerekir ki, "bütün günahlar, ahlâkî bozulmalar, müstehcene bakışla başlar, bakışın devamıyla baskısını artırır, arkasından fiilî günaha dönüşür. Ayrıca gözler baktıklarının resimlerini de çeker, hayaline depo eder. Artık nereye gitse, nereye baksa çektikleri müstehcen resimler hayal perdesinde gözlerinin önündedir. Böylece gerileme başlar gençte. Öğrenciyse dersine kilitlenemez, işçiyse mesleğine yönelemez, fikir adamıysa zihnini toparlayamaz, derken her konuda gerileme ve düşüşler başlar kendilerini müstehcenliğe kilitleyenlerde."[33]

Bir ilim adamı müstehcenin zihinlerde meydana getireceği zararları şöyle sıralıyor:

1. İnsanın içindeki iyilik hücrelerini öldürür.
2. Şehvetini azdırır.
3. Moralini bozar, dua etmelerine engel olur.
4. İnsanın kendisine karşı saygısını azaltır.
5. İradesine karşı güvenini sarsar.
6. Hafızayı zayıflatır.
7. Kalbi meşgul eder ve kararmasına yol açar.
8. Şehvet, insana verilmiş emanettir. Bunu meşru yoldan tatmin etmek gerektir. Bunun en güzel yolu da evliliktir.

Bu tür çirkin görüntüler, ileride gerçekleşecek evliliğin gizemini de azaltır.

---

[33] Ahmet Şahin, Sözüm Gençlere kitabından.

Bütün bu zararları göz önünde bulundurunca, her türlü kötülükten korunmuş akıl, bu tür müstehcenlikten uzak durmayı emreder. İnsan irade sınavında bu savaşı kazanmak için gayret etmelidir. Bu, bir bakıma insanın kendi nefsiyle mücadelesidir (bir tür iç cihattır).

Dini açıdan açık saçık filmler, web sayfalarından fotoğraflar seyretmenin caiz olduğunu söylemek imkansızdır. İmkansızdır, haramdır demek midir diye akla gelebilir. İzaha çalışalım; Kur'an iki yerde 'fuhşiyat' bir yer de açıkça 'zina' tabirini kullanarak fuhşiyat ve zinanın yasak olduğunu açıkça ifade buyurmuştur. "De ki: Gelin Rabbinizin size neleri haram kıldığını ben okuyup açıklayayım: O'na hiçbir şeyi ortak yapmayın, anneye babaya iyi davranın, fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin, çünkü sizin de onların da rızkını veren Biz'iz. *Kötülüklerin, fuhşiyatın açığına da gizlisine de yaklaşmayın!* Allah'ın muhterem kıldığı cana haksız yere kıymayın! İşte aklınızı kullanırsınız diye Allah size bunları emrediyor." (En'am, 6/151), "De ki: "Rabbim o güzel şeyleri değil, *açığı ile gizlisi ile, bütün fuhşiyatı haram kılmıştır.* Keza her türlü günahı, haksız tecavüzü ve kendisine tapılması hakkında Allah'ın herhangi bir delil bildirmediği bir nesneyi Allah'a şerik yapmanızı, bir de Allah'ın emretmediği birtakım şeyleri iftira ederek O'na mal etmenizi haram kılmıştır." (A'raf, 7/33) Âyette bahsedilen açık fuhşiyat, herkesin bildiği gibi genelev, metres, gizli dost vs. hangi yolla olursa olsun zinadır. Gizli fuhşiyat ise insanı zinaya götüren şeylerin bütünüdür. İslâm hukukunda 'sedd-i zerayi' prensibi açısından baktığınızda; zina haram olduğu gibi insanı zinaya götüren, gayri meşru şekilde şehvet hislerini kamçılayan şeyler de haramdır, deni-

lebilir. Nitekim İslam tarihinin başlangıcından bugüne kadar gelen sayısız İslam âlimleri meseleye hep böyle yaklaşmıştır. Ayrıca; ayette fuhuş kelimesinin "fevahiş" denilerek çoğul sigası ile zikredilmesi insanı zinaya götüren yolların çokluğunu göstermektedir.

Üçüncü ayet ise; "Sakın zinaya yaklaşmayın; Çünkü o, çirkinliği meydanda olan bir hayasızlıktır, çok kötü bir yoldur." (İsra, 17/32) Dikkatlice bakılacak olduğunda hemen herkesin rahatlıkla yapabileceği çıkarım ayette zinanın değil zinaya yaklaşmanın yasaklandığı gerçeğidir. Bu da daha önce ifade ettiğimiz zinanın yanısıra zinaya götüren yolların haram olduğunu bir kere daha vurgulamaktan ibarettir.

Nitekim Nebiler Serveri'nin şu üç beyanı da aynı noktaya parmak basmaktadır. Birinci hadis Hz. Ali'ye: "Ya Ali! (Harama karşı) Bakışa bakış ekleme. Birincisi senin için (vebal yoktur; ama) ikincisi aleyhinedir."[34] İkincisi, bir hadis-i kudsi; "Harama bakış, şeytanın oklarından zehirli bir oktur. Kim benden korktuğu için bundan sakınırsa, bu hareketine karşılık ona bir iman veririm kî; o imanın tadını tâ kalbinin derinliklerinde hisseder."[35] Üçüncü hadis ise umumi; "Hiç şüphe yok ki Allah Adem oğluna zinadan nasibini yazmıştır. Buna kesinlikle erişecektir.(Yani kaçış yoktur. Binâenaleyh) gözlerin zinası bakmak, dilin zinası da konuşmaktır. Nefis temenni eder ve şehvetlenir. Ferc (avret mahalli) de ya bunu tasdik eder ve (yahut da) tekzîb eder (yalanlar)."[36] Hadisin bir başka rivayetinde şu ilaveler var[37]; "Eller de zina eder, onların zi-

34 Tirmizî, *Edeb* 28; Ebû Dâvud, *Nikâh* 44.
35 Münzirî, *et-Tergib ve't-terhîb*, III, 63
36 Buhari, *İstî'zân* 12, Kader 9.
37 Müslim, *Kader* 21; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, VII , 89.

nası tutmaktır. Ayaklar da zina eder, onların zinası yürümektir. Ağız da zina eder, onların zinası da öpmektir. Kulaklar da zina eder. Onların zinası da dinlemektir."[38]

İnternet, Asosyalleşmeyi Tetikliyor, Evlilikleri Yıkıyor

İnternette, sanal klinikte netkoliklere danışmanlık hizmeti verildiğini duymuş muydunuz? Young, 15 dolar karşılığında e-mail ile soruları yanıtlıyor ya da 75 dolar karşılığında bir saat boyunca chat yapıyor. Amerikalı psikolog **Kimberly Young**, '15, 20 veya 25 yıllık istikrarlı bir evlilik, üç dört aylık sanal ilişki yüzünden bitebilir,' diyor. Zaten Young'a başvuranların yüzde 37'si de sanal ilişki yüzünden aile yaşantısı tehlikeye giren kişilerden oluşuyor.

[38] Ahmet Kurucan, www.herkul.org, Müstehcenlik

Genelde sanal sohbeti hayatında bir tarz olarak kalıcı hale getiren kişilerde gerçeğe karşı bir özgüven probleminin varlığı dikkati çekmektedir. Genel olarak sosyal hayata açık kişilerin internette çok zaman geçirmedikleri gözlenen bir gerçektir. Daha çok içe dönük insanlar sanal sohbetle daha ilgililer. Chat bu yapıyı daha çok besliyor. Gerçek hayatta konuşamayan, beğenilmeyen, dışlandığını düşünen bir kişi, zamanının çoğunu internette chat yaparak geçirmektedir. Beğenilme ve kabul görme problemi olmayan kişiler de chat yapmakta ancak; bir yaşam tarzı halinde değil.

Bunlarla beraber chat yapmanın zararları konusunda dikkate değer bir başka konu ise **aile hayatına olan negatif etkileridir**. Bizim kültürümüzde evlilik kutsal bir kurumdur. Bu durum, hemen hemen bütün toplumlarda böyledir. Evliliği sonlandıracak gerekçeler çok güçlü sebeplere dayanmak durumundadır. Ancak internetteki sohbet ve çöpçatan siteleri vasıtasıyla artık birçok olumsuz örnekler yaşanmaktadır. Evliliğin sıkıcı olması durumunda sıkıcılığı oluşturan problemi çözme noktasındaki girişimler ya çok az ya da az kararlı bir anlayışla ele alınmaktadır. Çözüm noktasındaki isteksiz girişimler, 'farklı alternatifler vardır' mantığıyla sonlandırılmaktadır. Eşiyle çok yüzeysel tartışmalar yapıp problem yaşayan birçok kadın ve erkek, internet üzerinden tanıştıkları kişilerle bu problemleri paylaşmaktadır. Bu paylaşım farklı cinsleri birbirlerine yakınlaştırarak yeni bir ilişkiye kapı aralamakta ve var olan bir kurumu yıkmaktadır. Bazen bu durum aile kurumunu dağıtmasa da aldatma diye ifade edilen bir başka soruna sebep olmaktadır.

İnternetin ve Bilgisayarın Sosyolojik Zararları

İnternetin vazgeçilmez hale gelmesinde ve yaygınlaşmasında sadece yasal kullanım değil, aynı zamanda onun yasal olmayan yollar için kullanımı da büyük rol oynamıştır.

İnternet karşıtlığı iki farklı konuda kendisini göstermektedir. İlki, internetin birey, aile ve topluma getireceği yıkıcı etkilerin temel alınmasından kaynaklanmaktadır ki, bu tür sorunlara sadece internet karşıtları değil, interneti savunanlar da parmak basmakta ve düzeltilmesi gerektiği konusunda ortak bir fikir ortaya konabilmektedir. Oysa ikinci yönüyle internet karşıtlığı çok daha farklı bir şekilde olmaktadır: Bu karşıtlığı, teknolojik gelişmeyi sevmeyenler ve onu sadece ve sadece kapitalizmin aracı olarak görenler tarafından ortaya konulan eleştirilerle teknolojik gelişmelere bir son nokta konulmaya ve eğer mümkünse eskinin nostaljik büyüsüne geri dönüş için verilen uğraş olarak anlamlandırmak mümkündür.

* Teknoloji, **insanları pasifize etmekte** ve egemen sınıfın çıkarına uygun olarak değiştirmektedir.

* İnternet, kapitalist sistemin bir aracı olması nedeniyle **kitle kültürü** üzerine yaptığı değişikliklerden dolayı olumsuz karşılanmaktadır.

* İnternet, yarattığı yeni imkanlar nedeniyle başka bir açıdan daha eleştirilmektedir: **Geçmişin ve nostaljik yapıların yok edilmesi**. Eskiden buram buram hasret kokan, samimi, sıcak mektuplar alırdık. Mektup arkadaşlığı diye bir şey vardı. Fikirlerimizi, duygularımızı paylaşırdık. Postacıyı görünce tatlı bir heyecan duyardık. Mektuplar edebiyatımızda önemli bir yer işgal ederdi. Postacılara bile şiirler yazılır, şarkılar bestelenirdi. Askerde sevdiğine hasretini, sevgisini anlatan

sıcacık mektuplar yazardı gençler. Oysa şimdi elektronik posta (e-mail) denilen soğuk mektuplarda bunları yaşama ve hissetme imkânı kalmamıştır. Hasretin yerini abuk sabuk karakterler, sevdanın ve diğer duyguların yerini sırıtan yuvarlak kafalar şeklinde acayip grafikler aldı. Uzun uzun yazılan duygu dolu mektuplar yok artık. Birkaç kelimelik buz gibi elektronik postalar var!.. İnternet'te *işportacılık* yapan sitelerden alışveriş yapmanın cazibesine (ucuza almak ve bol çeşit arasından seçmek) kapılarak alışveriş yaptığımızda ortaya çıkan gizli bir bedel vardır: Kaybolup giden geleneksel işyerleri.

* İnternetin etkilerinden bir diğeri, onun **suç ve suçluluk alanına yapmış olduğu etkidir**. Bunu sanal ortamdan gerçek düzene indirilen darbeler olarak nitelendirmek mümkün olabilir.

* İnternet, bilim insanlarına çalıştıkları konularda daha geniş kütüphanelere ulaşma imkânı veren, öğretmenlere derslerini anlatırken yardımcı olan, öğrencilere ödevlerini hazırlarken bilgiye daha kısa sürede ulaşmalarını sağlayan ve onların öğretmenleriyle iletişimini kolaylaştıran bir aracıdır. Kötü yönde kullanılması ile de, öğrencilerin ve bazı bilim insanlarının **akademik çalıntılar** yapmalarına yardımcı olan bir araç durumuna gelebilmektedir.

* İnternetin bir başka etkisi kendisini **birey, aile ve arkadaşlık ilişkileri** içerisinde ortaya koymaktadır. Burada ilk olarak üzerinde durulması gereken şey, pornografi sorunu karşısında sistemin, küçük yaştaki bireyleri olumsuzluklardan korumada güçlük yaşamasıdır. İnternetin bireylere etkisi çoğu kez olumsuz anlamda çağrışımlar yapmaktadır (**izole kişilikler**, bağımlılıklar gibi). Aile çerçevesinde internetin getirmiş olduğu tehlikelerden birisi, eşlerin bu yolla **başka insanlarla ilişkiye girmelerinin**

önünü açmasıdır. Evli insanların, çoğu kez internette tanıştıkları insanlar yüzünden evliliklerini bitirdikleri uzun bir süredir medyada işlenen konular arasındadır.[39]

Burada özellikle internetin sosyal olarak olumsuzluklarına maddeler halinde şu hususları eklemek istiyoruz:

a) Çocukların zihin gelişimine, toplumsal değerler açısından gelişimine zararları.

b) Sosyallikten uzak bir gençliğin yetişmesi.

c) Dilimizin bozulması. Güzel Türkçemizin yerini garip kısaltmaların alması.

d) Kültürümüzün yozlaşması.

e) Millî ve manevî değerleri yok etmesi ve etmeye müsait olması.

f) Reklâmlar sebebiyle marka bağımlısı bir toplum oluşması.

g) Bilişim suçları denilen yeni bir suç türünün oluşması.

h) Kitap okuma alışkanlığını yok etmesi.

i) Zaman israfına sebep olması.

Bu zararların farkına varan Almanya Devleti, "Benim Bilgisayarım Yok Ama Bir Sürü Arkadaşım Var." adında bir kampanya başlatmıştır.

Sonuç olarak denebilir ki internet, kişilerin sosyal yaşamlarında olumsuz etkilere sahiptir. Gerçek dünyadan farklı bir ortamda, "sanal dünyada", insanlar arası ilişkiler değişmektedir. Bu bir bakıma doğrudur. Çoğu durumda birbirleri ile etkileşen insanlar bir internet adresi veya bir e-mail adresi ile ilişkilerini sürdürmektedirler. Öte yandan internet, kişiler arasındaki pek çok özelliği de ortadan kaldırmaktadır.

---

[39] Cemal Yalçın, "Sosyolojik bir bakış açısıyla internet", C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Mayıs 2003 Cilt: 27 No:1 s. 77-89

Yerinden alışveriş, yerinden bankacılık, hatta işe gitmeden evden çalışma vb. gibi kullanımlar, insanın sosyal yaşamını etkileyebilecek unsurlardır. Bir açıdan bunlar insana başka işler yapmak için zaman kazandırmakta; öte yandan da tembelliğe itmektedir. Ancak, internet kullanımının hayatın akışını yönlendiren servislere kaydığını düşünürsek, artık iş tanımları, yaşam biçimleri vb. değişmeye başlamıştır. Bu yüzden internetin sosyal boyutunu düşünürken; yaşam kurallarını klasik anlamda değil de "değiştiği" anlamlarda düşünmekte fayda vardır.

İnternetin bir başka sosyal boyutu da, sohbet ortamları yoluyla insanların "tanışması" ve sosyal ilişkilerin "siber uzaya" taşınmasıdır. Siber ortamlarda tartışıp mahkemelik olan, buralarda suç işleyen ya da yeni bir insanla tanışıp arkadaşlığını ilerletip onunla evlenenlere sıkça rastlanır olmuştur. Öte yandan, dünyanın öbür ucunda oturan insanlarla hemen her gün dakikalarca (saatlerce) internet üzerinde sohbet ediyorken, kapı komşusunu tanımayan ya da yakın arkadaşlarını aramayı ihmal eden insan tipleri ortaya çıkmaya başladı bile. Belli ki insanların çoğu, yazılı haberleşmeyi yüz yüze olana tercih ediyorlar. Burada, yazılı haberleşmenin kişiye verdiği güven duygusu ve dizginleri elinde tutan taraf için herkesin "kendini" görmesi muhakkak ki önemli etkenler.

Artık her sabah işimize gelip e-postalarımızı kontrol ettiğimizde, arkadaşımızdan gelen (ona da başka birinden ve o başka birine de başka birinden iletilmiş olan -liste böyle uzar gider-) fıkraları okuyoruz ve kendi kendimize belki gülüyoruz. Eskiden fıkralar sesli anlatılırdı. Hem de topluluk içinde... İnsanlar hep beraber gülerdi. Alışkanlıklar da değişiyor. ":-)))))"

diye kahkahalar atan bir siber kültür insan örneği oluyoruz farkında olmadan...

Şüphesiz ki, internet teknolojileri hayatımızı kolaylaştırıyor. Burada en çok etkilenen (olumsuz anlamda) tarafımız, sosyal ilişkilerimiz. Bu yeni durumlar, sosyal bilimlerin çok ciddi araştırma konuları. İlerleyen günlerde, sosyal hayatımızdaki değişiklikleri ve bu değişikliklerin ne kadarının özümsenip ne kadarının reddedileceğini hep beraber yaşayarak göreceğiz. Bunun acı tecrübelerle sonuçlanmaması için interneti yerinde ve zamanında kullanmaya, onun bizi sosyal hayattan soyutlandırmamasına dikkat etmeliyiz.

İnternet, Toplumdaki Ahlâkî Çözülmeyi Artırmaktadır

Örfî, ahlâkî ve dinî olarak kabul etmediğimiz birçok durumu önce televizyonlar aracılığı ile izlemeye başladık. Daha sonra yazılı medya da kendini bu sürece kaptırdı, en son olarak ise internet kullanımı yaygınlaşınca bu işin boyutları gittikçe büyüdü. **İnternetin hayatımıza girmesi ile toplumdaki ahlâkî çözülme, kendine adeta yeni bir mecra buldu.** Suç makinesine dönüşen internet birçok insanın hayatını karartırken buna her geçen gün yenileri eklenmeye başladı.

Mahrem görüntüleri internete ve medyaya yansıyan tanınan isimler, başlarına gelen **bu vakaları medyanın da desteği (!) sayesinde** belki de az hasarla atlatabilecek durumda idiler. Fakat onlara özenen, bir zamanlar sadece sanat ve ünlüler dünyasında yaşanan marjinal durumları kendi dünyasında taklit eden sıradan insanlar, bu tür olayların bedelini çoğu zaman hayatları ile ödemektedirler. "Yukarının eğlencesi, şenliği ve oyunu aşağının şiddetidir." sözü ibret alınması için ne güzeldir.

Biz mi Teknolojiyi Kullanıyoruz? Teknoloji mi Bizi Kullanıyor?

Günümüzde iletişimin gelişmesi ile insanların arasında muhabbetin ve sohbetin değerini yitirdiği, akşam sohbetlerinin yerini kan ve gözyaşı dolu haber programları, sanal dünyalarda kurulan hayatlar aldı. Teknoloji zararlı mı dersiniz? Eskilerin anlattığı sıra geceleri, dostluklar, kardeşlikler, aile bağlarının yerini bugün ne aldı sizce?

Sanal sohbetin bir yaşam tarzı haline gelmesi gerçek hayatta adaptasyonu oldukça olumsuz etkilemektedir. Yapay gündem ve ilişkiler oluşturur, **gerçekle bağların zayıflamasına sebep olur**. Amerika'da yapılan bir araştırma, chat'in geçici bir hoşluk meydana getirdiğini ama uzun vadede yalnızlık hissini ve depresyonu arttırdığını ortaya çıkarmıştır.

İnterneti kötü amaçlarla kullanan kişilerin insanlar ve özellikle çocuklar üzerinde yol açtığı tahribat, son yıllarda, bir dizi araştırmanın konusu olmuştur. Bu araştırmalardan birini yürüten psikolog **Michael G. Conner**, bir makalesinde, altına kendi notunu da düşerek, şu soruları soruyor:

√ Çocuğunuzaun dilediği zaman tanımadığınız bir yere gitmesine, tanımadığınız kişi veya kişilerle birkaç saat birlikte olmasına izin verir misiniz?

(Eğer çocuğunuzun odasında internet bağlantısı olan bir bilgisayar varsa, sorumuza "Hayır" demenizin hiçbir anlamı yoktur. Çünkü odasının kapısını kapatıp kendi başına kaldığında çocuğunuzun ne yaptığını bilemezsiniz. İstediği zaman internete bağlanıp, tanımadığı bir siteye girerek tanımadığı kişi veya kişilerle birlikte olabilir.)

√ Kocanızın tanımadığınız bir kadının evine gitmesine, onunla saatlerce sohbet etmesine ve birlikte yatak odasına girmelerine izin verir misiniz?

(Eğer kocanızın çalışma odasında internet bağlantısı olan bir bilgisayar varsa ve onun bir internet bağımlısı olduğunu biliyorsanız, sorumuza cevap vermeden önce iyi düşünün.)

√ İlişkileri yalan üzerine kurulmuş yabancı insanlarla tanışmak, onlarla sohbet etmek ve sırlarınızı paylaşmak ister misiniz? İnternet üzerinden tanıştığınız ve sohbet ettiğiniz insanların kim olduğunu biliyor musunuz? Onların verdikleri bilgilerin doğruluğundan emin misiniz?

(Eğer, "İki taraf bu sanal beraberlikten zevk alıyor ve eğleniyorsa, yalanın ne zararı var?" diyorsanız, sizin bir internet bağımlısı olduğunuzu söylemek zorundayız.)[40]

---

[40] Ali Çankırılı, Zafer Dergisi, Şubat 2003, sayı: 314

İnternetteki Dinî Bilgiler

Bilgiler, bilgisayar mantığı gibidir. Sisteme yerleştirmeden ve eklemeden o bilgiye oluşmak mümkün olmaz. Dolayısıyla bilginin eklenme şekli belli amaçlara hizmet edebilir. İnternetteki bilgilerin ne kadar güvenli olduğu hep tartışmalı olmuştur.

Dinî bilgilere ulaşmada büyük yararlıklar sağlayan internette ne yazık ki doğru olmayan bilgileri içeren internet siteleri de bulunmaktadır. Siteler, oradaki bilgilere inanıp âhireti de içine alan büyük bir hayatı karartmaya sebep olacak yanlış bilgilerle dolu olabilmektedir.

Yanlış girilmiş bu bilgilerin **kul hakkına** sebebiyet vermesi de mümkündür. Üzerinde herhangi bir şekilde çoğaltılması, üretici tarafından yasaklanmış olan ve kul hakkı hatırlatılan program veya bilgileri paylaşmak, bunun ticaretini yapmak kul hakkını netice verebilir. Bundan dolayı, download edilen yani bilgisayara indirilen bütün veri ve programların böyle bir özelliği olup olmadığına bakmak çok önemlidir. Çünkü Müslüman kul hakkı yiyemez. Peygamber Efendimiz, üzerinde kul hakkıyla musallâ taşına yatırılmış bir insanın namazını kılmamıştır. Zira ahirete kul hakkıyla giden kimse, kendisine rahmetle dua edilme liyâkatindan mahrumdur. Kul hakkı, can, mal, namus ve izzet-i nefs ile alâkalı konularda olur.

İnternette bulunan dinî bilgiler genelde birbirinden kopyalanıp diğer sitelerde kullanılabilmektedir. Doğru bilgi verdiğine kesin olarak inanılmayan sitelerdeki dinî bilgileri öylece kabul etmek doğru değildir. Öyleyse, bir kurum veya kurul tarafından hazırlanmış, nitelikli, kaliteli ve özellikle de bilgilerin dipnot ve kaynaklarının verildiği sitelerdeki bilgilere riayet etmek gerektiğini söylemek mümkündür. Tabii ki bu kabul de bütün bir şekilde her türlü bilgiyi kabul etmek manasında anlaşılmamalı-

dır. Bu sitelerdeki bilgiler fikir verirler. Bu fikirden hareketle asıl kaynaklara ulaşarak bilgileri tasdik ettirmek gerekir.

Çocukların Denetimsiz İnternet Kullanmalarının Sonuçları

İnternet kullanımının büyük bir hızla yayıldığı günümüzde çocuklar neredeyse sonsuz bir bilgi ve iletişim olanağına sahip olmuşlardır. Çocuklar internet sayesinde ansiklopediler, güncel olaylar, kütüphaneler ve diğer birçok değerli malzemeye kolayca erişebilmektedirler. Bunun yanında "tık"layarak pek çok sitede "gezinebilme" şansı çocuklarda tabii olarak var olan dürtüsel davranış, merak veya yanıt alma ihtiyacının yanlış olarak uyarılmasına sebep olmaktadır.

Çocukların denetimsiz bir şekilde internet kullanmalarının ciddi risk ve tehlikeleri adına şu hususları saymak mümkündür:

√ "Sohbet odalarının" ya da "e-posta" gruplarının çoğu denetimsizdir. Takma isimlerle iletişimin sağlandığı bu iletişim araçlarında çocuğun kiminle iletişim kurduğunu anlamak

âdeta imkânsız gibidir. Sohbet odalarında konuşulanlar ya da elektronik posta mesajları anne-babalar tarafından çeşitli programlar tarafından kontrol altına alınabilse de bu programları bilgisayara yükleme ve silmeyi bilen çocuklardan bu şekilde olumlu netice almak mümkün gözükmemektedir.

√ Çocuğun kişisel bilgileri (telefon numarası, adres, şifre gibi) vermeye veya şahsen buluşmaya ikna edilmesi çok tehlikeli olumsuz sonuçlara yol açabilir.

√ Reklâmlar yoluyla yanlış yönlendirilmeleri veya aşırı reklâm bombardımanına tutulmaları.

√ Çocukların gelişim düzeyleriyle uyumlu olmayan sitelere ya da nefret ve şiddet duygularını körükleyen ya da pornografik sitelere erişmeleri.

√ Ödül kazanabilmek ya da bir kulübe üye olabilmek için kişisel veya evle ilgili bilgileri vermelerinin istenmesi.

İnternette çok fazla vakit geçiren çocukların daha çok hassas, yalnız, çabuk sıkılan, içe-dönük, kendine güveni az olan, bağımlılık geçmişi ya da yatkınlığı olan bireyler olduğu da internetin zararları arasında sayılmalıdır.

Bilgisayar Oyunları ve Çocuklar

Bilgisayar karşısında çocuklar ve gençler vaktini sürekli oyun oynamakla geçirmektedir. Anne-babaların, *"Çağın icaplarını yerine getirelim, yaşıtlarından geri kalmasın."* veya *"Derslerine de yardımcı olsun."* düşüncesiyle sıcak baktıkları bilgisayar, çocuklar tarafından çoğunlukla oyun için kullanılıyor. Masum olarak başlanan kullanma, zamanla maksadının dışına çıkmaktadır. Anne-babaların ortak sıkıntısı olan 'kontrolsüz bilgisayar kullanımı' çözümü zor bir problem olarak uzmanların bile karşısında durmaktadır.

Bilgisayar oyunları, çocukların şuuraltına ve sonraki hayatlarına nasıl tesir ediyor? Çocuğun gelişmesine olumlu tesir edecek oyunlar, bilgisayarla sağlıklı sunulabiliyor mu?

Bilgisayar oyunları iki kategoride değerlendirilebilir. Birincisi, eğlendirerek, maharet ve beceri geliştirilmesine, hayatın kavranmasına ve ahlâkî değerlerin aşılanmasına vesile olan oyunlar; ikincisi ise, hayal dünyasını zenginleştirmeyen, düşünce dünyasına katkıda bulunmayan, buna karşılık şiddeti ve ahlâksızlığı teşvik eden oyunlardır.

Çocuğun zihnen, bedenen ve kalben gelişmesinde oyunun olumlu etkisi, hem oyunun muhtevasına, hem de oyunda geçirilen süreye bağlıdır. Bu süre ne çok, ne de az olmalıdır. Bu hususta dengeyi tutturmak, çocuğa zamanı verimli kullanma eğitimi vermekle mümkündür. Zamanını gereksiz şeylere harcayan çocuklar erişkinliklerinde de zaman konusunda duyarsız olabilmektedir. Kısacası zamanın kıymeti, bir şekilde çocuğa benimsetilebilmelidir. Bilgisayar karşısında geçirilen boş saatler, çocuk ve gençlerin pasifleşmelerine sebep olur. Bu durum, çocuklarda stresi artırır. Özellikle hareketli erkek çocuk-

larda, hareketsizlik enerji birikmesine ve çocuğun davranışlarına olumsuz tesir eder. Bedendeki enerjinin sportif faaliyetlerle dışarı atılması, büyüme, gelişme ve paylaşmayı öğrenme açısından yararlıdır. Egzersiz, büyüme hormonunun salınmasına da vesile olur. Ayrıca, bilgisayar başında harcanan zaman, çocukları ve gençleri faydalı oyun, ders çalışma, spor yapma vb. kültürel faaliyetlere katılmaktan mahrum bırakır.

Birçoğumuz, çocuklarımızın meramını iyi ifade edemediğinden, açık ve net iletişim kuramadığından yakınırız. Çocuklarımıza bir soru sorduğumuzda, onlardan ya kısa bir cevap alır veya çok bildik bir cevap duyarız. Bunun ortaya çıkışında, bilgisayar karşısında geçirilen zamanın önemli bir etkisi vardır.

Bilgisayar oyunlarındaki şiddetin her yeni oyunda biraz daha arttığını görüyoruz. Oyun endüstrisi, çocukları ekran başına çekebilmek için her türlü yolu mübah görmektedir. Yaşa uygun olmayan görüntüler, çocukların şuuraltının şekillenmesine sebep olur. Şiddet görüntülerine uzun süre mâruz kalan çocuklarda, endişe ve korku, şiddete temayül, âni parlama ve şiddeti sıradan görme gibi durumlar söz konusu olur. Şiddet dolu film seyreden ve oyun oynayan çocukların tepkileri zamanla değişir, arkadaşlarına ve çevrelerine daha fazla şiddet uygularlar. Küçük bir anlaşmazlıkta, itme ve tekme atma gibi davranışlar sergilerler. Olumsuz görüntülerden etkilenen çocuklarda, endişeli haller ve uyku bozuklukları ortaya çıkar, kişilik gelişmeleri olumsuz yönde etkilenir. Okul öncesi çocuklarda, beş duyuya hitap eden davranışların sebep ve neticesi sorgulanmadığından, yukarıdaki anormallikler daha fazla görülür. Buna aşağıdaki hâdiseler misal verilebilir: *"Şiddet unsuru taşıyan filmler izleyen üç buçuk yaşındaki bir çocuk, belli bir süre sonra televizyonda gördüğünü uygulamaya geçirip*

kardeşini bıçaklayarak öldürmüştür. Kendini çizgi film kahramanı zanneden bir çocuk ise, uçmak niyetiyle yedinci kattan kendini aşağıya atmıştır. Fransa'da bilgisayar oyunlarında başarılı olamayan bir çocuk, sık ve aşırı sinirlenmeler neticesinde sara olmuştur." Buna benzer hadiseleri maalesef sık sık duymaktayız. Çocuklarımızın şuur altını güzellikler, iyilikler, şefkât, yardımseverlik ve başkalarını düşünme gibi olumlu özelliklerle doldurmak için onlara faydalı alternatif oyunlar sunmalıyız.

Zararlı oyunlar aynı zamanda çocukların millî kültürlerini öğrenmesini engellemekte, dolayısıyla kültürel erozyona sebep olmaktadır. Bu tür oyunlarda yabancı toplumların kültür değerleri sık sık kullanılmakta, farklı inanışların sembolleri şuur altına yerleştirilmekte, çocuklarımız farkında olmadan bunların tesiri altında kalmaktadır. İslâmiyet, böyle zararlı oyunlarda öcü gibi gösterilmekte ve Müslümanlar terörist gibi düşünülüp vurdurulmaya çalışılmaktadır.

Kendisini bilgisayar oyunlarına kaptıran çocuklar çevrelerine yabancılaşır. Arkadaş bulmada zorlanan bu çocuklar bilgisayara tamamen mahkûm olarak, kendilerini toplumdan tecrit ederler. Artık bu noktadan sonra, çocuğun tek arkadaşı bilgisayar olmakta, çocuk vakit geçirse bile yalnızlık duygusundan kurtulamamaktadır. Anne-babaların, çocukların gelişmesine uygun meşguliyet sağlayarak, bilgisayar oyunları için harcanan zamanı dengelemeleri gerekmektedir.

Birçok bilgisayar oyununda gösterilen kötü karakterler, çocuğun şahsiyetinin oluşmasında olumsuz rol alır. Bu oyunlarda verilen, güçlü ve kuvvetli olmaya çalışma, başkalarının hayatını önemsememe, yaşamak için yok etme, ahlâkî değerlerin horlanması, başkalarının duygularını önemsememe, karşısındakine değer vermeme, insanları kategorize etme gibi

mesajlar çocuğun kişiliğinin gelişmesine olumsuz tesir eder.

Oyunlar, dikkat ve öğrenmeye de tesir eder. Bilgisayar ekranında sıkça değişen görüntüler, çocukların dikkatinin dağılmasına sebep olarak, konsantrasyon eksiğinin ortaya çıkmasını tetikler. Ayrıca aşırı ışık bazı hassas çocuklarda epileptik nöbetlere sebep olabilir.

Bilgisayar oyunları netice itibarıyle çocukta hayatta her şeyi bir oyun olarak görme eğilimine, sürekli hayal kurmaya, oyunda işlenen temalarla oyun sonrasında da zihnî meşguliyete, bu temaları arkadaşlarıyla olan oyunlara ve davranışlara taşımaya, aile ile olan münasebetlerde ve birlikte geçirilen zamanlardaki azalmaya, asosyal bir hayat tarzının yerleşmesine ve hayal ile gerçeği karıştırmaya sebep olmaktadır.

Dövüş temalı oyunların çocuklar için uygun olmadığı bir gerçektir. Iowa State Üniversitesi'nden Dr. Craig A. Anderson'un yaptığı bir araştırma sonucuna göre onların etkileşimli doğası, şiddet oyunları, şiddet içerikli filmler ya da televizyon programlarına göre daha çok agresif düşünce ve davranışı artırmaktadır. Bazı bilgisayar programları şiddet oyunlarının oynanmasını engelleyebilmektedir. Bu tür programlar internet aracılığı ile ücretsiz veya az bir ücret karşılığında bilgisayarınıza yüklenebilmektedir.[41]

Elbette çağımızın bir gerçeği olan bilgisayarın faydalarına duyarsız kalmak mümkün değildir. İdeal olan, bilgisayarın olumlu yönlerinden istifade edip, olumsuz etkilerinden de korunmaktır. Çocukların gelişimi için ayrılan oyun zamanı, sanal oyunlarla gerçekleri arasında dengeli şekilde paylaştırılmalıdır. Bu konuda;

---

[41] Levine, Beth (2001) Enhance Your Childs Computer Time Family Life, June/July, p39, 2p.

– Onların da aktif olarak katılabileceği,

– Çocuk eğitimi uzmanlarının ve rehberlerin tavsiye ettiği,

– Tarih şuuru kazanmayı ve kendi kültür değerlerini benimsemeyi sağlayan,

– Dikkat ve muhakeme gelişmesini destekleyen,

– Paylaşma, takım ruhu, yardımseverlik, fedakârlık, doğruluk, çalışkanlık gibi hasletleri kazandıran,

– Merak hissini kamçılayan, öğrenmeyi kolaylaştıran ve sevdiren,

– Anne ve baba ile birlikte oynanan,

– Vazife ve sorumluluk şuuru kazanmayı sağlayan,

– Hayal gücü, düşünme alışkanlığı, keşif ve icat etme istidadını geliştiren oyunlar tercih edilmelidir.

Yüce Yaratıcı'nın insana verdiği önemli nimetlerden olan göz, kulak ve diğer organlar, bilgisayar karşısında sadece eğlenmeye yönelik oyunlar için meşgul edildiğinde, yaratılış gayesi dışında kullanılmış olur. Dolayısıyla, anne-babalara düşen hayatî sorumluluk, çocuklarının görme, işitme, hissetme ve muhakeme etme gibi melekelerinin doğru istikamette değerlendirilmesine dikkat etmek ve buna imkân hazırlamaktır.[42]

İnternetin Çocuk Gelişimi Açısından Zararları

İnternette "çocuk güvenliği" diye bir kavram vardır. Burada sizlere Symantec ve International Crime Analysis Association (ICAA) tarafından çocukların internette dolaşırken karşılaştıkları riskleri ve buna tepkilerini tespit etmeyi amaçlayan 'İnternetteki Çocuğun Riskleri' adlı araştırma sonuçlarını aktarmak istiyoruz: "Çocuklar pornografik bir materyalle karşılaştık-

[42] Dr. Hasan AYDINLI Çocuk ve Bilgisayar Oyunları, Sızıntı Dergisi, Haziran, 2004, Sayı: 305

larında sadece yüzde 24'ü olumsuz bir durumla karşılaştığını düşünmekte, yüzde 30'u böyle bir materyalle karşılaştığında merak duyduğunu söylerken, bunu olumsuz olarak algılamayanların oranı ise yüzde 46'dır. Çocukların yüzde 27'si internette tümüyle denetimsiz dolaşmakta."

Başka bir araştırmaya göre çocukların % 10'u interneti araştırma amaçlı kullanırken diğerleri sohbet, oyun ve vakit geçirmek için web sitelerinde zaman öldürmektedir. Hâlbuki bizim medeniyetimiz "zaman geçirme" medeniyeti değil "zaman değerlendirme" medeniyetidir. Şimdi özellikle çocukların gelişimi açısından internetin zararlarını sıralayalım:

1- Somut olarak birinci tehlike: **Sohbet** (chat; msn, icq, vs…): Çocuklar tanımadıkları insanlarla sohbet ettiklerinde, ne de olsa sanal bir ortam diyerek yalan söyleyebilmekte, kendilerini farklı şekillerde tanıtmakta, kimlikleriyle ilgili yanlış bilgiler vermektedirler. Kişilik gelişimlerinin oluştuğu dönemlerde bu tür asılsız sunumlar kimlik gelişimlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Zamanla oluşturdukları bu hayalî kişiliğe bürünme ihtimalleri bulunmaktadır.

2- İkincisi ise **çevirim içi (online) oyunlar**: Knight (korkunç yaratıklarla, başka korkunç varlıkları öldürdükçe rütbenizin art-

tığı, arttıkça daha kolay adam öldürebildiğiniz, yalan dolanla başkalarından çaldığınız silahlarla oynanan oyun, üyesi olduğunuz klanla –adam öldürme topluluğu- özdeşleşme), omarta (hırsızlık, öldürme gibi davranışları yaptıkça rütbe kazanılan suç işlemeyi özendiren mafyavari oyunlar) ve bu oyunlarda hızlı yükselmek için silver ve gold gibi paralı üyelikle belli başlı internet risklerinden olan kumara özendirmektedir.

3- Üçüncüsü ise internette vakit geçirmek için **amaçsız dolaşma**, yani şeytanın musallat olmasını teşvik etmek gibi bir şey. Nedir musallat olan şey. Uygunsuz içerik: Pornografik resim, video, ses dosyalarının istenerek veya beklenmeden aniden karşınıza çıkması, satanizm, intihar, kafa kesme, ameliyat, kadavra inceleme gibi çocukların duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyecek içerikler internette bazen açıktan bazen masum isimler ardında kullanıcılara ulaşmaktadır.

4- En büyük sıkıntılardan biri ise **kafelerde internete girilmesi**: Gençlerin bir kısmı evde internet bağlantısı olduğu halde internet kafeye gitmeyi tercih etmektedir. Tercih sebepleri, eve gelecek olan yüklü telefon paralarını azaltarak aile içi çatışmaları aza indirmek, kendi kullanım sürelerini kısıtlamak ve internet kafedeki ağ grubuyla birden fazla kişiyle oyun oynamak şeklinde sıralanabilir. Evde aşırı kontrol, baskı ve yasaktan sıkılan çocuklar denetimsiz kafelere gitmektedir. İnternet kafenin ortamını daha rahatsız edici bularak evde daha sağlıklı kullanıldığını düşünen ayrı bir kesim de var. "İnternet kafelerde gürültü, sigara, beni rahatsız ediyor. Evde bilinçli ve sağlıklı kullandığım için interneti olumlu buluyorum. Ev daha sağlıklı bir mekan." diyebilen aklı selim gençleri tebrik etmek lazım.

5- Bir diğer tehlike **internet kullanımının süresi ve sıklığıdır**. Sınırsız bağlantı propagandası sebebiyle internetten düşmeyen gençler ve çocuklar, sosyal hayattan bir bir düşmeye başlıyorlar. Kişiliğin gelişmesinde asosyal bir boyut kazanan genç ileriki yaşlarda içinden çıkılması zor bir sarmala yakalanıyor. Bazı gençler interneti kontrollü kullandıkları, dolayısıyla sosyal hayatlarını engellemediklerini ve bu vesileyle de internette yeni insanlarla tanışmış olmalarının kendilerini hayattan koparmadığını da söyleyebilmektedirler.

6- Diğer bir sıkıntı ise **güvenlik**. Düşünün bir kameranız var. Sizin haberiniz yok. Casus programlarla web camdaki canlı görüntüler bilgisayarınız aracılığıyla başkalarına ulaşıyor. Veya aile fotoğraflarınız var… Veya kredi kartınızla alışveriş yapıyorsunuz. Çocuğunuzu casus programları kurması için kandıran kişiler işbaşında olabilir.

7- İnternette en çok karşınıza çıkan olgu ise **reklâm ve propagandadır**. Dezenformasyonun çok yüksek olduğu bu iletişim

aracı birden çocuğunuzu "nike" veya "barbie" sitelerinde marka bağımlısı haline getirebilir.[43]

"Çocukları istismar etmeyi amaçlayan internet siteleri merak, bilgi, magazin, şarkı, hediye, karikatür ve şaka gibi araçlarla çocuklarla yakınlık kurmaya çaba göstermektedirler. İnternet günümüzde kontrolü oldukça zor olan bir ortam haline gelmiştir. İnternette çocuklarımız uyuşturucu, şiddet, cinayet, ölüm, cinsel istismar gibi pek çok zararlı davranışı gözleyebilmekte, bazen oyunlar aracılığıyla interaktif biçimde etkilenebilmektedirler. Çocuklar sanal ortamda, karşısındaki kişinin kimliğini ve yaşını bilmeden sohbet edebiliyor ve bu sırada uygunsuz tekliflerle karşılaşabiliyor. ABD'de yapılan bir araştırmaya göre her hafta internete 20 bin çocuk porno görüntüsü gönderiliyor. İstismarcılar çekici görünümlü genç ve çocukları yem olarak kullanmaktadırlar. Bu istismarcı kişilerin çocukların ana babalarının kontrolü dışında olmasına çaba gösterdikleri bilinmektedir. Çocuklar özellikle gece saatlerinde daha büyük risk altındadır. Bu tür çocuklar, giderek ailesinden ve eski arkadaş çevresinden uzaklaşır, yalnızlaşır. İnternette sıklıkla sohbet sitelerine, özellikle geceleri herkes uyuduktan sora uzun zaman harcamaya başlar. Böyle durumda çocuklarla arkadaş olarak onların bu konuda eğitilmesi çok önemlidir. Çocuğun sohbet arkadaşları, mail arkadaşları, telefon numaraları, girdiği siteler gözden geçirilmelidir. Çocuğun telefonla kimlerle konuştuğunu ortaya koymak için ayrıntılı fatura istenebilir. Eğer ciddi kuşkular var ise emniyet makamlarıyla temas kurulmalıdır."[44]

---

[43] http://www.zehirliok.com/konu/internet-dostmu-dusmanmi.html

[44] Faruk Yorulmaz, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Başkanı, TrakyaNet Haber,

Çocuğumu Chat Başından Niçin Kaldıramıyorum?

"Çocuğum eve gelir gelmez bilgisayar başına oturuyor, yemek yemeyi bile unutuyor ya da yemeğini bilgisayar başında yiyor. Kiminle konuşuyor, ne oynuyor?" gibi sorular uzayıp gidiyor. Bu durum ise anne babaları endişelendirebiliyor.

Çok iyi bilinmelidir ki, bilgisayar kullanmak ya da internetten faydalanmak tek başına kişinin yaşamına asla olumsuz etkide bulunmuyor. Olumsuz etki ancak kişinin bilgisayarı veya interneti ya da chat gibi iletişim araçlarını yanlış kullanması sonucu ortaya çıkıyor.

Eğer bilgisayar başında geçirilen zaman kişinin yaşamında bazı güçlükler yaşamasına, örneğin derslerinde başarısız olmasına, sosyal yaşamdan uzaklaşmasına neden oluyorsa, bu durumda bilgisayar başında çok fazla zaman geçirildiği

düşünülebilir ve kitabımızın ilerleyen bölümlerinde yaptığımız tavsiyelere kulak verilmelidir.

Çocuklar Chat Yapmayı Neden Tercih Ediyor?

Kuşkusuz her çocuğun, gencin, bireyin "chat" yapma, bilgisayar oyunu oynama ve internette gezinme nedeni birbirinden farklıdır. Anne babalar bu durumu değerlendirirken çocuğun farklılığını ve biricikliğini göz önünde bulundurmalıdırlar. Öte yandan, internet, chat, bilgisayar oyunları hatta cep telefonları gibi teknoloji harikası araç ve hizmetleri çekici kılabilecek ortak konulardan da bahsedilebilir:

1. *İletişim kurmada kolaylık sağlıyor*: Günlük yaşamda kendilerini ifade etmekte güçlük çekenler bile sanal ortamda kendileri veya başkaları ya da tanınmak istedikleri gibi olabiliyorlar.

2. *Sosyal ortam sunuyor*: İletişim araçları aracılığıyla sunulan iletişim olanağı bireylere bir gruba ait olduklarını hissettiriyor. Bireyler bu gruplar içinde onaylandıklarını, kabul edildiklerini hissediyorlar.

3. *İnsanlarla daha yakın ilişkiler kurmayı sağlayabiliyor*: İnternette yüzünü görmedikleri insanlarla dertleşmek daha kolay olduğu için bireyler daha derin ilişkiler kurabiliyorlar.

4. *Çocuk ya da genç, olmak istediği kişi gibi davranabiliyor*: Bir insan, sosyal ilişkiler kurmada zorlanan, utangaç ya da yeterince kendine güvenli olmayan biri olsa bile, internet ortamında olmak istediği kişi gibi davranabiliyor.

5. *Ucuz ve uzun süre ve birçok kişi ile aynı anda iletişim imkânı sunuyor.*

6. *Çocuklar, günlük sıkıntılar ya da sorunlardan uzaklaşmak için gerçeklerden kaçabilmeyi kolaylaştırıyor.*[45]

---

[45] Şule Çelik, www.egitim.com

İnsan Eşref-i Mahlûkat Olduğunun Farkına Varmalı

Sosyolog **Prof. Dr. Ümit Meriç,** günümüzdeki bazı iletişim kaynaklarının özel hayata el attığının altını çizerek şöyle diyor: "La Sage'in Topal Şeytan'ı evlerin damlarını açıp içeriye bakar. Günümüzde de bazı iletişim kanalları benzer bir görevi ifa etmeye başladılar gibi görünüyor. Özel hayat mahremdir, bize aittir, başkasını ilgilendirmez. Mahremiyetin var olduğu bir başka alan da ailedir. Kendi kendisi ile tanışmayı unutmuş olan ya da bu kendisine unutturulmuş olan insan, kendisine yabancılaşmış olan insandır. Dolayısı ile kendisi de kendisine "öteki"dir, bir başkasıdır. Bazen "ötekinden" oluşan bir aile(!)de mahremiyet nasıl oluşabilir ki? Mahrem güzeldir, özeldir, saygıya şayandır. "Eşref-i mahlukat olduğunu öğrenmemiş ya da keşfetmemiş, kendisindeki "cevheri" keşfetmemiş biri henüz kendisine saygı duymaya başlamamış kişidir. Kendisine saygısı olmayanın başkasına saygısı olması nasıl beklenebilir? Sır, insanı büyütür derler. Gerçekten büyümüş insanlara yani hem kendisine hem de başkasına saygısı olan insanlara ekranlara ya da evlerimize "hoş geldiniz" demeye ne kadar çok ihtiyacımız var."[46]

İnternetin ve Bilgisayarın Sağlığımıza Verdiği Zararlar

İngiliz Independent gazetesinin haberine göre, kablosuz internet bağlantısı çok fazla radyasyon yayılmasına neden oluyor, bu da özellikle okul, kütüphane gibi yerlerde çocukların sağlığını ciddi biçimde tehdit ediyor.

Bilgisayarda internete çok uzun süre bağlı kalmaktan kaynaklanan bel ağrıları, göz rahatsızlıkları da bilinen bir gerçektir.

Dünyayı saran internet çılgınlığı, günlük yaşamı baştan

[46] Haber: Rahime Sezgin, Zaman Gazetesi, Pazar Eki, Sayı: 30, Bölüm: Aktüel,

aşağı değiştirirken, internet kullanıcılarına has rahatsızlıkların da ortaya çıkmasına neden oluyor. İngiltere'nin saygın tıp dergisi The New Scientist'in haberine göre, milyonlarca insanı bilgisayar başına bağlayan internet, ego sörfü, blog ifşacılığı, youtube narsizmi ve wikipedializm gibi ilginç hastalıklara davetiye çıkarıyor. İşte The New Scientist'e göre internet kullanıcılarını bekleyen hastalıklar:

Ego sörfü: Düzenli aralıklarla internette kendi ismini aratan ve hakkında internette ne gibi bilgilere ulaşıldığını kontrol eden kişilerin yakalandığı rahatsızlık.

Enfornografi: Pornografi ve enformasyon sözcüklerinden türetilmiş bu kelime, "bilgi açlığını internette dindirmeye çalışma" olarak tanımlanıyor.

Blog ifşacılığı: Bilinmemesi ve yayılmaması herkes açısından faydalı olan bilgileri on-line yayınlama merakı.

Youtube-narsizmi: Kendisini tanıtmak için sürekli kendi videolarını internet sitelerinde yayınlama, yayınlatma.

Myspace Taklitçiliği: İnternette başka bir kişiliğe, başka bir role bürünme takıntısı.

Google Takibi: Tüm yakınları ya da tanımadıkları kişiler hakkında internet üzerinden bilgi edinmeye çalışmak.

Siberhondrik: En ufak bir hastalık belirtisinde, doktora gitmek yerine internetten tedavi yöntemleri arama.

Photolurking: İnternette saatlerce başkalarının fotoğraf albümlerine bakma.

Wikipedializm: Günün önemli bir kısmını internet ansiklopedisi Wikipedia'ya katkıda bulunmak, yazılar yazmak ve metinlerde tashih yapmaya harcamak.

Crackberry: Özellikle yöneticilerin yakasına yapışan bu hastalık, adını daha çok kurumsal iletişimde kullanılan, e-mail alıp gönderilebilen, internette sörf yapılabilen 'avuç içi' bilgisayar türü Blackberry telefonlarından alıyor.

Cheesepodding: Türkçede tam karşılığı olmayan bu sözcük ise, zamanının büyük kısmını internetten şarkı indirmekle geçirenler için kullanılıyor.[47]

Bilgisayar video gösterim terminallerinden (VDT, Monitör) kaynaklanan iyonlayıcı ışınlar, statik elektrik yükleri, morötesi, kızılötesi ışınlar, akustik gürültü ve ultrasesler, çok düşük frekanslı (VLF, ELF) elektromagnetik alanlar, mikro dalgalar vb. fiziksel faktörlerin ekran başında çalışanların sağlığını olumsuz yönde etkilediği, bilgisayar kullananlarda, kanser, sara (epilepsi), deri hastalıkları, gözlerde katarakt (perde), düşükle sonuçlanan gebelik ya da sakat çocuk doğumları gibi olayların görüldüğü, bir kısım bulvar gazeteleri ile bazı meslekî ya da popüler bilim-teknik dergileri tarafından zaman zaman gündeme getirilmektedir. Bunun sonucu olarak sürekli monitör ekranı başında görev yapanlar da haklı olarak tedirginlik duymaktadırlar.

Bu fiziksel ve kimyasal (!) hijyen faktörlerine, özellikle ekrandan yayılan X ışınlarına yakından maruz kalan bilgisayar

---

47 http://technology.newscientist.com/article/mg19225831.200, 20 Aralık 2006

operatörlerinde, bu ışınlar ya da elektromagnetik alanların neden olduğu kanserler, düşükle sonuçlanan gebelikler, ölü ya da sakat doğan bebeklerin dünyaya gelmesi gibi olaylardan söz edilmektedir.

Monitör ekranından, aydınlık pencereler, masa ve tavan lamba ışıkları yansımalarının gözün ışığa uyum yeteneğini azaltmakta, ekranın operatöre gereğinden uzak, yakın ya da göz düzeyinden çok yüksek veya alçak olması da göz küresini yatay ve düşey eksenlerde gereksiz yorucu hareketler yapmaya zorlamaktadır. Gözlerde, gözlük takmayı gerektirecek kırma kusurlarının (miyop, hipermetrop, astigmatizm) oluşmasına, kimilerinin sandığı gibi gözlerin zorlanması ve aşırı yorulmasının neden olduğu, tümü ile gerçek dışı bir sanıdır. Gözlerden sonra, bilgisayar sisteminin yerleştirme biçiminin, operatör iskemlesinin yüksekliğinin, ayarlanamayan sırt dayama yeri ve ayak dayanağı olmayan tezgâh (masa) düzeninin, ergonomi standartlarına, kişinin yapı ve boyutlarına uygun olmaması, sırt, bel, boyun ve bacak ağrılarına neden olmaktadır. Bunun ötesinde özellikle 10 parmak klavye kullanan kişilerde, gerekli önlemler alınmaması durumunda "Karpal tüneli" sendromu denilen, şiddetli el ve bilek ağrıları ile kendini gösteren bir meslek hastalığı ortaya çıkabilmektedir.

Gençlere Göre İnternetin Zararları

İnternet Kurulu, gençlerin ifadelerinde belirttiği sorunları şu başlıklar altında toplamıştır:

1. Pornografik ya da satanist siteler gibi zararlı sitelerin kolayca ulaşılabilir olması.
2. Kendileri için 'yararlı' olabilecek sitelere ulaşabilecek kaynakların bulunmaması.
3. İnternetin aile içi çatışmalara neden olması.
4. Ekonomik yönden zararlı olması (faturalar).
5. Günlük işleri aksatacak şekilde zaman kaybına neden olması.
6. İnternette kişinin kendisini olduğu gibi yansıtmaması nedeniyle kimlik kargaşasına sebep olması.
7. İnternetin yararlı amaçlarla kullanılmaması.
8. İnternetin bağımlılık yaratması.[48]

İnternet Kafeler

İnternet kafelerin kullanım amacıyla ilgili Chip dergisi tarafından internet üzerinden yapılan bir ankette, kullanıcıların yüzde 81,16'sının oyun, sörf ve chat yapmak amacıyla interneti kullandıkları belirlenmiştir. Bu oran, eğitim içerikli siteleri ziyaret edenlerin arasında yüzde 38 civarındadır. İnternet, hayatımızın her yerinde hepimizi ve özellikle de gençliğimizi kendisine mecbur kılmaktadır.

Bilişim toplumu olma yolunda internet kafelerin birer araç olduğu unutulmamalıdır. Körpe dimağlar net kurdu olunca toplumun ilerisinden neler beklenebilir ki? Hele o yaşta öğrenebilecekleri daha faydalı olan pek çok işler varken…

---

48 www.kurul.ubak.gov.tr/calistay/calistay.doc [10 haziran 2002 tarihli, İnternet Kurulu'nun "gençlerin internet kullanımı" başlıklı Çalıştay raporu]

İnternet Kafeler Nasıl Olmalıdır?

Özellikle internet kafe denilen yerlerin denetimden uzak olması, buraların fayda yerine zarar vermesine sebep olmaktadır. Önce internet kafelerin zararlarına kısaca bakalım:

a) Sanal dünya ile gerçek dünyanın birbirine karışması.

b) Suça teşvik etmesi.

c) Çocukların gelişimine faydalı oyunlar oynamak yerine bilgisayar oyunlarına mahkûm olmaları.

d) Ders ve eğitim için ayırdıkları zamanı buralarda israf etmeleri.

e) Başta göz sağlığı olmak üzere sağlığımıza zararları.

f) Kitap okuma alışkanlığını yok etmesi.

g) Yaşlarına uygun olmayan zararlı oyunları çocukların oynayabilmesi.

Öyleyse internet kafelerin daha verimli olması için gerekenlerin neler olabileceğini belirtelim. Bu hususları da şöyle sıralayabiliriz:

a) İnternet kafelere giriş yaşının 13'ten 16'ya çıkarılması gerekmektedir.

b) Çocukların buralarda geçirebilecekleri sürede kısıtlama getirilmelidir.

c) Psikolojilerini ve diğer gelişimlerini kötü etkileyecek oyunların oynanmasının yasak olması gerekmektedir.

d) Pornografik vb. sitelere girişin yasaklanması ve engellenmesi gerekmektedir.

e) Sigara içme yasağı gibi sözkonusu kafelerle ilgili sağlık açısından gerekli kısıtlamalar getirilmesi gerekmektedir.

f) Yangın tehlikesi vb. tehditlere karşı yangın söndürme cihazlarından tutun, kargaşa çıkmadan, panik yapmadan tehlikeli mekânın tahliye edilmesine kadar diğer önlemlerin alınması gerekmektedir.

g) Elektrik tesisatlarının gizli olması, elektrik çarpması gibi tehlikelerin önlenmesi gerekmektedir.

h) Bilgisayar ekranlarının yeni olması ve ekran filtrelerinin kullanılması gerekmektedir. (Eski ekranlar daha fazla zararlıdırlar.)

i) Oturulan sandalye ve koltukların ortopedik olması gerekmektedir.

j) Denetlemekle sorumlu kurum ve kuruluşların sık sık denetleme yapması gerekmektedir.[49]

İnternet Kafelerin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

İnternet, kafe gibi internete girmenin kolay ve sınırsız olduğu ortamlarda, daha cinsel benliği oluşmamış çocukların porno ve erotizm içerikli siteleri ziyaret etmeleri sebebiyle cinsiyet ve kişilik bunalımlarına daha kolay düşebilecekleri, bunun da ileriki yaşamlarını olumsuz etkileyebileceği açık bir gerçektir. Bir bakıma yanlış siteler çocuklarda hem kendi hem de karşı cins hakkında yanlış ve olumsuz bilgilendirmelere neden olmaktadır. Çocuk sağlıklı ve doyurucu bilgi edinemediği için cinsiyet hakkında gerçek dışı bilgilere sahip olabilmektedir. Sonuçta çocuklarda cinsel sapmalara ve cinsel kimlik bunalımlarına varan problemlerle karşılaşılmaktadır. Bu siteleri ziyaret eden cinsel kimliği henüz tam oturmamış bir çocuğun bunlardan etkilenmemesini düşünmek her halde yanlış olur.

Bu konuda diğer bir kötü örnek de, internet kafelerin çocukların ruhsal gelişimlerini etkileyecek olan sitelere açık olmasıdır. İlk etapta çocukların ilgisini çeken bu siteler, daha sonraki dönemlerde çocuğun ruhsal dünyasında ağır tahribatlara neden olmakta, çocuğu toplum dışına itmektedir. Hatta

[49] http://trghost.blogcu.com/10626161

bu şekilde cinayetler dahi işlenmektedir. Şeytan ve ölüm konulu siteler bu konuya örnek teşkil etmektedir.

İnternet kafelerde karşılaşılan diğer önemli bir sorun ise oyun alışkanlığıdır. Mevzuat yönüyle yasak olmasına rağmen internet kafelerde her türlü oyun oynatılmaktadır. Savaş, şiddet, ölüm, erotizm vb. içeriğe sahip oyunlar sadece çocuklar için değil yetişkinler için dahi zararlıdır. Bu tür oyun oynayan çocuklarda otoriteye başkaldırma, şiddete yönelme, bencillik, karakter bozukluğu, davranışlarda tutarsızlık gibi olumsuzluklar da gözlenmektedir. İnternet kafelerin oyun dünyalarında çocuklar gerçekten uzaklaşmakta, yarattıkları sanal âlemde kendilerini oyun kahramanları gibi algılamaktadır.

İnternet kafelerin büyülü ortamında saatlerini geçiren çocuklar aileleriyle birlikte olma, gazete, dergi ve kitap okuma, ders çalışma, arkadaşları ile buluşup sohbet etme gibi faydalı alışkanlıklarından süratle uzaklaşmakta, yüz yüze sıcak iletişimden âdeta vazgeçmektedir. Bu durum ise çocuğun hem eğitim hem de sosyal hayatında başarısızlıklara neden olabilmektedir. Çocukta içine kapanıklık, kendini ifade edememe, diğer insanlarla ilişki kuramama gibi anti sosyal durumlara neden olmaktadır.

İnternet dünyasında her sitenin faydalı olduğunu söylemek mümkün değildir. İnternet ortamında bilinçsiz şekilde dolaşan, vakit geçirmek için siteleri ziyaret eden çocuklar terör örgütlerinin ve kötü niyetli kişilerin tuzaklarına da düşebilmektedirler. Örgütler çekici siteler hazırlayarak, yalan haberler kullanarak çocukların ilgisini çekmeye çalışmaktadırlar. Bu siteleri ziyaret eden çocukların etkilenmemesi de mümkün değildir. Sonuçta ülkesi ve devletini sorgulayabilecek duruma gelen çocukların olması bile mümkündür.

İnternet kafelerde hem ağ üzerinden hem de gelen müşteriler ile uygunsuz arkadaşlıklar da kurulabilmektedir. Tam bilinçlenmemiş bir çocuğun bu tür kötü ilişkilerden etkilenerek, bilerek veya bilmeyerek suç işlemesi de mümkün olabilmektedir.

İnternet kafelerin diğer bir yönü ise ekonomik boyutudur. Saatlerce bilgisayar karşısında vaktini geçiren çocuklar harçlıklarını âdeta buralara bağışlamaktadırlar. Bir başka ifadeyle internet kafeler amaç dışı kullanıldığında birer para tuzağı işlevi görmektedir. Çocuk tüm boş zamanlarını internet kafede geçirdiğinden maddî sıkıntılarla dahi karşılaşabilmektedir. Bu maddî sıkıntıyı gidermek anlamında çocuk, yapmaması gereken davranışlara dahi yönelebilmekte, en temel gereksinimlerinden bile vazgeçerek internet kafelere öncelik verebilmektedir.

Saatlerce bilgisayar ekranı karşısında kalmak, çocuklarda başta görme organı olmak üzere birçok duyu organlarını da olumsuz etkilemektedir. Bu durum çocuğun fiziksel gelişimi için de engel teşkil edebilmektedir.

İnternet kafelerde fiziksel açıdan da tehlikeler olduğu

açıktır. İnternet kafelerin, havalandırma sistemlerinin olmaması, uygunsuz şartlarda faaliyet göstermesi halinde salgın hastalıklara da zemin hazırladığı bir gerçektir. Ayrıca sigara kullanmayan pasif içicilerin de etkileneceği ortamlar maalesef internet kafelerde mevcuttur. Pek çok insanın kullandığı kulaklık, mouse ve klavyelerden geçme ihtimali olan hastalıkları da unutmamak gerekir.

Ayrıca internet kafelerde CD ve disketler lisanssız olarak telif haklarını ihlal edecek şekilde kopyalanıp çoğaltılabilmektedir. Bu durum ise telif hakları kanununa aykırılık teşkil etmektedir.

Görüldüğü gibi gerek elektronik ortam ve gerekse fizikî ortamları sebebiyle internet kafeler denetimden çıktıkları anda, çocuklarımız üzerinde ciddi tahribatlara neden olabilmektedir.[50]

İnternet Kafe Müşterilerinin,
İnternet Kafelerde Olayla Karşılaşma Durumları

İnternet kafelerde meydana gelen olaylar	Müşteri sayısı	%
Kavga olayları	413	30,6
Kötü alışkanlıklar olması (alkol, bally vb.)	171	12,7
Çetecilik	117	8,7
Kumar oynatılması	91	6,7
Karşılaşmadım	558	41,3
Toplam	1350*	100,0

** Araştırmaya katılanlar bu soruda en fazla 3 seçenek işaretlemişlerdir.*

İnternet kafe müşterileri, internet kafelerde % 41,3 oranında herhangi bir olayla karşılaşmamışlardır. En çok rastlanan asayiş olayı ise, % 30,6 oranı ile kavga olaylarıdır.

---

[50] http://www.caginpolisi.com.tr/33/45-46.htm, Gürkan BAL, Yozgat İl Emniyet Müdürlüğü

İnternet Ortamını Kullanırken
Karşılaşılan Sorunlar Hakkında Grupların Görüşleri

Karşılaşılan sorunlar	Müşteriler Kişi sayısı	%	Emniyet Yetkilileri Kişi sayısı	%	İşletmeciler Kişi Sayısı	%
Bilişim suçları	288	7,90	195	20,68	59	7,48
Hız/Kapasite	922	25,32	81	8,59	230	29,16
Gizlilik	320	8,79	74	7,85	35	4,44
Güvenlik	515	14,15	147	15,59	110	13,94
Bilginin doğruluğu	358	9,84	57	6,05	67	8,49
Sansür	337	9,26	47	4,99	36	4,56
Pornografik yayınlar	683	18,75	292	30,96	190	24,08
Yayın hakları	181	4,96	39	4,13	42	5,32
Diğer	38	1,03	11	1,16	20	2,53
Toplam	3642*	100,0	943*	100,0	789*	100,0

** Araştırmaya katılanlar bu soruda en fazla 3 seçenek işaretlemişlerdir.*[51]

Emniyet müdürlüğü yetkilileri, internet ortamını kullanırken karşılaşılan sorunların başında en çok % 30,96 oranında pornografik yayınlar konusunun yer aldığını belirtmektedirler. Yurt genelinde birçok internet kafe işletmecisinin genelge hükümlerine uymadıklarından dolayı ihtar, kısa ve uzun süreli kapama cezasına çarptırıldıkları emniyet kayıtlarından anlaşılmaktadır.[52]

51 http://www.caginpolisi.com.tr/24/40-41-42.htm, Mehmet TAŞPINAR, Çetin GÜMÜŞ, İnternet Kafelerin (Dijital Kütüphaneler) Denetlenmesi, F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim dalı doktora tezinden bir bölüm.

52 EGM Bilişim Suçları Raporu, 2000

İnternet Tuzakları

1- Tıklama Tuzağı

İnternet üzerinden çalışan bazı kötü niyetli kimseler, insanları çirkin emellerine alet edebilmek için, akla hayale gelmedik tuzaklar kurmaktadırlar. Bunların en önemlilerinden biri tıklama tuzağıdır. Tıklanabilmek için her yolu deneyen bu insanlar, bu uğurda çocukların duygularını ve din, iman, Kur'ân, vatan... gibi yüce değerleri bile kullanmaktan çekinmemektedirler.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şubesi'nce hazırlanan "Türkiye'de İnternet Ortamında Pornografik Suçlar ve Mücadele Yöntemleri" başlıklı raporda, internet pornocularının akıllara durgunluk veren yöntemleri, tek tek gözler önüne serilmektedir. Bu raporda bazı art niyetli kimselerin arama motorlarından kendi sitelerine yönlendirme yaparak tıklanma sayısını artırmak maksadıyla Kur'ân-ı Kerim'den ayetler gibi kutsalları bile kullandıkları belirtiliyor.

Hakkında yasal işlem yapılan sitelerden filtrelenenler olsa da bu çabanın bataklıkta sinek avlamaktan farksız olduğu belirtilen raporda Türkiye'de "Log" kayıtlarının tutulmadığı, Batı ülkelerinde ise denetimin olduğu anlatılıyor. Ayrıca raporda log kayıtları tutulduğunda porno sitelerinin izinin kolaylıkla sürülebileceği de belirtiliyor.[53]

2- Bedava Kontör Reklâm Tuzakları

İnternette bedava ve hediye kontör tarzında banner ve reklamlar görülmektedir. Cep telefonlarına yönelik olarak melodi, logo ve benzeri hizmetler sunan çeşitli firmalar tarafından

[53] http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=26099 Erişim tarihi: 14.08.2008

yayınlanan reklam ve ilanlarda, "Ücretsiz melodi ve kontör kazanma şansı", "Çekilişsiz kurasız 250 kontör kazanma şansı" gibi mesajların yer aldığı ve söz konusu hizmeti satın alan tüketicilerin çeşitli mağduriyetler yaşadığı bilinmektedir.

Söz konusu firmalar, internet ya da cep telefonu mesajları yoluyla abonelik sistemiyle çalışmakta, hizmetlerden yararlanan abonelerin GSM hatlarından, otomatik olarak aylık ya da haftalık ücret tahsil edilmektedir. Tahsilât işlemi, aboneliğin cep telefonu kullanıcısı tarafından kabulüyle başlamakta ve herhangi bir "iptal" beyanı olmadığı sürece devam ettiği de resmi makamlarca açıklanmıştır.

Söz konusu hizmetlerden ücretsiz yararlanılmasının söz konusu olmadığını, "ücretsiz" ya da "hediye" şeklinde nitelendirilen veya kontör kazanma şansı sunan tanıtımların, hizmetin kendisinin değil, servis tarafından sunulan kampanyaların tanıtımına yönelik olduğunu bilmek yerinde olacaktır. Bundan dolayı, tüketiciler mağduriyet yaşamaktadırlar. Ücretsiz melodi, logo ya da kontör elde etmek amacıyla bu servislere abone olan tüketicilerin, ücretsiz olarak sunulduğu iddia edilen hizmetlerin maddi değerinden çok daha fazla bir ödeme külfeti yüklenmek durumunda kalabilecekleri de bilinmelidir.[54]

3- Sözleşme Tuzakları

İnternetteki tuzaklardan biri de adeta kişiden habersiz üyelik sistemi ile üye olunan web siteleri tarafından yapılmaktadır. Bundan dolayı sitelere veya forumlara üye olurken kullanım sözleşmelerine çok dikkat etmek gerekmektedir. Aksi takdirde başka bir siteye üye olduğunuz haberi size e-postayla ulaşır.

54 profesyonelhaber.com, Erişim tarihi: 21.08.2008

Derken bir başka site ve bir başka site daha… Bu durumda muhtemelen ilk üye olduğunuz sitede şöyle bir maddeyi kabul etmişsiniz demektir: "*– site.com, üyenin başka web-sitelerine geçişini sağlayabilir. Bu taktirde üye geçiş yapacağı sitelerin içeriğinden site.com'un sorumlu olmadığını kabul eder.*"

Bu durumda yasal olarak yapılabilecek fazla bir şey yoktur. Ancak ilgili sitelerden üyeliği iptal ettirmek gerekmektedir.

"Nereden geliyor bu yığın e-postalar? Bunlar benim e-posta adresimi nasıl bulmuş?" gibi sorulara en büyük cevap, yine üyelik sözleşmelerinden geliyor. Ummadığınız yerlerden gelen yığın e-postalarla vakit kaybetmek, onları iptal etmek veya en azından yığın e-posta klasörünüzü boşaltmakla kaybettiğiniz vakte canınız sıkılacaktır. Ancak böyle bir maddeyi kabul ettiğinizden ötürü yasal yollara başvurma şansınız ortadan kalkmış olmaktadır. Kimi zaman bu sözleşmelerde en doğal hakkınız olan 'üyelik iptali' elinizden alınmış olur. Örneğin: "*– Üyeliğin iptali sadece site.com tarafından gerçekleştirilir. Üyeliğini iptal ettirmek isteyen şahısların yazılı başvuru yapması gereklidir. Bu başvuru dikkate alınarak üyelik bilgileri site.com'dan silinecek, ancak bilgilerin yedekleri site.com tarafından saklanacaktır.*"

Hatta yukarıdaki maddeye bakarsak, üyelik iptaliyle de kişisel bilgilerinizin başkalarında olmasından kurtulamıyorsunuz.[55]

4- İnternetteki Şifre Tuzakları

Bazı siteler, internet kullanıcılarına e-posta yoluyla tuzak kurarak, şifrelerini almakta, kurban sayısı ve isimlerini yayınlayan bu siteler, bu yolla pek çok kimsenin şifresini ele geçirmektedir. Hotmail, Yahoo gibi e-posta sağlayıcılarından adres

55 http://www.yorumyap.net/network-internet/, Erişim tarihi: 25.08.2008

alan kullanıcıları, "Size kart var!", "Çarkıfelek'e katılma şansı!", "Hesabınızı aktif yapın!" gibi başlıklarla gelen e-postaları açmaları durumunda şifrelerini kaptırabilmektedirler.

Bu yüzden güvenliği kesin olmayan e-postaların açılmaması ve şifrenin yeniden girilmesi yolundaki isteğin yerine getirilmemesi gerekmektedir. Bu insanlar gerçek e-posta sağlayıcılarının logolarını birebir taklit ederek kullanıcıyı aldatabilmektedirler. Şifresini yeniden giren kişi, kısa sürede şifresini değiştirmezse gelen bütün mesajları okunabilmekte ya da adreslerinden e-posta gönderilebilmektedir.[56]

5- Misyonerlik Tuzakları

İnternet üzerinde hemen her konuda bilgilenmenin arttığı bir dönemde İslâm hakkında bilgi veren internet siteleri de gün geçtikçe çoğaltmaktadır. Fakat bu sayfaların hepsi İslâm'ı gerçekten anlatan sayfalar değildir. Yahudilerin kurduğu bazı İslâm içerikli internet siteleri Kur'ân, Hadis ve İslâm'ı merak eden kimselerin okuyup da yanlış bilgilenmesi için hazırlanmıştır. İngilizce olarak hazırlanmış olan bu sayfalarda Kur'ân, diğer kutsal kitaplarla karşılaştırılmakta, aslı olmayan pek çok efsane bilgi Kur'ân'a mâl edilmektedir. Kur'ân'ın çelişkili bir kitap olduğu internet okuyucularına lanse edilmeye çalışılmaktadır.

Aranıldığında kolay bir şekilde bulunulacak isimlerle İngilizce hazırlanmış olan bazı siteler ilk bakışta Müslümanlar tarafından hazırlanmış izlenimi vermektedir. Ancak bu siteler daha dikkatli bir şekilde incelendiğinde çarpık bir İslâm anlayışını zihinlere yerleştirmek için kuruldukları hemen anlaşılmaktadır.

Aynı şey Türkler tarafından hazırlanan dini sayfalar için de

---

[56] Nethaber, 23.08.2002, Erişim tarihi: 27.08.2008

geçerlidir. Bu konularda dini bilgilerin yer aldığı internet sitelerine temkin ve ihtiyatla yaklaşmakta fayda vardır.

6- İnternette Telefon Tuzağı

Türk internet kullanıcıları, internette son dönemde mağdurları hızla artan 'uluslararası sanal dolandırıcılık' şebekeleriyle karşı karşıya.

İnternette gezinirken 'spyware' denen casus programların tuzağına düşen kullanıcılar, ay sonunda milyarları bulan telefon faturaları ile karşılaşıyorlar. Uzmanlar, yasal olarak engellenemeyen internet dolandırıcılığına karşı internet kontrol programları kullanılmasını veya telefonların uluslararası aramalara kapatılmasını öneriyorlar.[57]

7- İnternette İlaç Tuzağı

Öğretim üyeleri ve "Avrupa Güvenli İlaca Erişim İttifakı" tarafından yapılan bir araştırmada, internet ortamında satılan ilaçların yüzde 62'sinin sahte ya da gerekli miktarın altında etkili madde içerdiği, geriye kalan ilaçların yüzde 16'sının yasa dışı yollardan ithal edildiği, yüzde 33'ünün tüketiciye yönelik bilgilendirme broşürü içermediği bildirilmiştir.

Bu ilaçların çoğunu 'yaşam tarzı' ilaçları denen türden ilaçlar, cinsel fonksiyonla ilgili olanlar ve zayıflama ilaçları olduğu belirtilmektedir. Bu konuda alınacak önlem, yerel eczacı dernekleri, birlikleri, tabip odaları, tıbbî uzmanlık dernekleri gibi kuruluşların bu konuda halkı uyarmalarıdır. Bunun yanı sıra yasal mevzuat geliştirilmeli, varsa uygulanması için baskı oluşturulmalı, kredi kartı şirketleri, yasa dışı ilaç satışı

---

57 http://www.ntvmsnbc.com/news/264294.asp, Erişim tarihi: 26.08.2008

yapanlara servis sağlamamalı, kargo şirketleri, bu tür satış yapan firmalarla çalışmamalıdır.[58]

Bunlardan başka hareketli ilanlarla âdeta zihinleri çökerten tuzaklar olduğu gibi domain name ve marka tescilinde karşılaşılan bubi tuzakları da bulunmaktadır. Çocukları bekleyen porno tuzaklarına diğer bölümlerde değindiğimiz için burada tekrar etmiyoruz.

İnternet Tuzağına Karşı Alınacak Önlemler

1- Öncelikle filtre programları, aile koruma programları kullanılmalıdır. Bu programların içinde "şu sitelere girilemez, içinde şu sözcükler olan sitelere girilmesin, sadece şu saatlerde internete girilebilsin ve şu sitelerde oyunlar oynanabilsin." gibi geniş bir şekilde internette yapılması istenenler ayarlanabilmekte ve güvenli bir ortam oluşturulabilmektedir.

2- İnternet servis sağlayıcıları düzeyinde filtreleme (Aile Paketi-İnternet Kafe Paketi, Kurumsal Paket vb.) yapılmalıdır.

3- Log kayıtlarına tutulma ve gerektiğinde soruşturma birimlerine verilme zorunluluğu getirilmelidir.

4- İnternet kafelerle ilgili şartlar geliştirilmeli ve denetim eksikliği giderilmelidir.

5- Kolluk güçlerinin IP bilgilerine hızlı erişimi sağlanmalıdır.

6- İnternet kafelerde kullanıcı kayıtları tutulmalıdır.

7- Teknik takip ve denetlemeler, yetkili bir kurul tarafından ele alınarak özel mevzuatla desteklenmelidir.

8- Bilişim suçlarıyla ilgili olarak hazırlanan yasalar gözden geçirilmeli ve yürürlüğü sokulmalıdır.

9- İnternet ve bilgisayar güvenliğini sağlayan programlar kullanılmalı ve güncelleştirilmelidir.

---

[58] http://www.tumgazeteler.com/?a=3951984, Erişim tarihi: 20.08.2008

Dördüncü Bölüm

Çocuğumu Bilgisayarın ve İnternetin Zararlarından Nasıl Korurum?

Bilinçli Kullanıcı Olmak İçin Tavsiyeler

Son dönemde önü kesilemeyen internet tutkunluğu özellikle çocuklar üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Çin, Güney Kore, Tayland ve Vietnam gibi ülkeler, gençlerin internet kullanımını kısıtlamak için çalışmalara çoktan başlamıştır. Gençlerin internet kafelere girişlerini engelleyen yasalar çıkarılırken bir yandan da internet üzerinden oynanan oyunların 5 saat sonra otomatik olarak kapatılması için bir uygulama başlatıldığı da bilinmektedir. Bilgisayara bağımlılık derecesinde düşkün olan çocuk ve ergenler, sosyalleşememe ve EQ'sunun (duygusal zeka) gelişememesi sebebiyle ileride psikolojik problemler yaşayabiliyorlar. Bu yüzden internet konusunda daha hassas olunmalı ve gereken tedbirler alınmalıdır.

Gerçekten tedbirlerin neler olduğu ile ilgili olarak kitabımızın bu bölümünde internetin zararlarından –özellikle çocuklarımızı– nasıl korumamız gerektiğini belirten bir dizi tavsiye ve önerilere yer vereceğiz.

Öncelikle bilinçli kullanıcı olmak için çocuklarımıza şunları öğretmeliyiz: *"İnternet ve bilgisayar, yerinde ve uygun olarak kullanıldığı takdirde faydalı, yoksa zararlıdır. Hayat, internetten ve bilgisayardan ibaret değildir. Hayata geliş gayemiz vardır. İnsanların içinde bulunma sebebimiz vardır. İnsan olmanın gerektirdiği pek çok sorumluluk ve görevlerimiz vardır. Bu görevlerimizi yerine getirmede genel olarak internet ve bilgisayar bir engeldir. Bu sorumluluklarımıza hizmet ettiği oranda interneti ve bilgisayarı kullanmalıyız. İnsanlarla beraber olmalı, tabiatın içinde bulunmalıyız. Kitap okumanın yerini hiçbir şey tutmaz. Her gün az da olsa bir miktar kitap okumalıyız."* Çocuğumuza şuur vermektir önemli olan. Hayatın ve zamanın kıymetini öğretmeliyiz çocuklarımıza. Tabii ki örnek olarak, çocuğumuzun bizi taklit edeceğinin bilincinde olarak…

İnternet Kontrolü Niçin Önemli?

İnternetin önemi ve açtığı yeni ufuklar konusunda o kadar şey yazılıp çizilmektedir ki, insanların çoğu, buna kapılarak çocuklarına internet erişimli bilgisayar almaktadır. Ancak teknolojinin potansiyel olarak hem iyiliğe/hayra hem de kötülüğe/şerre açık yönleri vardır. Kolayca bilgiye erişim ve hızlı iletişim sağlayan bu teknolojinin depoladığı bilgiler içinde, çocukların ve yetişkinlerin zihin ve ruh sağlığını bozanları da bulunmaktadır. Bugün birçok internet danışmanının dile getirdiği, ulaşılan bilgilerin güvenilirliği ve doğruluğu problemi, internetin potansiyel tehlikelerinden sadece biridir. Üzülerek belirtelim ki, internette daha önemli bir tehlike daha vardır. Çocukları sağlıklı, ahlâklı ve faziletli yetiştirmek isteyen ebeveyn ve eğitimciler için handikap, internetin, çocuk gelişimine olumsuz etki eden bir muhtevayı da barındırmasıdır. Pornografik ürünler, uyuşturucuyu özendiren malzemeler ve şiddet içeren yazılar bunlardan sadece bazılarıdır.

Amerika'da internetin çocuklar için oluşturduğu tehlikeler hakkında periyodik olarak bazı istatistikler yayımlanmaktadır. Son istatistiklere göre internet erişimi olan beş çocuktan biri, online (sanal) olarak cinsel tacize maruz kalmaktadır. E-posta adresi olan dört çocuktan birine, müstehcen fotoğraf veya çocuğun gelişimini bozan cinsel tacize yönelik ürünler ve uyuşturucu reklâmı ile çocuğun ahlâkî yapısını bozan dökümanlar gönderilmektedir. İnternet arkadaşlığı, nette sohbet, sanal dost ve arkadaş gibi masum kelimeler kullanılarak, çocuklara ahlâkî olmayan, uyuşturucu madde kullanımı ve şiddeti körükleyen oyunlar teklif edilmekte, böylece muhakeme gücü tam gelişmemiş çocuklara tuzaklar hazırlanmaktadır.

Bugün internet üzerinde var olan muhtevanın yüzde elliye varan kısmının, çocukların gelişimini olumsuz etkileyebilecek potansiyelde; ses, yazı ve görüntüden oluştuğunu söylemek abartı sayılmayacaktır. Yapılan son bir araştırmada, sadece Türkçe içerikli 200'ün üzerinde web sitesi, gayr-i ahlâkî yayın yapmaktadır.[59] Kısacası, çocuğun sağlıklı ve dengeli gelişimini engelleyecek ve yozlaşmasına yol açacak bilgi ve malzeme, internete erişen bir çocuk için bir tıklama uzaklığındadır.

Çocuk terbiyesine önem veren toplumumuzda, anne-babalar çocukları için her türlü fedakârlığı yapmaktadır. Kimi veliler, çocuklarına internet erişimli bilgisayar almakta veya internet kafelere gitmelerine izin vermektedir. Kimi aileler de çocuklarının, internet erişimli bilgisayarı olan arkadaşlarının evlerinde bir araya gelmelerine izin vermektedir. Ne şekilde olursa olsun çocukların internetten yararlanmaları sağlanmalı, ancak bu, çocukların gelişimine zarar vermemelidir. Anne-babalara ve eğitimcilere düşen ise, internetin, çocuğun gelişimine olumsuz etki eden yanını filtre eden programları bilgisayarlara yükleyip, çocukları ve gençleri internetten faydalanmaktan mahrum etmemektir.

Acaba ülkemizde kaç anne-baba, bu tehlikenin farkında olup internetin muhtevasını filtre eden programları kullanmaktadır? Bu programların kullanımının Batı'da zorunlu hale getirildiği düşünülürse, bizim de bu konuda velileri ve eğitimcileri bilgilendirmemiz gerekmez mi? Birçok anne-baba, çocuğunu dışarıya gönderirken, yabancı ve tanımadığı kimselerle konuşmamasını ve onlarla arkadaşlık kurmamasını tenbih etmekte,

---

59 Bu istatistik 2003 yılında yapılmıştır. İçinde bulunduğumuz zamanda bu sayının ne kadar artmış olabileceğini de düşünmemiz gerekir.

hatta yalnız başına sokağa çıkmasına bile izin vermemektedir. Fakat internet erişimi olan bir çocuk için bu tavsiyeler ne işe yarar? Çünkü çocuk dışarıda ulaşamayacağı ve göremeyeceği her şeyi, internet ortamında görme, tecrübe etme imkânına sahiptir. İnternetin yapısı gereği, çocuğa zarar verme ihtimali olan her şey 24 saat dolaşımdadır.

Üzücü olan durum, ülkemizde anne-baba ve eğitimcilerin bu tehlikenin tam olarak farkında olmamaları, dolayısıyla gerekli tedbirleri yeterli ölçüde alamamalarıdır. Aileler ve eğitimciler ne yapmalıdır? Çocuklar internetten vazgeçerek, çağın gerisine mi düşmeliler? Anne-babalar internet kullanımı esnasında çocukların başında nöbet mi tutmalılar? Daha demokratik ve çağın özgürlükçü ruhuna uygun faydalı ve eğitici içeriği olan web siteleri mi çoğaltılmalı? Bu tür çareler düşünülebilse de nihaî çözüm; "Zarardan kaçınma ve korunma, faydalıyı yapmaktan önce gelir." prensibiyle, internetteki muhtevayı süzen, faydalı bilgiye izin verirken zararlı olanı engelleyen filtre programları kullanmaktır. Böylece çocuklarımızın internetin iyi, güzel ve doğru olan muhtevasına yönelmelerini sağlamış olacağız.[60]

Güven Çok Önemlidir Ama Kontrol Her Şeydir

Tüm anne babalara seslenmek gerek: "Güven çok önemlidir ama kontrol her şeydir". Günümüzde bilgisayarların modelleri yükseltilmiş, internet hızlanmış ve kesintisiz sınırsız imkânlar sunulmaya başlamıştır. Bilgisayar karşısında 10 yaşındaki çocukla 30 yaşındaki yetişkin, aynı bilgiye ulaşmada eşit bir konuma gelmiştir.

---

[60] Dr. Mehmet KÖYLÜ, Sızıntı Dergisi, Mayıs 2003 Yıl :25 Sayı :292

Böyle korkunç sonuçların çıkabileceği bir ortamda çok dikkatli olmak gerekmektedir. Doğulu batılı hemen herkesin itibar ettiği âlim İbn Sina'nın tabiriyle "çocuklar muma benzer, çocukluklarında kolay şekil alır, geleceğe bunları sağlam taşırlar". Dolayısıyla çocukluk yaşantıları insanın geleceği ile ilgili çok büyük önem arz etmektedir. Böyle hassas bir dönemde çocuklarımızın her konuda olduğu gibi internet konusunda da ebeveynlerinin rehberliğine ihtiyacı vardır.

Çocuklara yasak koymak bilinçsiz kullanımın önünü açabilir. "Yasak" demek yerine, çocuklarımıza, bizim değerlerimizin zaman israfına karşı olduğu, tarihte büyük işler başaran kişilerin nasıl o seviyeye geldikleri, kendi dinî ve ahlâkî değerlerimizin neler olduğu anlatılırsa o zaman çocuklarımız bu gerçeği kabul edebileceklerdir. En güzeli kontrollü bir kullanıma teşvik etmektir. Böyle bir adım attığımızda da kontrolün her şey olduğunun altını özellikle çizmek istiyoruz. Fakat çocuğa güvenilmediği anlamına gelecek bir kontrolden bahsetmediğimizi de özellikle belirtmek istiyoruz. Çocuğumuza âdeta onu kontrol ettiğimizi hissettirmeden bu işi gerçekleştirmeliyiz.

Bilgisayar ve interneti, kullanım amacı, türü, süresi, tekrarı, yöntemi ile yeniden ele almalı, çocukların internet sayesinde ha-

yal bile edemeyeceğimiz nahoş verilere ulaşma ihtimalini göz önünde bulundurmalıyız. Tekrar belirtmekte fayda var: Öyle bir kontrol gerekir ki, çocuğun bizim kendisine güvendiğimiz gerçeğini zedelemeyecek, lakin haberi olmadan da izlenecek.

İnternet Kullanımı Esnasında Muhtemel Zararlardan Korunmak İçin Gereken Tedbirler

1- Çocuklar ve öğrenciler, bilgilerini, adreslerini, telefonlarını ve aile bilgilerini online olarak tanımadıkları ve ailecek görüşmedikleri üçüncü şahıslara asla vermemelidir. Çünkü online olarak verilen ve dağıtılan bilgileri geri almak mümkün değildir.

2- Çocuklarla ve öğrencilerle, internet üzerinde neler yaptıklarına ve öğrendiklerine dair periyodik konuşmalar yapılmalıdır. Aile fertleri internet üzerinden edindikleri bilgileri paylaşmalı veya birbirlerini bilgilendirmelidir. Çocukların, internet üzerinden haberleştikleri ve sohbet ettikleri kişilerin bilinmesi ve izlenmesi gerekir. Çünkü çocuklar, neyin faydalı veya zararlı olacağını bilemeyebilirler.

3- Çocuğun odasına bilgisayar konmamalıdır. Eğer kon-

muş ise buna derhal son verilmelidir. İnternet erişimi olan bilgisayar, herkesin kullandığı çalışma odasında veya oturma odasında bulunmalıdır. Çocuk odasına kurulan bilgisayarda çocuğunuzun ne yaptığını bilemez ve kontrol edemezsiniz. Ama siz kitap okurken yanınızda bilgisayar başına oturan çocuğunuz zaten zararlı bir ortama girmeyecek ve kendisini kontrol etme ve ikaz etme ihtiyacı hissetmeyeceksiniz. Bu çok önemlidir. Çünkü çocuk odasında çocuğunuzun hangi ahlâksızlarla sohbet ettiğini hangi sitelerde hangi ortamlara girdiğini bilmeniz ve kontrol etmeniz mümkün olmayacaktır. Unutmayın ki, sizin çocuğunuz da meraklı, cahil ve her türlü kötülüğe açık bir bireydir.

4- Çocuk, internette kullanacağı ismi ve e-posta adresini seçerken, çok dikkat çekici, insanları rahatsız edici isim, adres ve işaretler almamalıdır.

5- Çocuğun internet kullanım saatlerini ve gezip dolaştığı web içeriklerini rapor eden, haftalık internet kullanım saatlerini düzenleyen, onlarca yazılım piyasada satılmaktadır. Bu programları bilgisayara yükleyerek, çocuğun internet kullanımı kontrol edilebilir.

6- İnternette sadece istenen sitelere girmeye izin veren, istenmeyenleri bloke eden, yaşa veya seçilen kelimelere göre internetin içeriğini filtre eden, internete erişim saatlerini düzenleyen, her kullanıcı için rapor tutan daha gelişmiş programlar da vardır. Gerekirse uzmanlardan da yardım istenerek internetin zararlı muhtevasını filtre eden bu program satın alınabilir. Eğer bu programlar kullanılırsa yukarıdaki önlemlerin çoğunu almış oluruz.

Özetlersek, internet çocuğun ve ailenin gelişimine faydalı olduğu gibi, zararlıdır da. Çocuğu gerekli tedbirleri almadan internetle başbaşa bırakmak, yüzme bilmeyen birini okyanu-

sun ortasına bırakmaya benzer. İnternetin, faydalı ve zararlı bilgileri barındıran bir teknoloji olduğu dikkate alınmalı, muhtevasını dinamik olarak filtre eden yazılımlarla birlikte kullanmaya özen gösterilmelidir. Aksi takdirde, çocuklar ve toplum yozlaşıp kaybedilecektir.[61]

Okul Öncesi Dönemde Bilgisayarın Yeri

1940'lı yıllardan sonra bilgisayar teknolojisi hızla gelişmiştir. Eğitimde bilgisayarların kullanılması ise hemen hemen 1960'lı yıllarda başlamıştır. Bilgisayar, Fransa, Japonya, Kanada, ABD ve İngiltere gibi ülkelerde öncelikli olarak üniversitelerde, ardından ortaöğretim ve ilkokul kademelerinde kullanılmaya başlanmıştır.

Bilgisayar destekli öğretimin yararları ve sınırlılıkları gibi alanlarda yapılan çok sayıda çalışma vardır. Ancak okul öncesi döneme ilişkin çalışmalar daha sınırlı sayıdadır. Ancak okul öncesi dönem çocuklarının özellikleri gereği bu dönemde bilgisayarı kullanırken çok dikkatli olmamız gerektiği de açıktır.

Bu yaş dönemindeki çocuklar, deneyerek ve yaşayarak öğrenir, dikkat süreleri kısadır. Kavramlara ilişkin bilgileri sınır-

---

[61] Bkz.: Dr. Mehmet Köylü, Sızıntı dergisi, Mayıs 2003 Yıl :25 Sayı :292

lıdır. Bu yüzden bu dönemde çocuklara, "Bilgisayar programı hangi alanlarda, nasıl kullanılabilir ve kullanılacak programlar neler olmalıdır?" sorularına iyi yanıt verilmelidir. Şöyle ki;

Bilgisayar, aktif ve sosyal deneyimlerin yerine geçmemelidir. Örneğin çocuk altında-üstünde gibi kavramları öğrenirken, kendisi masanın altına girerek, üstüne oturarak ya da oyuncağını koyarak daha iyi öğrenir. Ancak alfabe, sayı vb. öğretimi gibi alanlarda bilgisayar kullanmak daha eğlenceli olabilir.

Gün içinde çocuğun bireysel ve grup etkinliklerine katılım oranlarındaki dengenin gözetilmesi gerekmektedir. Bilgisayar kullanımı ağırlıklı olarak bireysel bir etkinlik olduğundan, çocuğun ne kadar süre bu etkinliği gerçekleştirdiğine dikkat edilmelidir.

Öğretmen ve anne-babalar bu dönemde bilgisayar kullanımında anahtar kişidir. Bilgisayarın amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını denetlemelidirler.

Okul öncesi bilgisayar kullanırken bilgisayarda kullanılacak programlara da dikkat etmek gereklidir. Şöyle ki:

1. Çoğu okul öncesi çocuğu okuma bilmediği için yazılı bilgi az olmalıdır.
2. Okul öncesi çocukta etki ve tepki kavramları yeni biçimlenmektedir. Bu yüzden programlar bu büyümeyi kolaylaştırmalı, çocuğu başarısızlığa uğratmamalıdır.
3. İnce motor becerilerin iyi gelişmiş olmaması göz önünde bulundurulmalıdır.
4. Programlar basit olmalıdır.
5. Dikkatleri çabuk dağıldığından, malzeme eğlendirici ve oyun biçiminde verilmelidir.[62]

Ayrıca şu hususlara da dikkat edilmelidir:

√ Okul öncesi dönemde bilgisayar, özellikle el-göz koordi-

62 http://www.milliegitim.biz

nasyonuna büyük katkı sağlayabilir, (farenin kullanımı, boyama, çizim çalışmaları vb.) el becerisini geliştirir.

√ Dikkatini yoğunlaştırmada güçlük çeken aşırı hareketli çocuklar ilgi çekici bir program karşısında daha uzun süre kalabilirler. Bu nedenle bilgisayar kullanımı, çocuğun dikkatini yoğunlaştırmasına yardım ederek eğitime katkı sağlayabilir.

√ Çocuk günlük yaşamında ve eğitimi sırasında öğrendiği pek çok kavramı bilgisayar oyunları ile pekiştirebilir.

√ Bilgisayar oyunlarında yer alan ve hızlı bir şekilde karar vermeyi gerektiren problemler, çocukta problem çözme becerisinin gelişmesine katkıda bulunabilir.

√ Küçük çocukların bilgisayar kullanması sırasında mutlaka bilen bir yetişkinin yardımı çok önemlidir. Böylece çocuğun bazı konularda dikkatinin çekilmesi, sorularına cevap verilebilmesi mümkün olabilir.

√ Bilgisayar, küçük çocukların günlük programında çok sınırlı bir yere sahip olmalıdır, çünkü çocukların büyümek ve gelişmek için harekete, konuşmaya, arkadaşları ile oyun oynamaya, hatta bazen de çatışmaya ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların ise bilgisayar ile karşılanması mümkün değildir.[63]

İnternet Kurulu'na Göre Alınması Gereken Tedbirler

1. İnternet kullanımına ilişkin yalnız ergenlerin değil, ailelerin ve tüm toplumun bilinçlendirilmesi,

2. Toplumun bilinçlendirilmesi için çeşitli iletişim araçlarında (medyada) halkı bilgilendirecek fakat endişelere yol açmayacak nitelikte yayınlar hazırlanması,

---

[63] Oktay, Ayla (1999). Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem, s. 244-245, EPSİLON Yayınları, İstanbul.

3. Okullara bilgisayar kullanımını geliştirecek dersler konulması,

4. İlgili sektörlerin ve servis sağlayıcılarının Türkçe içerikli referans sağlayacak ve eğitim konusunda yardımcı olacak siteler hazırlamaları,

5. "Zararlı" olarak nitelendirilen sitelerin denetlenmesi ve bu siteleri hazırlayanların eğitilmesi,

6. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan yerlerde okuyan öğrenciler için devlet eliyle okullara bilgisayar laboratuarları kurulması ve internet bağlantısının sağlanması,[64]

7. Eskiden bilgiye ulaşmada zorlanan insanlar, internet sayesinde sınırsız bilgiye ulaşıyor, fakat bu sefer maharet, faydalı bilgiyi ayıklamak olarak ön plana çıkıyor. O kadar bilgi bombardımanından doğru bilgiye ulaşmak çok zorlaştı. Gençler ve çocuklar iyi ve faydalı siteleri ziyaret etmek isteseler bile bu konuda gerçek bir kılavuz yok. Vicdan sahibi ehil kişilerce kılavuzlar hazırlanmalı, millî ve manevî değerlerimiz ışığında internet kullanım kılavuzları yazılmalı.

Bu tür çözüm önerilerinin daha büyük çaptaki çalışmalarla daha kapsamlı hazırlandığı ve uygulandığı takdirde, internet kullanımı hem sağlıklı hem de yaygın bir şekilde kullanılacaktır. Kültür, toplumsal bir olgu olup, internetin kendi kültürünü oluşturabilmesi ancak toplumun geniş bir kesimiyle paylaşılmasıyla mümkündür. Uygun önlemler ve politikalarla internetin sağlıklı bir şekilde yaygınlaşması mümkündür ve aynı zamanda gereklidir. Gerekli politikaların ve önlemlerin tespit edilip hayata geçirilmesi için gecikmeksizin kaynak ayrılmalı ve bir uygulama planı hayata geçirilmelidir.[65]

---

64 10 haziran 2002 tarihli, İnternet Kurulu'nun "gençlerin internet kullanımı" başlıklı Çalıştay raporu

65 www.kurul.ubak.gov.tr/calistay/calistay.doc

Hangi Yaşta Kaç Dakika ile Sınırlamak Gerekir?

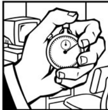
Hamburg Üniversitesi pedagoglarından Stefan Aufenanger, bilgisayarın çocuktaki yetenekleri ön plana çıkardığını belirtiyor. Bilgisayar başında hangi yaştaki çocukların neyi idrak edebileceklerini belirten pedagog bazı öneriler getiriyor:

√ 3 yaşa kadar: Sanal dünya kısmen idrak edilir. Öneri: Günde sizinle beraber beş - on dakika bilgisayar başına geçsin.

√ 3-5 yaş arası: Eğitim ve oyun programları ilginç gelebilir. Çocuklar sanal dünyayı anlayabilir. Öneri: Günde 30 dakikaya kadar izin.

√ 6-9 yaş arası: Özel programları keşfederler. Öneri: İzin 60 dakikaya çıkabilir, günlük olmamak kaydıyla.

√ 9-13 yaş arası: Hafta sonları enteresan oyunlarla tanışabilirler. Öneri: Paniğe kapılmayın. Arkadaşlar, aile ve okul yaşantısı etkilenmiyorsa olabilir.

Tabii ki Almanya'da yapılan bu araştırma neticelerini bizim insanımıza aynen aktarmak ne derece doğrudur? Bu hususun düşünülmesi gerekmektedir. Çünkü çocukları terbiye ediş tarzımız, Batı'daki ile bütünüyle aynı değildir. O yüzden Batı'da yapılan bütün araştırma sonuçlarına göre hareket edip, "Çocuğum, benim gibi değil" diyen anne-babalar, bunu çocuklarına uyguladıkları terbiye sisteminde aramalıdırlar.

Microsoft'un Anne Babalara Güvenlik Tavsiyeleri

Ebeveynlerin internetle ilgili alacağı önlemler şunlardır:[66]

√ Çocukların da katkısıyla "internet ev kuralları listesi" oluşturmak. Bu listede sınırların dışında kalan site türleri, internete erişim saatleri ve sohbet odası iletişimini de içeren çevrimiçi iletişimle ilgili olarak uyulması gereken kurallar da bulunmalı.

√ İnternete bağlı olan bilgisayarları, açık bir alanda ve çocukların yatak odalarının dışında tutmak.

√ Ebeveynlerin diğer arkadaşları ve etkinlikleri hakkında konuştukları gibi, çocuklarla çevrimiçi arkadaşları ve etkinlikleri hakkında konuşmak.

√ Çocuklarınızın yabancılarla konuşmalarını engellemek için, anlık ileti listeleri hakkında konuşmak.

√ Ebeveyn gözetiminin yerine geçecek değil onu bütünleyecek internet filtreleme araçlarını araştırmak.

√ Çocukların hangi sohbet odalarını ya da ileti panolarını ziyaret ettiğini ve çevrimiçi ortamda kimlerle konuştuğunu öğrenmek. Onları izlenen sohbet odalarını kullanmaya teşvik etmek ve genel sohbet odası alanlarında kalmaları için ısrar etmek.

√ Çevrimiçi ortamda edindikleri arkadaşlarla asla gerçek yaşamda buluşmayı kabul etmemeleri konusunda ısrar etmek.

√ Çocuklarla e-posta, sohbet odası ya da anlık ileti kullanırken, kayıt formu ve kişisel profil doldurmak ve çevrimiçi yarışmalara girmek için izniniz olmaksızın asla kişisel bilgiler vermemelerini öğretmek.

√ Çocuklara, izinleri olmaksızın program, müzik ya da dosya yüklememek gerektiğini öğretmek. Web'de dosya pay-

66 "13-17 yaş grubundaki çocuklar için çevrimiçi güvenlik ipuçları", http://www.microsoft.com/turkiye/athome/security/children/kidtips13-17.mspx

laşırken metin, görüntü ya da çizim alırken telif hakkı yasalarını çiğneyebilir ve yasadışı duruma düşebilirler.

√ Çocukları, çevrimiçi ortamda kendilerini rahatsız ya da tehdit altında hissettiren bir şey ya da bir kişi olduğunda size iletmeleri için teşvik etmek. Sakin olmak ve çocuklara bu türden şeyleri size ilettiklerinde bir sorunla karşılaşmayacaklarını hatırlatmak. Çevrim içi problemlere karşı bilgilenmek.

√ Çocuklarla çevrimiçi yetişkin içeriği ve pornografi hakkında konuşmak ve onları sağlıklı olumlu sitelere yönlendirmek. Ahlâkî meziyetleri geliştirici, eğitim ile ilgili pek çok site bulunmaktadır. Çocukların hoşça ve güvenli bir şekilde vakit geçirebilecekleri bu cazip sitelere yönlendirmekle çocuğun uygun olmayan sitelere girişini engellemek de mümkündür.

√ Onları istenmeyen postalardan korumak. Çocuklara çevrimiçi ortamda e-posta adreslerini vermemelerini, istenmeyen postalara yanıt vermemelerini ve e-posta filtresi kullanmalarını anlatmak.

√ Çocukların sık ziyaret ettiği web sitelerini öğrenmek. Çocukların saldırgan içerik taşıyan siteleri ziyaret etmemesini ya da kişisel bilgilerini ya da fotoğraflarını kimseye iletmemelerini sağlamak.

√ Çocuklara sorumlu, ahlâkî çevrimiçi davranışları öğretmek. İnterneti, dedikodu yaymak, tacizde bulunmak ya da başkalarına tehditler yöneltmek için kullanmamaları gerektiğini anlatmak.

√ Çocukların çevrimiçi ticarî işlemler yapmadan önce sizden onay almalarını sağlamak.

√ Çocuklara çevrimiçi kumarı ve muhtemel risklerini güzel dille anlatmak, bunların yasadışı ve gayr-i ahlâkî olduğunu hatırlatmak.

Yeni Hastalık: İnternete Bağlanamama Sendromu

İnternete anında bağlamayanların yaşadığı sendroma bir ad verildi: "Discomgoogolation" (dis-.com-Google-ation). Sendromun çok görüldüğü İngiltere'de yapılan bir araştırma, İngilizlerin yüzde 70'inin internete her gün bağlanmadığında mutsuz olduğunu gösterdi. YouGov firmasının son araştırması, İngiliz kullanıcıların yüzde 44'ünün hayal kırıklığı hissederken, yüzde 27'sinin online olamadığı zaman daha çok stresli olduğunu ortaya koydu.

İngilizlerin yüzde 26'sı interneti yaşamlarını organize etmek için "son derece hayati" olarak nitelerken, bilgisayar kullanıcılarının yüzde 19'u ailesinden, yüzde 20'si ise sevgilisi ya da eşine ayırdığından fazla zamanı internet başında harcıyor.

Saplantılı İnternet Kullanımı

İnternet ortamında “Onlinekolizm” olarak da nitelendirilen “Discomgoogolation” sendromu, yetişkinlerin yanı sıra çocuklar arasında da hızla yayılıyor. Ebeveynler, çocukları için yeni eğitim fırsatı sunduğunu düşündükleri için evlerinde internet bağlantısı olmasına sıcak bakıyorlar. Ancak çocukların, interneti sadece ev ödevleri veya araştırma için kullanmadığı, arkadaşlarıyla anlık ileti kurdukları, çevrim içi oyunlar oynayarak veya sohbet odalarında yabancılarla konuşarak saatler geçirdikleri tespit edildi.

Microsoft uzmanları şirketin internet sitesinde, çocukların “Discomgoogolation” sendromundan korunması için şu önerilerde bulunuyor:

İnternet bağımlılığın belirtilerini arayın. Çocuğunuzun internet kullanımının okuldaki performansını, sağlığını, ailesiyle ve arkadaşlarıyla ilişkilerini etkileyip etkilemediğini kendinize sorun. Çocuklarınızın çevrim içi ortamda ne kadar zaman geçirdiğini belirleyin.

Çocuğunuz internet bağımlılığı belirtileri gösteriyorsa, profesyonel bir danışmana başvurun. Saplantılı internet kullanımı, depresyon, öfke ve öz güven eksikliği gibi başka sorunların belirtisi olabilir.

Kendi çevrim içi alışkanlıklarınızı inceleyin. Kendi internet kullanımınız diğer etkinliklerinizle dengeli mi? Unutmayın, çocuğunuzun örnek alacağı ilk kişi sizsiniz.

İnternet kullanımını yasaklamayın. Çoğu çocuğun sosyal hayatının önemli bir parçasıdır. Bunun yerine, çocuklarınızın çevrim içi olarak ziyaret edebileceği sitelere ve neler yapabileceklerine yönelik internet kullanımıyla ilgili aile kuralları belirleyin ve bu kurallara uyulmasını sağlayın. Bu kurallar şunları

içerebilir: her gün belirli bir süre çevrim içi olma; ödevleri bitirinceye kadar internette gezinememe veya anlık iletileri kullanamama; sohbet odalarına veya çevrim içi yetişkin içerikli sitelere girememe.

Bilgisayarı açıkta tutun. Bilgisayarı çocuğunuzun odasına değil, evin ortak kullanım alanlarından birine kurun.

Bir denge kurun. Çocuğunuzun diğer etkinliklere katılmasını destekleyin ve teşvik edin. Özellikle diğer çocuklarla zaman geçirmesini sağlayın. Çocuğunuzun çevrim dışında sosyalleşmesine yardımcı olun. Çocuğunuz yaşıtlarına karşı utangaç veya çekingense, onu sosyal beceriler dersi almaya teşvik edin. Çocuğunuzu bilgisayar dersleri veya hobi grupları gibi ortak ilgi alanları olan diğer çocuklarla tanışabileceği etkinliklere özendirin.

http://www.microsoft.com/turkiye/athome/security/quiz/default.mspx adresinde anne-babalara yönelik 2-12 ve 13-17 yaş grubuna ait çocukların internet güvenliği ile ilgili testleri[67] uygulamak da iyi bir çözüm olabilir.

Ayrıca, http://www.microsoft.com/turkiye/athome/security/children/default.mspx adresindeki güvenlik ipuçlarını da öğrenip öğretmek yararlı olacaktır.

Sağlıklı Bilgisayar Çalışma Ortamı

Bilgisayar kullanırken oluşan göz problemleri, sırt, bel, boyun, baş, el ve bilek ağrıları gibi, bilgisayar operatörlerinin sanal olmayan gerçek sağlık problemlerinin hemen tümü ergonomik olamayan işyeri tasarımı ve uygun olmayan insan-makine ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Bu tür yakınma ve

---

67 http://www.microsoft.com/turkiye/athome/security/quiz/default.mspx Erişim tarihi: 07 Ekim 2008

problemlerin ortadan kaldırılabilmesi için aşağıda özet olarak açıklanmış olan temel ergonomi kurallarına uygun bir çalışma ortamı düzenlenmesi ve doğru çalışma yöntemlerinin uygulanması gerekmektedir.

Göz Problemleri

"– Çalışma alanında, bilgisayar monitörünün yerleştirileceği nokta, pencerelerden ve aydınlatma gereçlerinden gelen ışıkların ekrandan yansıyamayacağı bir yer ve konumda olmalıdır.

– Tavan ya da duvarlara aydınlatma armatürleri konulmamalı, oda, tavandan yansıyan diffüz ve çok parlak olmayan bir ışıkla aydınlatılmalıdır.

– Pencerelere konulacak dikey/yatay jaluzi türündeki perdelerle gün ışığı kontrol edilmelidir.

– Ekranın, operatörün gözlerinden uzaklığı ortalama 45 cm., ekranın üst kenarı gözler hizasında ya da biraz altında olmalıdır.

– Çalışma masaları yansıtma yapmayacak biçimde mat ve koyu renkli olmalıdır.

– Ekran geriye doğru 15° eğimli olmalıdır.

– Gözlerde ne kadar az olursa olsun, herhangi bir kırma kusuru varsa çalışmalar sırasında hekimin tavsiye edeceği gözlük kullanılmalıdır.

– Ekran başında, bifokal (yakın-uzak çift dioptrili) gözlük kullanılmamalıdır.

– Çalışma sırasında, arada bir bilinçli olarak göz kapakları kapatılıp açılarak göz kuruması önlenebilir.

– Kanlanmayı gidermek için uygulanan göz damlalarının aşırı kullanımı uzun vadede gözler için zararlı olabilir, bu konuda uzman hekime başvurulmalıdır.

– Ekran aşırı kontrast, çok parlak ya da karanlık olmamalıdır.

– Her bir saatlik çalışma sonunda gözler, 10 dakika kadar uzaklara, ekrandan başka yerlere bakılarak ve kısa süreler kapatılarak dinlendirilmelidir.

Duruş Biçimi

– Operatör iskemlesi, yüksekliği değiştirilebilen, sırt dayama yeri öne-arkaya ve yukarı-aşağı ayarlanabilir türden olmalıdır. İskemlenin yüksekliği, operatörün bilekleri ile klavye arasında 15°'lik bir açı oluşturabilecek düzeyde ve kolların dirsekle ayrılan alt ve üst bölümleri arasındaki açı 90° olacak biçimde ayarlanmalıdır.

– Çalışma sırasında öne doğru eğilmemeli, operatör, bel ve sırtına göre ayarlanmış iskemle arkalığına sürekli dayanır durumda dik oturmalıdır.

– Ayaklar, iskemlenin önüne konulmuş, yaklaşık 20° eğimli

ve diz açısının 90° olmasına yetecek yükseklik ve uzaklıktaki bir blok üzerine konulmalıdır.

– Karpal tüneli sendromundan korunmak için klavyenin ön tarafına, operatörün bileklerini dayayabileceği, bu amaç için yapılmış yarı yumuşak destek konulmalı ya da yine bu amaçla üretilmiş olan bilek koruyucuları kullanılmalıdır."[68]

Chat Başından Kalkmayan Çocuklar ve Gençler İçin Tavsiyeler

1. **Sanal yerine doğal ortam:**

Çocuklarınızı arkadaşları ile doğal yollardan görüşmeleri için yönlendirebilir, onlara yeni imkânlar sunabilirsiniz. Yaz kampları, hafta sonu doğa yürüyüşleri, evde ve bahçede yapılabilecek etkinlikler, hobiler, spor karşılaşmalarının izlenmesi gibi aktif ve doğal etkinliklere katılmasına yardımcı olabilirsiniz.

[68] http://www.komder.com/forum

2. **Spora yönlendirme:**

Spor, çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimleri için son derece gerekli bir aktivitedir. Çocuğunuza uygun bir spor çalışması seçebilir ve haftanın 2-3 gününü spor yaparak geçirmesini sağlayabilirsiniz.

3. **Arkadaşlık ilişkileri desteklenmeli:**

Çocuğunuzun arkadaşlık ilişkilerini desteklemeniz, O'nu, var olan arkadaşlık ilişkilerini sürdürmek ve yeni arkadaşlık ilişkileri kurması için yüreklendirecek, böylece çocuğunuz bilgisayarda çok uzun ve gereksiz zaman geçirmek yerine arkadaşları ile olmayı seçecektir.

4. **Sosyal beceri eğitimi:**

Çocuklar ve gençler kendi akran grupları içinde iletişim kurmaya özendirilebilir. Eğer çocuk ya da genç, iletişim kurmada, iletişimi başlatmada ve sürdürmede güçlük çekiyorsa, sosyal beceri eğitimlerinden faydalanılabilir. Bu konuda çocuğunuza, okulunda bulunan psikolojik danışman yardımcı olabilir ya da "Sosyal Beceri Eğitim Grupları" yapan özel psikolojik danışmanlık merkezlerinden yardım alınabilir.

5. **Profesyonel yardım:**

Bunları yaptığınız halde çocuğunuzun giderek bilgisayar oyunlarına, bilgisayarda sohbet etmeye bağımlı bir hale geldiğini gözlüyorsanız ve bu durum çocuğunuzun okul başarısını, sosyal yaşamını olumsuz etkiliyorsa, bir psikologdan yardım alabilirsiniz.

6. **İnternet kullanım sözleşmesi:**

Aile ve çocuk arasında yapılacak internet kullanım sözleşmesi, bilgisayar ve internetin çocuklarınız tarafından etkili bir biçimde kullanılmasına yardımcı olabilir.

7. **Aileler için internet kullanım önerileri:**

Bilgisayar ve internette geçirilen zamanın sınırlandırılması, bilgisayarın herkesin bulunduğu odaya konması gibi basit önlemler çocuğunuza etkili bilgisayar kullanma alışkanlığı kazandırmaya yardımcı olabilir.[69] Kitabın ilerleyen bölümlerinde bu önerileri bulabilirsiniz.

8. **Zararlı içerik ve oyunlardan koruma ve faydalı uğraşlara sevk etme:**

Çocuklara baskıcı bir yaklaşım göstererek "oyun oynama, şunu yapma, bunu yapma" gibi telkinler genelde faydalı neticeler vermemektedir. Çünkü çocuk sizin yasakladığınız bir çok şeyi serbestçe yapabileceği ortamları bulacaktır. İkna yolunu seçin, ikna yolunun yanında bilgisayarda muhtelif cetveller, yazılar ve web sayfası tasarımı gibi işler verin ve yapmasını söyleyin, bunları yaptığında onları gerek güzel sözlerle gerekse maddî olarak ödüllendirin. Böylece güzel şeyler yapmaya başlayacak ve her güzel şeyin arkasından mutlu olacak ve yeni güzel uğraşılara çaba sarf edecektir.

9. **Çalışmaları paylaşın:**

Bilgisayarın evde yapıcı bir biçimde kullanılabilmesi oldukça önemlidir. Bunun için çocuğunuzun yaptığı çalışmaları onunla paylaşın ve belli bir bilince ulaşana kadar yaptığı çalışmaları ve bilgisayar başında geçirdiği zamanı denetim altında tutun.

10. **Eğitim programları kullandırın:**

Bilgisayarı çocukların yararına kullanmanın yolu, çocuğun yaş özelliklerine uygun eğitim programlarını kullanmasından geçer. Bu programlar ele aldığı konuyu eğlenerek, yaparak

[69] Uzman Psikolog Şule Çelik, egitim.com, http://www.egitim.com/aile/0652/0652.chat.asp?BID=06

ve yaşayarak öğretmeyi hedefler. Bu şekilde öğrenen çocuk konuları çok iyi kavrar ve kısa zamanda unutmaz.

40 Adımda İnternet Kullanımını Daha Verimli Hale Getirmek

1- Çocuğun internet ve bilgisayar ile beraber geçirdiği süreye kısıtlama getirmelisiniz.

2- Sohbet (chat) odalarında takma isimli kişilerle konuşup sohbet etmenin yabancılarla konuşup sohbet etmek ile aynı şey olduğunu öğretmelisiniz.

3- Başka online kişilere veya web sitelerine tanıtıcı hiçbir kişisel bilgi vermemeyi öğretmelisiniz.

4- İnternette tanıştığı biri ile şahsen buluşmayı asla kabul etmemesi gerektiğini öğretmelisiniz.

5- Çocuğa internetten alışveriş etmek ya da uygunsuz hizmet sunan web sitelerine erişmek için kullanabileceği kredi kartı veya şifre bilgilerini kesinlikle vermemelisiniz.

6- Çocuğa ekranda gördüğü veya okuduğu herşeyin doğru olmadığını hatırlatmalısınız.

7- Chat kanalları, mesaj grupları ya da uygunsuz sitelere erişimini kısıtlamak amacıyla servis sunucusunun sağladığı ebeveyn kontrol özelliklerini kullanmalı ya da bu amaca yönelik bir ticari ürün satın almalısınız.

8- Çocuğa online iletişimde de, yüz yüze konuşma ile aynı nezaket kurallarının (kaba veya küfürlü konuşmamak, lakap takmamak, vb. gibi) geçerli olduğunu öğretmelisiniz.

9- Okul, kütüphane, arkadaşlarının evi gibi başka yerlerdeki bilgisayarları kullanırken de aynı kurallara uyması konusunda ısrarlı olmalısınız.

10- Online iletişimin çocukları gerçek insan ilişkilerine ha-

zırlamadığını ve kesinlikle gerçek insan ilişkilerinin yerini alamayacağını söylemelisiniz.

11- Bilgisayarı çocuğun odasına koymamalısınız. Bunun için bilgisayarı, ailenin ortak olarak kullandığı odalardan veya alanlardan birine yerleştirmeniz çok önemlidir.

12- Bir online servisi ilk kez incelerken çocukla birlikte olmanız ve çocuğun internete bağlı olduğu zamanlarda periyodik aralıklarla ona katılmanız hem onun online deneyimlerini izleme ve denetleme, hem de birlikte öğrenme fırsatı bulmanızı sağlayacaktır.

13- http://www.microsoft.com/turkiye/athome/security/default.mspx adresindeki genel kaideleri okumalı ve uygulamalısınız.

14- İnternetin bilgiye ulaşmak için bir amaç değil bir araç olduğu öğretilmelidir.

15- Ergenlik döneminde fizikî ve ruhsal değişimler yaşandığı için bu geçiş süreci çocuklar için hassas bir dönemdir. Bu dönemde uyum ve davranış problemleri oluşabilir. Alkol, madde kullanımı ve son dönemde **oyun bağımlılığı** ifadesiyle literatüre geçen internet ve online oyunlar da ergenler için risk faktörleri oluşturmaktadır. Bu dönemde aile ile iletişim çatışmalarına rastlanılır. Bu durum ergenin ihtiyaç duyduğu duygusal desteği ailesinden alamamasına sebep olur. Ergen, fırtınalı denizdeki acemi kaptana benzetilirse, onları limana güvenle yaklaştıracak olan şey, aile ile yaptıkları açık ve güvenli iletişim olacaktır.[70]

16- En azından çocuklarınızı denetleyecek kadar bilgisayar ve internet öğrenin.

17- Sınırsız internet erişiminiz bile olsa kullanımına sınır getirin.

[70] http://www.haberler.com/ergenlikte-aile-ici-iletisime-dikkat-haberi

18- Çocuklarınızın internet ve bilgisayardaki alışkanlıklarını öğrenin. Ne tür oyunlar oynadıklarına, internette nerelerde gezdiklerine, kimlerle sohbet ettiklerine, ne tür faaliyetler yaptıklarına dikkat edin.

19- Çocuklarınızla iletişim kurun. Zararlı siteleri ve zararlı oyunları anlatın. Bunu onların anlayabileceği bir üslupta ve uzun cümleler kurmadan yapın. Zararlı yazılımlara engel olmak için antivirüs ve internet güvenliği ile ilgili programları kullanın. Zararlı sitelere girişi engelleyen filtre programlarını kullanın. Hem sizin tarafınızdan hem de sunucu tarafından olan filtre programlarını tercih edin. Arama motor filtrelerini kullanın. Söz konusu programlar, bilgisayara yüklendikten sonra, yükleyen kişi ana operatör olarak kabul edilip, ayarları yapmaya yetkili kılınıyor. Programda operatör seçilen kişi, girilmesi sakıncalı ve girilebilir sitelerin listesini oluşturabiliyor ya da 'anahtar kelimeler' tablosu hazırlayabiliyor. Program, evde farklı yaşlarda çocukların bulunması durumunda da kişiselleştirilebiliyor. Operatör, bilgisayarı örneğin 7 ve 15 yaşlarındaki çocukları için ayrı ayrı ayarlayabiliyor. İnternette geçirilen süreyi de raporlayan programların en iyi özelliklerinden biri de, istenilen verileri otomatik olarak ebeveynlerin elektronik posta adresine göndermesi.

20- İzin alınmadan internet üzerinde tanışılan bir kişi ile yüz yüze görüşme yapılmayacağını çocuğunuza anlatınız. Böyle bir durumda oldukça tedbirli olun ve çocuğunuzun görüşmesinde bir sakınca görmeseniz bile en azından ilk görüşmede çocuğunuzun yanında gidiniz ve görüşmenin halka açık alanda olmasını sağlayınız.

21- Müstehcen, kavgacı, tehditkâr veya sizi rahatsız eden hiç bir mesaja cevap vermeyiniz. Çocuğunuz, böyle bir du-

rumla karşılaştığında bununla ilgili sizi haberdar etmesine teşvik ediniz.

22- Çok kaba ve tehditkâr mesajları emniyet birimlerine haber veriniz.

23- Çevrimiçi ortamda insanların belirttikleri gibi olmayacaklarını unutmayınız ve bu konuda çocuğunuzu bilinçlendiriniz. Örneğin kendini 12 yaşında bir kız çocuğu gibi gösteren bir kişinin 40 yaşında bir adam olabileceği çocuğa anlatılmalıdır.

24- Çevrimiçi ortamlarda okunulan veya karşılaşılan şeylerin doğru olamayabileceğini unutmayınız. Kulağa ve akla çok iyi gelebilen bilgi ve öneriler hatalı ve yanıltıcı olabilir. Çocuğunuza, kendisi ile buluşmak isteyen ve kendini ünlü biri olarak tanıtan kişilere, kendi evine davet eden kişilere ve kendisine para, kredi kartı ve diğer türde hediyeler göndermek isteyen kişilere karşı uyanık olması gerektiğini anlatınız.

25- Çocuğunuzun bu kurallara uyup uymadığını kontrol etmeye çalışınız.

26- Bakıcıların evdeki bilgisayarı kullanmasına ve internette gezinmesine müsaade etmeyiniz.

27- Çocuğunuzun "çevrimiçi arkadaşlarıyla" normal arkadaşlarıyla kurdukları ilişkiler gibi ilişki içinde olduğunu biliniz ve takip ediniz.[71]

28- Öncelikle yapılması gereken şey, ailelerin ya da öğretmenlerin siteleri önceden gözden geçirmeleridir. Uygun siteleri belirten bir liste duvara asılabilir.

29- Genel ilgi alanlarına hitap eden sohbet odalarını ziyaret etmeyin. Belli ilgi alanlarına yönelik (dağcılar, pul koleksiyoncuları vb.) siteleri ziyaret etmekle yetinin.

---

[71] http://www.safekids.com/child_safety.htm (16.05.2005).

30- Gençler, internetten nasıl faydalanmaları gerektiğini öğrenmelidirler, belirli amaçla internet ve bilgisayar kullanmalıdırlar.

31- Arkadaşlarına sosyal ortamlarda daha fazla zaman ayırmaları sağlanmalıdır.

32- Sohbet, gezi, sportif faaliyetler gibi sosyal aktivitelere zaman ayırmalıdır.

33- Arkadaşları ile internet dışı yollarla iletişim kurması özendirilmelidir.

34- Aileler gençlere daha fazla (kaliteli) zaman ayırmalı, sorunları ile ilgilenmelidir.

35- Okul ve arkadaş çevreleri hakkında bilgi almak üzere gençle sohbet etmeli, hoşlandığı, ilgi duyduğu konuları, kaygı ve sorunlarını aile ile konuşması için teşvik edilmelidir.

36- İnternette iken gençlerin genellikle hangi sitelere girdiklerini öğrenmek, onların eğilimleri hakkında fikir verebilir. Bilgisayar ve internet hakkında konuşmak faydalı olabilir.

37- Gençlerden aile sorumluluklarını paylaşmaları ve belirli görevleri yerine getirmeleri istenmelidir.

38- Bilgisayarda uzun süreli çalışırken zihninizi parazitlerden boşaltacak anlık yöntemler geliştirin. Bir manzara, bir görüntü, bir hatıra size böyle bir yöntem geliştirmek için anahtar görevi yapabilir.

39- Uzun çalışma saatleri arasında molalar vererek el, kol, parmak, boyun ve belinizi dinlendirin.[72]

40- Gençlerin bilgisayar ve internet dışında da hobi geliştirmeleri teşvik edilmeli, kitap okuma alışkanlığı aileden örnek alınarak kazanılmalıdır.

---

[72] Cahit Cengizhan, Öğr. Gör. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fak. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bl.

Bilgisayarların Hatırlatması Gereken Önemli Bir Husus

Göz, kulak, burun, dil gibi organlarımızdan -bir saniyesini dahi kaçırmadan gelen bilgiler, hafızamızda amel defterlerimizin eksiksiz kayıtlarıdır. Hatta günlük hayatımızı paylaştığımız eşimiz, dostumuz veya mesai arkadaşlarımızın hafızalarına aldıkları kayıtların şahsımızla ilgili bölümlerini de "şahit kayıtlar" olarak değerlendirmek lazımdır.

Yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'in birçok yerinde, âhirete vardığımızda elimize amel defterimizin tutuşturulacağından, dolayısı ile ömrümüzün her anının hesabının sorulacağından bahisler açılmaktadır.

Bilgisayarların hafızalarında saklanan bilgileri, istediğimiz zaman ekrana veya yazıcılar vasıtasıyla kâğıda aktarabildiğimizi düşünürsek, ömrümüz süresince hafızamızda toplanıp saklanan bilgilerle hesaba çekileceğimiz çok daha rahat anlaşılabilir.

Toprakta çürüyen bedenimizle birlikte, süper bilgisayar beyinlerimiz ve hafızalarımız da yok olmaktadır. Ancak bütün hayatımızda bizi terk etmediğine inandığımız nurani varlıkların kayıtları ve şahitlikleri yanında, ruhumuzu teslim ederken hafızalarımızdaki kayıtların muhafaza edilmesi ve daha sonra da, amel defteri olarak, elimize verilmesi maksadıyla, vazifeli melekler tarafından alınabileceği de düşünülmelidir. Zaten Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan âyetlerde de bu istikamette net mesajlar bulunmaktadır. Mesela Kehf Sûresi'nin 49. âyetinde: "*İşte herkesin hesap defteri önüne konuldu. Mücrimlerin defterdeki kayıtlardan korktuklarını ve şöyle dediklerini görürsün: "Eyvah bize! Bu deftere de ne oluyor? Ne küçük komuş, ne büyük, yazılmadık şey bırakmamış!" Böylece yaptıkları her şeyi yanlarında buldular. Şu kesin ki Rabbin kimseye zulmet-*

mez." denilerek her şeyin kayıtlandığını bize bildirmektedir.

Kamer Sûresi'nin 52. ve 53. âyetlerinde de: "*Onların yaptıkları her şey, defterlerde kayıtlıdır. Küçük, büyük her şey, satır satır yazılıdır.*" denilerek insanın ne kadar ciddi bir imtihanda olduğu anlatılmaktadır. Bir başka örnek ise Casiye Sûresi'nin 28 ve 29. âyetleridir ki burada: "*O gün bütün ümmetleri, bir araya toplanmış ve diz çökmüş vaziyette görürsün. Her ümmet, hesap defterlerini okumaya çağırılır. Daha önce ne yaptıysanız bugün sadece onun karşılığını alırsınız. İşte karşınızda sadece gerçekleri dile getiren defterimiz. Biz sizin yaptığınız her işi bir yere kaydediyorduk.*" denilmektedir. Bu sûrelerin yanında Enbiya, Mücadele ve Zilzâl sûrelerinde de aynı doğrultuda açık beyanlar bulunmaktadır.

Bütün bu âyetlerde yeryüzünde yaptıklarımızın hepsinden sorumlu olacağımız anlatılırken, çevremizdeki herşeyin şahitlik edeceği de beyan edilmektedir. İşte *"Şahit kayıtlar"*da, kendi kayıtlarımıza itirazlarımız halinde önümüze sürülecek delillerdir.

O halde cüz'î iradesiyle dünya hayatında yaşamaya gönderilen insan birçok yönden takip edilmektedir. Bu durumda denilebilir ki beşer, sanki yüzlerce, binlerce kameranın kontrolü altındadır, kaçacak yeri yurdu yoktur; bütün insanlardan kurtulsa da Yüce Yaratıcı'nın ve kendi hafızasının kayıtları, karşısına dikilecektir.[73]

İnternet Kullanım Sözleşmeleri/Önerileri

Anne, baba, genç ve çocuklara yönelik yapılacak internet kullanım sözleşmelerinin, interneti daha verimli ve bilinçli ola-

[73] Yrd. Doç. Dr. Şemseddin Seçilmiş, "Bilgisayarlar Ve Şahit Kayıtlar", Sızıntı Dergisi, Temmuz 1993, Yıl: 15, Sayı: 174

rak kullanmak adına somut bir örnek olarak faydası olacaktır. Bu sözleşmelerin güzel bir kâğıda çıktısını alarak hatta gerekirse çerçeveleterek bilgisayarın yakınında herhangi bir yere asmak, sözleşmeyi yapanlara her zaman sözlerinde durmaları gerektiğini hatırlatacaktır. Bu sözleşmelerden dört tanesi www.egitim.com/genel adresinde bulunmaktadır. Her ailenin bu sözleşmelerin bazı maddelerini değiştirmesi, kendi şartlarına göre eklemeler ve çıkarmalar yapması mümkündür. Sizlerin bu sözleşmeleri okuyup düzenleyerek somut bir tavsiye olarak uygulamanız mümkün.

İnternet hepimiz için çok zengin bir bilgi içeriği sunmaktadır. Ancak çocuklarınızın interneti etkili ve güvenli bir biçimde kullanabilmeleri için bilgilendirilmeleri ve yönlendirilmeleri gerekmektedir.

"Aile-Çocuk İnternet Kullanım Sözleşmesi" çocuklarınıza uzlaşmacı bir yolla kuralları öğretmeyi ve uygulatmayı amaçlamaktadır.

Aile ile Çocuk İnternet Kullanım Sözleşmesi

√ Bilgisayar ve interneti kullanmak istiyorum ve interneti kullanırken uymam gereken bazı kurallar olduğunu biliyorum.

√ Ailemin benim güvenliğimi ve sağlığımı düşündüklerini biliyorum. Bu yüzden, bilgisayar ve internet konusundaki kurallara uymam konusunda ailemle işbirliği içinde olacağım. İnternetle ilgili yapmamı istemedikleri bir şey olduğunda onların sözünü dinleyeceğim.

√ Adımı, adresimi, telefon numaramı, okulumu, ailemin adını, adresini, telefon numarasını ya da başkalarının beni bulmasını kolaylaştıran herhangi bir bilgiyi (tuttuğum takım, gittiğim yerler vb.), internette tanıştığım kimseye vermeyeceğim.

√ Aileme sormadan internet aracılığıyla hiçbir şey satın almayacağım ve hiçbir kredi kartı numarası vermeyeceğim.

√ Ailemle konuşmadan internet aracılığıyla sorulan sorulara cevap vermeyeceğim. Hiçbir form doldurmayacağım ya da hiçbir yarışmaya katılmayacağım. Ayrıca girdiğim sitenin bir güvenlik ilkesi olup olmadığını kontrol edeceğim. Verdiğim bilgilerin başkaları ile paylaşılmayacağı konusunda güvence verip vermediğine bakacağım. Aksi halde hiçbir şekilde kişisel bilgi vermeyeceğim.

√ Bazı insanların kötü niyetli olabileceklerini ve çocuk olmadıkları halde çocuk gibi davranabileceklerini biliyorum. Bu nedenle internette tanıştığım kişileri aileme söyleyeceğim. Ayrıca yeni tanıştığım kişilerden aldığım mesajları aileme gösterecek ve onların onayı olmadan bu mesajlara cevap vermeyeceğim.

√ İnternette hiçbir tartışmaya ya da kavgaya katılmayacağım. Eğer biri benimle tartışmaya ya da kavgaya yeltenirse, onlara cevap vermeyeceğim ve ailemi konudan haberdar edeceğim.

√ Eğer hoşlanmadığım bir şeye rastlarsam ya da ailemin benim görmemden hoşlanmayacağını düşündüğüm bir şeye rastlarsam, geri tuşuna basacağım ya da oturumdan çıkacağım.

√ Eğer bazı kişilerin çocuklara söylememesi gereken bir şey söylediğine rastlarsam aileme söyleyeceğim.

√ İnternetle ilgili konular hakkında hiçbir şeyi ailemden saklamayacağım.

√ Eğer birisi bana resim gönderirse, görmemem gereken bir siteyi ziyaret etmemi ya da uygun olmayan bir dille konuşmamı önerirse ailemi durumdan haberdar edeceğim. Aynı şekilde yapmamam gereken bir şeyi yapmamı isterse, bunu aileme söyleyeceğim.

√ Ailemin onayı olmadan internette tanıştığım kimseyi telefonla aramayacağım.

√ Ailem yanımda olmadan ve onaylamadan internette tanıştığım kimseyle buluşmayacağım.

√ İnternette tanıştığım kimseye, ailemin izni olmadan hiçbir şey göndermeyeceğim.

√ Eğer internette tanıştığım birisi bana posta ile ya da bir kişi aracılığıyla, herhangi bir şey gönderirse aileme söyleyeceğim.

√ İnternette iyi bir dil kullanacağım ve nazik olacağım.

√ Sadece şaka yapıyor olsam bile kimseyi korkutmayacağım ya da tehdit etmeyeceğim.

√ Bilgisayarıma herhangi bir disk ya da internetten bir bilgi yüklemeden önce virüs kontrolü yapacağım.

√ Ailem bana daha önce çok büyük bir tepki göstermeyeceğine söz verdiği için, internet yüzünden başıma ne gelirse gelsin, onlara söyleyeceğim.[74]

Bunun yanı sıra http://www.egitim.com/genel/ adresinden çocuklar ve aileler için ayrı ayrı internet kullanım önerileri ile gençler için internet kullanım önerilerini edinmek de mümkündür.

İnsanlarla İletişimde Hz. Peygamber Modeli Nasıldır?

Hz. Muhammed'in (s.a.s.) kullandığı 20 iletişim ilkesi:

1- Peygamberimiz, kendini olduğu gibi tanıtmıştır.

2- Efendimiz, toplumun özelliklerini dikkate almıştır.

3- Efendimiz, bireylerin özelliklerini dikkate almıştır.

4- Peygamberimiz, her fırsatta insanlarla iletişim kurmaya çalışmıştır.

5- Allah Resûlü, empati kurarak karşısındaki kişileri etkilemiştir.

6- Efendimiz, insan sevgisini öne çıkarmıştır.

---

74 http://www.egitim.com/genel/0000.ailecocukinternetkullanimkontrati.p01.asp

7- İki Cihan Serveri, insanların akıl ve duygularına hitap etmiştir.

8- Peygamber Efendimiz, insanları ve onların değer verdiği şeyleri önemsemiştir.

9- Efendimiz, kişilerin yeteneklerinden yararlanmıştır.

10- Gönüller sultanı, hediye vererek insanların gönlünü kazanmıştır.

11- Efendimiz, mesajını kolaylık ve tedricilik yöntemiyle benimsetmiş ve insanları bıktırmamıştır.

12- Peygamberimiz, orijinal yaklaşımlar ileri sürmüştür.

13- İki Cihan Serveri, ortak noktaları ön plana çıkarmıştır.

14- Peygamber Efendimiz, diyalog ortamını sürekli korumaya çalışmıştır.

15- Allah Resûlü, mesajını yaymak için çevresindeki insanlara sorumluluk vermiştir.

16- Efendimiz, zaman zaman sembolik anlatımlarla mesajına dikkat çekmiştir.

17- Gönüllerin Efendisi, olumsuz tepkilere karşı sabır ve tahammül göstermiştir.

18- Rahmet Peygamberi, hep iyiliği tercih etmiş, intikam alma yoluna hiç gitmemiştir.

19- Allah Resûlü, bazen sosyo-psikolojik bir baskı, bazen uyarı, azarlama ve müdahale etme yoluna da gitmiştir.

20- Efendimiz, insanlarla ilişkilerinde rol ve statü ilişkilerini iyi ayarlamıştır.

Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), peygamberlik misyonu yanında, diğer insanlar gibi bir eş ve aile reisidir. Çocuklarının babası, torunlarının dedesidir. Birçok komşu ve akrabası bulunan bir insandır. Bütün bunlara rağmen O'nda (sallallâhu aleyhi ve sellem), üstlendiği rollerin niteliğinden veya bu rolleri yerine ve

zamanına göre kullanış biçiminden dolayı "rol uyumsuzluğu" söz konusu olmamıştır. Bu çeşitli tabiî ve toplumsal rolleriyle de O, en iyi davranışlar sergileyerek örnek olmuştur.

Hayatı yoğun bir iletişim süreci içinde geçen Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), yüce Allah'ın kendisine gönderdiği mesajlar doğrultusunda tutum ve davranışlar belirlemiş, etkili iletişim ilkeleri uygulayarak, kendilerine örnek olduğu arkadaşlarına dinin pratiklerini göstermiştir. Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), bu iletişim ilkelerini misyonu gereği, etkili ve yerinde kullanarak gerçekleştirmiştir.[75]

İnternet Üzerinden Bankacılık İşlemlerinde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

İnternet Bankacılığı'nı kullanıyoruz. Öyleyse İnternet Bankacılığı'nı daha güvenli hale getirmek için neler yapılabilir?

1- Öncelikle bağlantımızın kaynağı olan İnternet Bankacılığı'na girişimizi sağlayan bilgisayarın internet güvenliğini sağlamak gerekir. Özellikle, başka bir kişinin bilgisayarı, internet kafelerdeki bilgisayarlar, işyerlerindeki toplu kullanıma açık bilgisayarlar ve halka açık alanlardaki bilgisayarlardan emin olamayız. Kötü amaçlı olmasa bile bilgisayar sahibinin veya bilgisayarı kullanan bir kimsenin yaptığı bir yanlış yüzünden kişisel bilgilerimiz çalınabilir. Bu yüzden internet bankacılığı işlemlerini özellikle bütün kullanımı ve kontrolü bizim elimizde olan kişisel bilgisayarımızdan gerçekleştirmemiz gerekmektedir.

2- Bilgisayarımızın kullandığı işletim sistemi, internete bağlandığımız tarayıcı programımız, anti virüs, güvenlik duvarı ve zararlı uygulamaları tespit eden uygulamalarımızı sürekli gün-

[75] Geniş bilgi için bkz.: Dr. Yusuf Macit, İletişimde Model Olarak Hz. Muhammed, Yeni Akademi Yayınları

cel tutmaya çalışalım. Otomatik güncelleştirme seçenekleri varsa aktifleştirelim ve sistemimizin devamlı güncel ve güvenlik açıklarına karşı biraz daha korumalı olmasını sağlayalım.

3- İnternet Bankacılığı hizmeti veren bankaların, bu sistemin korunması için internet tarayıcısı üzerinden yüklenen güvenlik duvarı, güvenlik çemberi vs. gibi uygulamaları varsa onları da ilk girişte yüklememiz güvenliğimizi arttıracaktır.

4- Girdiğimiz internet bankacılığı sisteminin adresini sık kullanılanlar listesine veya adresin kısayolunu bilgisayar üzerine kaydetmekten çekinelim ve her seferinde tarayıcının adres satırına kendimiz elle yazalım. Bunu, bankanın sitesinin aynısını yapıp bilgilerimizi çalmak isteyenlere karşı bir önlem olarak düşünebilirsiniz. Bilgisayarınıza giren biri bu kısa yollardaki adresi değiştirerek -ki bu adres çok yakın olmaktadır veya bazen sizin de fark edemeyeceğiniz bir harflik bir değişiklik bile olabilir- kendi sitesine girmenizi ve bilgilerinize böylece kolayca erişimi sağlayabilir. İnternet Bankacılığı sistemleri ana sayfadan sonraki asıl şifrelerin girildiği bölümün başı http değil Https'dir. Bu da bağlantının şifreli gerçekleştiğinin bir kanıtıdır.

5- Bankacılık işlemleri için kullandığımız şifrelere dikkat etmemiz gerekmektedir. Bu şifreleri belirli aralıklarda değiştirmeli ve internet bankacılığı hesabımızı belirli aralıkla şifre değiştirme hatırlatması yapması için programlamalıyız.

6- Kullandığımız şifreler çok basit olmamalı, karışık olmakla birlikte kolay kolay unutmayacağımız kadar da kendi aklımızda kalacak özel bir karışımdan oluşmalıdır.

7- Kendinden şifre üreten anahtarlıklardan edinebileceğimiz gibi cep telefonuna kısa mesaj yöntemini kullanan sistemlerden de güvenliğimizi arttırabiliriz.

8- Bankacılık sistemine girmeden önce bütün açık olan tara-

yıcı pencerelerini ve programları kapatmamız o anda arkada çalışan uygulamaları da sonlandıracağı için güvenliğimizi arttırır.

9- İnternet Bankacılığı işlemlerini yaptıktan sonra tarayıcıyı kapatmak yerine sayfanın kendisinde olan "oturumu kapat" "güvenli çıkış" gibi butonları tıklayıp oturumumuzun sonlanmasını sağlamamız faydalı olacaktır.

10- Kullandığımız kullanıcı adları ve şifreleri ezberlemekte zorlanabilir veya yeni şifreler içinde kaybolabiliriz. Bunun için bankacılık işlemlerimizde kullandığımız şifre ve tanımları bilgisayara kaydetmek ya da bir kâğıda yazmak kullanışlı gibi gözükse de başka kişilerin ele geçirmesi halinde hiçbir mazeretimiz ve çaremiz kalmamaktadır. Böyle bir uygulama içindeyseniz gerekli önlemleri de almayı unutmayınız.

11- Bilgisayarınıza her programı yüklemeyin, sadece gerekli gördüğünüz programları ya da güvenilir kaynaklardan sağladığınız programları yüklemeniz faydalı olacaktır.

12- Herhangi bir durum söz konusu olduğunda bankanıza erişmek için kullanacağınız numaraları bir kenara not edin.

13- Hesaplarınızı belirli aralıklarda kontrol edin, bazen küçük olsa da birçok hesaptan yapılan işlemler olabilir.

14- Tarayıcı penceresinin alt kısmında kilit işareti gözükmeli ve mutlaka kapalı olmalıdır.

15- Bankacılık işlemlerinizden sonra tarayıcınızın belleğini, çerezleri ve geçici klasörleri boşaltın ve tarayıcıyı kapatın.

16- Telefon ya da e-mail yoluyla sizden talep edilen banka bilgilerinizi kesinlikle karşı tarafa vermeyin. Bankaların bu bilgilere ihtiyaçları yoktur. Bazen bu yolla, güvenlik güncelleştirmesi bahanesiyle sisteminize zararlı programlar yüklemeye çalışanlar olabilir veyahut da kişisel bilgilerinizi ele geçirebilirler.[76]

[76] http://www.akbilge.com/forum/, Erişim tarihi: 26.08.2008

Beşinci Bölüm
İnternet Ahlâkı/Âdâbı

İnternette Görgü Kuralları

İnternet Ahlâkı

"İnternet ahlâkı", internet kullanıcılarının uymak zorunda oldukları toplumsal davranış biçimleri ve kuralların bütünüdür.[77]

Ahlâkî değerlere göre hareket etme disiplini, bilgi teknolojilerini kullanırken oluşan elektronik ortamlarda da karşımıza çıkar. Üstelik bu tür ortamlarda kişi her türlü tutarsızlıklarını dışa daha rahat olarak vurabilir. Çünkü o bu tip ortamlarda yüzünü görmediği, sesini kimsenin işitmediği, mimik ve jestlerini fark etmediği, her türlü fiziki hareketlerini saklayabileceği, duygularını rahatlıkla gizleyebileceği elektronik evrende farazi bir gezgin olarak sörf yapmaktadır, uçsuz bucaksız bir okyanusta gezinen küçük bir tekne gibi.

Günlük hayatın akışı içinde fiziksel ortamlarda yani gözümüzle görüp, kulağımızla işittiğimiz çevrelerde görgü kurallarını ve ahlâk kurallarını nasıl kullanıyorsak, internet gibi sanal ortam-

[77] Ertuğrul Akçaoğlu, http://www.akcaoglu.com/2007/01/04/internet-etigi/

larda da aynı kaidelere riayet etmeliyiz. İnterneti yeni kullanmaya başlamış acemiler veya kötü niyetli kullanıcıların bir kısmının göz ardı ettiği önemli bir kavramdır ahlâk. İnternet uzayında bu kavram artık etkili otoriteler tarafından kabul edilmiştir. Dahası bu ahlâkî kurallar **internet anayasası** ve **ağ ahlâkı** olarak adlandırılmıştır. Bu ahlâk kurallarına uymak tabii ki mecburî değildir, belki kanunen de bir yaptırımı yoktur, ancak bir şey var ki bu kurallara uymayarak başkalarının haklarına tecavüz edenler, günün birinde bu internet gezegeninden dışlanacaklardır. "Bu nasıl olacak" diyebilirsiniz. Hemen cevap verelim: Bu durumda artık kimse sizin e-postalarınıza cevap vermeyecek, hatta açıp okumayacak, sorunlarınıza çözüm üretmeyecek ve hatta sizi diğer kullanıcılara ihbar ederek tüm internet gezegeninde yalnızlığa itecektir. Öyle ki bazı network idarecileri işi daha ciddiye alarak her türlü mesajlarınızı süzgeçleyip sizi sanal uzay hapishanelerine hapsedebileceklerdir.

"*İyi-kötü başkalarına edip eylediklerimiz, yarın karşımıza çıkacak şeylerin tohumlarıdır*" hükmü, "**kendine nasıl davranılmasını istiyorsan sen de başkalarına öyle davran**" hakikatinin gelecek buutlu ifadesini bize en özlü biçimde sunmuştur. Unutmayınız ki, internet uzayında ağımızın diğer ucunda sadece bir bilgisayar var diye düşünüyorsanız yanılıyorsunuz. Çünkü karşı tarafta yalnız bir bilgisayar değil, aynı zamanda sizin gibi bir insan var. Eğer siz böyle düşünmüyorsanız aynı şeyi sizin hakkınızda da düşünenler olacaktır.

Kendisini göremediğiniz, sesini duyamadığınız ve mimiklerini izleyemediğiniz insanlara istediğiniz gibi davranma hakkınız olmamalı, olamaz da. Sanki o kişiyi görüyor, onunla yüz yüzeymiş gibi olduğumuzu farz edip öyle davranmalıyız. Birinin yüzüne karşı söyleyemeyeceğiniz şeyleri sanal uzayın

labirentlerine saklanarak söylememeliyiz. Davranışlar milletlere göre farklılık arz eder, her milletin kendine has davranış kuralları vardır. Mesela bir Güney Afrikalı ile bir Japon aynı metin veya tutumdan çok farklı manalar çıkarabilir. Hal ve hareketlerin kazandığı anlam, ülkeden ülkeye, kültürden kültüre değişiklikler gösterir. Elektronik olarak irtibatlı olduğumuz şahıs bir milliyete, bir inanca ve bir cinsiyete sahiptir; bunu unutmamalıyız ve karşıdakine saygılı olmalıyız.

Borcunuzu geri alabilirsiniz ama çalınan vaktinizi asla geri alamazsınız. Zamanın ne kadar kıymetli olduğunu onu kaybedenler bilir. Sizin boş vaktiniz çok olabilir, fakat bu karşınızdaki kişinin de sizin kadar boş zamanı olmasını gerektirmez. İnternet uzayında muhatabımızı lüzumsuz ve yersiz söz ve tutumlarla, gereksiz suallerle meşgul etmek ahlâkî bir tutum değildir. Misal olarak aynı mesajı aynı kişiye defalarca göndermek hem vakit kaybı, hem hafıza işgali, hem de bağlantı işlemlerinin ve süresinin optimum kullanılmasını engellediğini unutmamalıyız.

Elektronik ortamda kimse kimseyi görmüyor ve işitmiyor. Hatta dininizi, dilinizi, ırkınızı ve cinsiyetinizi gizleme imkânına sahipsiniz. Bu nedenle kimse, size bu özelliklerinizden dolayı önyargıda bulunamaz. Ancak yazılan her kelimenin yargılanacağını da gözden uzak tutmamak gerekir. Sadece ve sadece yazdıklarımızla mevcuduz ve kendimizi ancak kelime ve cümlelerle ifade edebiliriz. Bu bakımdan cümlelerimizin nitelikli, ölçülü ve dengeli olmasına özen göstermeliyiz ki karşımızdaki kişiden de aynı şeyleri beklemeye hakkımız olsun. Fikirlerimizi gayet net, sade ve ahlâk kuralları çerçevesinde yazmalıyız.

İnternet uzayında çeşitli problemlerimizi çözebilecek, konusunda uzman birine rastlamamız her zaman imkân dâhili-

ndedir. Problemlerimizi bu kişilerle paylaşarak onların tecrübe ve bilgilerinden faydalanabiliriz. Ancak bu tür iletişimlerde sürekli tekrarların karşıdakini de sıkacağını unutmamalıyız. Ayrıca bize gelen fakat cevap veremeyeceğimiz problemleri konunun uzmanı olan bildiklerimize yönlendirerek birbirimize yardımcı olmalıyız.

Bazı ciddi ve önemli gayesi olmayan ağ kullanıcıları başkalarının sistem veya e-posta şifrelerine girerek o şahıs adına üçüncü şahıslara, onun adına hiç hoş olmayan mesajlar göndermeyi marifet sayıyorlar. Bazen o kadar ileri gidiyorlar ki ahlâk sınırını zorlayan mesajları diğer şahıslara göndermekten çekinmiyorlar. Bu da çoğu zaman yanlış anlaşılmalara ve istenmeyen tartışmalara sebebiyet verebiliyor. Eğer bu tür durumlarla karşılaşırsak hemen gelen e-postayı olduğu gibi geri göndererek mesajın gerçekten e-posta adresinin asıl sahibi tarafından gönderilip gönderilmediğini teyit ettirmeliyiz. Ayrıca şifremizin başkaları tarafından çözüldüğünü fark ettiğimizde hemen yeni bir şifre kullanarak muhtemel suistimallerin önüne geçmeliyiz.

Başkalarına göndereceğimiz mesajları lüzumsuz ve faydasız bilgi yığınları ile doldurmamalıyız. Mesajlarımızı gerektiği ölçüde, gereken adreslere göndermeyi prensip edinmeliyiz. Aksi halde yapacağımız her türlü tasarruf, ahlâkî bir kural olan iktisattan uzak kalmaya sebep olacak, bir ahlâk zaafı olarak israfa, emek ve enerji kaybına yol açacaktır.

İnterneti yeni kullananlar elbet hata yapabilirler. Bu tür bir olayla karşılaştığımızda hemen kızmamalı onlara yol göstererek veya onları kırmadan uyararak hataları en az zararla atlatmayı denemeliyiz.

İnternet evreninde bize sataşanlardan yazı düellosuna

girişmek isteyenler olabilir. Bu tür dengesiz hareketlere karşı gayet sakinleştirici cevaplar vererek farazi uzayı gergin ortamlardan uzak tutmaya yardımcı olmalıyız.

Kendimizin ya da başkalarının özel hayatına karşı saygılı olmalıyız. Kendimize veya başkalarına ait özel sırları internet ortamlarına aktarmamaya dikkat etmeliyiz. Başkalarına ait mesajlara ulaşmak ve onları okumak hastalığına asla kapılmamalıyız. E-posta mesajlarında başkalarının izni olmadan onlara ait özel bilgileri kullanmamalıyız.

Sonuç olarak internette bize yapılmasını istemediğimiz davranışları biz de başkalarına yapmamalıyız ve gerçek hayatta nasıl davranmamız gerekiyorsa öyle davranmalıyız. Unutmayalım ki **ahlâk, hayatımızın bir parçasını değil bütün alanını kaplar.**[78]

İnternet İletişim Kuralları

Türkiye'de internet etiği oluşturmaya yönelik ciddi bir çaba görülememesine rağmen, gerek bir komisyon kurarak bilişim sektöründe çalışanların uyması beklenen davranış biçimlerini belirleyen ve gerekse de "İnternet iletişim kuralları" adı altında internet etiğine ilişkin Türkçe bir metin hazırlayan Türkiye Bilişim Vakfı'nın tespitleri kayda değerdir. TBV'nin internet iletişim kuralları metni şu şekildedir:

"Burada söz konusu edilen kuralların amacı, internet gibi sınırsız ortak bir iletişim ve etkileşim ortamını kullanırken birey olarak rahatsız olmamak ve kimseyi de rahatsız etmemek için bireylere dönük hissî hatırlatıcı uyarılarda bulunmaktır. Düzensizliklere düşülmeden, internet ortamının etkin ve yararlı kulla-

[78] Muhammed Demirbilek, İnternet Ahlâkı, Sızıntı Dergisi, Nisan 1997 Yıl: 19 Sayı :219

nımının bu uyarılara uyulması oranında artacağı inancını hepimizin paylaşacağını umuyoruz. Bu uyarıların ya da kuralların ezberlenmesi gerekmez, özenli bir okunuş ile elde edilecek izlenim, uygun davranışların sergilenmesini sağlayacaktır. Akılda yer etmeyen ezberlenerek uygulanacak kurallar koymanın internet kullanımında bir yararı olmayacağı çok açıktır.

Pek çok kişinin katkıları ile derlenip sunulan aşağıdaki görüşlerin daha etkileyici başka biçimlerde dile getirilmesi her zaman olanaklıdır. Lütfen bu metinde amacı doğrultusunda eksik gördüğünüz önerilerinizi bildiriniz. İletilen önerilerin metnin geliştirilmiş bir sonraki sürümünde değerlendirilerek yer alacağından emin olabilirsiniz.

Başkalarına Karşı Saygı

– Toplum karşısında kendinize yakıştırdığınız tavrı internetin sanal ortamında da sürdürünüz, kimliğinizi saklayabileceğinizi umarak gerçek yaşamınızda benimsemediğiniz davranışları sergilemeyiniz.

– Başkalarına karşı saygılı olunuz, bunun kendinize olan saygınızın ve size başkalarının göstereceği saygının ön koşulu olduğunu unutmayınız.

– Düşüncelerinizi dile getirirken olumlu yaklaşmanın ve

nazik bir ifade kullanmanın sağ duyunun gereği olduğunu hatırlayınız.

– Tartışmaların özelleşmesine ve kişiselleşmesine yol açmayınız.

– İnsanları duygusal yönden zedeleyici ve rahatsız edici iletilerin yayılmasına olanak vermeyiniz (örneğin amansız bir hastalığı olanların son isteği gibi sonuç alınması ihtimali çok kuşkulu iletilerin yayılmasına aracılık etmek ya da inançlar üzerinde yorumlar yapmak gibi)

– İstenmeden yapılan yanlışları hoşgörü ile karşılayıp, anlayışla yardımcı olmaya çalışınız.

– Kişilerin istemleri dışında iletiler alarak rahatsız olmalarını elinizden geldiğince önleyiniz, buna neden olmayınız.

– Size gelen bir iletiyi, başkasına aktarmak istediğinizde, bu iletiyi size gönderenin bunu isteyip istemediğinden emin olunuz.

Biçimsel Özen

– Açık kimliğinizi geçerli bir gerekçeniz olmadıkça gizlemeyiniz, her iletinizde açık kimliğinizin net olarak belli olduğundan emin olunuz.

– Kimliğin önem taşımadığı durumlarda görüş ve düşüncelerinizi anonim olarak açıklamayı uygun buluyorsanız bunu kötüye kullanmadan özenli yapınız.

– Konu kısmı yeterince açık olan (iletinin içeriğini göz atıldığında belli eden açıklıkta), dili anlaşılır, özlü kısa iletiler ile iletişim kurmaya ve etkileşmeye özen gösteriniz.

– Eğer herkesi değil de bir kişiyi ilgilendirdiğini düşündüğünüz bir ileti var ise genele hiç duyurmadan doğrudan ilgili kişiye iletilerinizi yönlendiriniz.

– Her zaman yanıtladığınız iletinin konu başlığını koruyarak yanıt veriniz.

İçerik ile İlgili Özen

– Ne demek istiyorsanız ona karşılık olan, yanlış anlaşılmalara yol açmayacak düz ve yalın deyişlerle düşüncelerinizi aktarmaya çalışınız.

– İletilerinizin yalnızca eleştirici olmasından kaçınarak her zaman yapıcı ve ufuk açıcı olmasını gözetiniz.

– İletileri yanıtlamadan önce bir kere daha özenle okuyunuz, verdiğiniz yanıtı da göndermeden önce aynı özenle bir kere daha gözden geçiriniz.

– Özellikle tartışma listelerinde daha önce değinilmiş konuları ek bir katkıya yol açmayacaksa üstelemeyiniz, ortaya çıkmış bir sonucu görmemezliğe gelerek kendi düşüncenizi kabul ettirmede ısrarcı olmayınız.

– Gereksiz yere büyük harfler ile yazışmaktan, sık sık özel simgeler kullanmaktan, esprili ya da alaycı anlatımlardan kaçınınız, jargon sayılacak farklı bir söyleşi biçimi ile herkese açık ortamlarda iletişimde bulunmayınız.

– Olanaklı olduğunca uzun alıntılar yapmaktan ve ek göndermekten kaçınınız, gönderdiğiniz eklerin çok yer kaplamamasına, virüs gibi alıcısının bilgisayar ortamını bozucu içerik taşımamasına özen gösteriniz.

– Virüslü iletiler ile karşılaştığınızda en kısa zamanda kaynağını ve gecikmeden etkileneceğini umduğunuz kişileri uyarınız.

Diğer Konular

– Üyelik haklarını zedelememeye özen gösteriniz, başkasının veri kaynaklarını, düşüncelerini ve yazılımlarını kendinizinmiş gibi sahiplenmeye kalkışmayınız.

– Başkalarının kişilik haklarına ve özel yaşamına saygılı olarak kişilerle ilgili karalayıcı yorumlarda bulunmayınız.

– İnternet ortamının sağladığı olanakların yasa dışı biçimde insanlara zarar verme, başkalarının işlerini engelleme, gizli ve kişisel bilgilerini ele geçirip yararlanma, her türlü sahtekârlık, yolsuzluk, dolandırıcılık ya da hırsızlık gibi kötü amaçlı kullanımına yol açmayınız ve göz yummayınız.

– Uygunsuz davranışlar sergilemekte ısrarlı olanları ölçülü bir tepki içinde elbirliği ile uyarmaya çalışınız.

– Size gelen bir iletiyi başkalarına aktarırken ileti üzerindeki e-posta adres bilgilerinin gerekmiyorsa aktardığınız kişinin eline geçmemesine özen gösteriniz.

– Kendinizin ya da temsilcisi olduğunuz ürün ve hizmetlerin reklamını yapmayınız.

– Güvenlik zedeleyici ve bozucu girişimlere karşı alınması gereken önlemlere uymaya özen gösteriniz, bu konuda bir kuşku duyduğunuzda doğrudan internet servis sağlayıcınıza ya da kurum sorumlunuza durumu bildirerek önlem alınmasına yardımcı olunuz.

– İnternet üzerinde denetim ve düzenleme yetkisi olanların konumlarını kötüye kullanmalarına karşı duyarlı olunuz ancak gerektiğinde de işlerini kolaylaştırıcı her türlü desteği veriniz."[79]

İnternet etiğine ilişkin bir diğer Türkçe metin de Milli Eğitim

---

[79] Bkz: http://www.tbv.org.tr/default.asp?ID=30

Bakanlığı'nın 18 Ağustos 2004 tarihli ve 2004/61 sayılı genelgesiyle tüm il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerine gönderilen, içeriği etik dışında başkaca konuları da içeren, "İnternet Etiği" başlıklı yazısıdır.[80]

E-posta kullanım etiği adına şu eklemeleri de uygulamak yerinde olur:

– Eğer size gelmiş bir mesajı bir başka kişiye ya da bir gruba yönlendiriyorsanız ("forward" ediyorsanız) orijinal mesajın metnini değiştirmeyin. Eğer mesaj kişisel nitelikte ise ve siz mesajı bir başka kişiye ya da bir gruba yönlendirecekseniz öncelikle sahibinden izin alın. Bir mesajı kısaltabilir ve sadece ilgili kısımlarını aktarabilirsiniz ancak bunu yaparken gerekli özeni göstermelisiniz.

– E-posta ile asla zincirleme mektuplar göndermeyiniz. Zincirleme mektuplar internette yasaktır.

– Provoke edilseniz bile içeriği hoş olmayan mesajlar göndermemelisiniz. Diğer taraftan müstehcen mesajlar almaya şaşırmamalısınız. Bu tür yazılara yanıt vermemek basiretli bir davranıştır.

– Göndereceğiniz bir mesajın alıcısının kültürünün, dilinin, eğlence anlayışının sizinkinden farklı olabileceğini aklınızda tutun. Özellikle alaycılık konusunda dikkatli olun.

– Büyük ve küçük harfleri birlikte kullanın. SADECE BÜYÜK HARF KULLANIMI SANKİ BAĞIRIYORMUŞSUNUZ GİBİ ANLAŞILIR.

– Bir mesaja duygusal yanıt vermeden önce aradan bir gece geçmesini bekleyin.

– Göndereceğiniz mesajın konu başlığında içeriği ile ilgili bir ifade yer alsın.

---

80 http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/internetEtigi/intEtikustyazi.htm

– Bir e-posta listesine ya da haberleşme grubuna herhangi bir mesaj göndermeden önce o listedeki mesajları bir iki ay süreyle takip edin. Böylece o grubun kültürüne aşina olursunuz.

– Yazdıklarınızın geniş bir kitle tarafından görüleceğini dikkate alın. Bu kişiler arasında şu anki ya da gelecekteki patronunuz da yer alabilir. Ne yazdığınıza dikkat edin. Ayrıca aklınızda tutun ki, e-posta listeleri ve haberleşme listeleri çoğunlukla arşivlenirler ve sözleriniz uzun süre diğer kişilerin erişebileceği halde tutulabilirler.

– Kişilerin kendi adlarına konuştuklarını ve (aksi açıkça belirtilmemişse) sözlerinin kurumlarının görüşü olmadığını farz edin.

– Bir mesaja yanıt verirken ("reply") dikkatli olun. Çoğunlukla yanıtlar asıl mesajın geldiği adrese giderler ve çoğu zaman bu bir listenin veya grubun adresi olabilir. Kazara kişisel bir mesajı büyük bir topluluğa gönderebilirsiniz. En iyi yol "reply" düğmesini tıklamak yerine alıcının adresini elle yazmaktır.

– Eğer kişisel bir mesajı kazara bir liste veya gruba gönderirseniz hemen ilgili kişi ve gruba birer özür mesajı gönderin.

– Eğer bir kişi ile anlaşmazlığa düşerseniz yazışmalarınızı liste ya da grup üzerinden değil, doğrudan birbirinize e-posta göndererek yapın. Eğer üzerinde konuştuğunuz konu tüm grubu ilgilendiriyorsa sonradan gruba bir özet metin yollayabilirsiniz.

– İçeriği hoş olmayan mesajlar savaşlarına karışmayın. Tahrik edici içerik göndermeyin, böylelerine yanıt vermeyin.

– Genellikle siz bir mesajı gönderdikten sonra onu geri almak mümkün olmaz. Sistem yöneticiniz bile gönderdiğiniz bir mesajı geri almanızı sağlayamayabilir. O sebeple bir mesajı göndermeden önce gerçekten de göndermek istediğinizden emin olun.

– Eğer kendinizi bir tartışma içinde bulursanız, tartışmanın içeriğinin tartışan kişilere değil tartışmanın konusuna odaklanmasını sağlayın.[81]

Bilgisayar Ahlâkı Üzerine 10 Altın Kural

Tüm bilgisayar kullanıcılarının uymaları gerektiği konusunda üzerine uzlaşılan ve dünya çapında kabul gören "Bilgisayar ahlâkı üzerine 10 altın kural" şu şekildedir:

1. Bilgisayarı başka insanlara zarar vermek için kullanmayın.
2. Başka insanların dosyalarına burnunuzu sokmayın.
3. Bilgisayarı yalan bilgiyi yaymak için kullanmayın.
4. Başka insanların bilgisayar kaynaklarını izin almadan kullanmayın.
5. Yazdığınız programın sosyal hayata etkilerini dikkate alın.
6. Başka insanların bilgisayar çalışmalarına karışmayın.
7. Bilgisayarı hırsızlık yapmak için kullanmayın.
8. Bedelini ödemediğiniz yazılımı kopyalamayın ya da kullanmayın.
9. Başka insanların entelektüel bilgilerini kendinize mal etmeyin.
10. Bilgisayarı saygı duyulacak, hakkında bahsedilecek şeyler için kullanın.

İnternet Görgü Kuralları

İnternet son birkaç yıl içinde akıl almaz bir şekilde yaygınlaşarak vazgeçilmez iletişim araçlarından biri haline geldi.

[81] Ertuğrul Akçaoğlu, http://www.akcaoglu.com/2007/01/04/internet-etigi/

Aslına bakılacak olursa internet sadece yeni bir iletişim aracı değil yöntemi olarak hayatımızda yer etti. Diğer iletişim araçlarından farklı olarak, kişilere kendilerini tanıtmadan veya yanlış kimliklerle tanıtarak başka insanlarla diyalog kurma fırsatı verdi. Böylelikle biz farkına bile varmadan internet kendi iletişim tarzını oluşturdu; hatta dayattı. Hiç kuşkusuz internetin getirdiği bu yeni iletişim yöntemiyle karşılaştığımız bir durum da, iletişim ahlâkı ve âdâb-ı muâşeret kurallarının zihinlerde gitgide bulanıklaşması ve uygulanmaz hale gelmesi. İsterseniz dinimizin insan ilişkilerinde öngördüğü temel prensiplere göz atarak internet üzerinden iletişimde uymamız gereken edebin altını bir daha çizelim.

Hz. Peygamber'in bize öğrettiği en önemli âdâb-ı muâşeret esası, insanlarla iletişime geçmeden önce onların mahremiyetine dikkat etmek ve güven ortamını sağlamaktır. Bu sebeple ister yüz yüze, isterse telefon, internet gibi araçlarla olsun, iletişim kurulmadan önce kişi selam vermeli ve kendini doğru bir şekilde tanıtmalıdır. Nitekim Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) kapı çalındığında "kim o?" sorusuna karşılık "ben" diye cevap veren kişiyi kınamış[82], insanların yanlışlıkla birbirinin özel hallerine şahit olmamaları için bir ortama girmeden önce izin istemenin önemini her fırsatta vurgulamış[83], selam alıp vermeyi Müslüman'ın en hayırlı amellerinden biri olarak tanıtmıştır.[84]

Efendimiz'in bize öğrettiği bu prensipler şüphesiz ki sanal ortamdaki iletişim için de geçerlidir. Bu doğrultuda, tanımadığımız veya adresini kendisinden almadığımız kişilere e-mail yahut MSN daveti yollamadan önce kim olduğumuzu ve adre-

---

[82] Buhârî, *İsti'zan*, 17
[83] Buhârî, *İsti'zan*, 11
[84] Buhârî, *İsti'zan*, 9

si nereden aldığımızı mutlaka belirtmeliyiz. Kimliğimizi doğru bir şekilde tanıtmalı, karşımızdaki kimsenin hakkımızda bilmesi gerekli bilgiyi yeterli bir şekilde vermeliyiz. Sanal ortamın iletişim rahatlığından istifade ederek, yüz yüze konuşmaya cesaret edemeyeceğimiz özel hayata ilişkin konuları gündeme getirmemeliyiz.[85]

"Nasılsa sanal dünyada dolaşıyoruz. Kim beni tanıyacak ki?" dememek gerek. İnternette de bir âdâb vardır ve olmalıdır. Nasıl ki toplumdan görgü kurallarına uymayanlar dışlanıyorsa internette de bu âdâba uygun hareket etmeyenler, eninde sonunda dışlanırlar. Hemen değilse de, bu davranış biçimlerini sürdürdükleri takdirde hiç ummadıkları bir zamanda ya başlarına gelecek bir beladan ya da edepsizlikten kaynaklanan sebeplerle bu sanal âlemden dışlanacaklardır.

Bu âdâb, zaman içinde oluşmuş ve interneti yaygın olarak kullananlar arasında kabul görmüştür. Bu kurallara uymasanız da tabii ki internette bilgi paylaşımında bulunabilir ve istediğiniz sitede dolaşabilirsiniz. Ama herkesin bir araya geldiği ortamlarda hemen tepki toplar ve paylaşmanın son derece önemli olduğu bu tür ortamlardan yararlanamazsınız.

Sanal âlemde saldırgan ve terbiyesiz davranış sergileyenler, kötülük oklarına en fazla maruz kalanlar oluyor ki hacker denilen kişilerin daha çok bu tür kişi ve kurumlar üzerine gittikleri de bilinen bir gerçek.

Bu kuralları daha çok, oldukça esnek ve temeli kolay iletişim sağlayan niteliktedir. Çünkü bu kurallar, insanların kimliğini gizlediğini bilerek geliştirilmişlerdir.

Genel ahlâk kuralı, "Size nasıl davranılmasını istiyorsanız, karşınızdakine öyle davranın". İnternette kimliğin gizli olması

---

85 Ailem Dergisi, sayı: 238

'fütursuz' üslup kullananlara cesaret veriyor, ama gözünüzün önünde 'hacker' örnekleri var. İşinin ehli birinin sizin bilgisayarınızı ya da kimliğinizi bulması mümkündür. Tümüyle büyük harf kullanmayın. Büyük harf kullanmak internette bağırmak anlamına gelir. Başkalarının sistemlerine izinsiz girmeyin. Bunun bir tür "meskene tecavüz" olduğunu ve bunun da tespit edilebileceğini unutmayın. Gereksiz mesajlar göndermeyin. Kimsenin sabit diskine indirmek istemeyeceği mesajları kesinlikle 'spam' yapmayın. Bunun hatları yavaşlattığı, insanların zamanını çaldığı aklınızdan çıkmasın.

İnternetin Âdâb-ı Muâşereti: Netiquette

Toplum genel görgü kurallarına uymayanları cahil, bencil, kaba, saygısız gibi sıfatlarla tanımlar ve kınar. Görgü kurallarına uymak, diğer insanlara saygı göstermektir ve onların duygularına önem verdiğiniz mesajını göndermek demektir. Toplum hayatının düzenlenmesinde etkili olan genel görgü kurallarına uyan kişileri; terbiyeli, saygılı, nazik ve saire şeklinde nitelemek mümkündür.

Her toplulukta olduğu gibi internette de bir takım ahlâk ya da görgü kurallarından bahsetmek mümkündür. Burada, internette uyulması gereken kuralları içeren ve artık genel kabul görmüş bir kavram olan Netiquette ile ilgili bilgiler vermek istiyoruz.

Netiquette, "internet" ve "Etiquette" kelimelerinden türetilmiş, e-posta listelerinde, mesaj gruplarında ve genel olarak internette kabul edilmiş nezaket ve ahlâk kurallarını içeren bir kavramdır. Netiquette ("netiket" şeklinde okunur), internette bir grup ya da topluluk içerisinde mesajlaşmanın formatını ve daha çok gönderenin davranışlarını bir takım ahlâkî kural ya da normlara bağlar.

İşte Netiquette klavuzu, 10 prensip:

1- **Onlar da insan**

Annelerimizin ve ana okulu öğretmenimizin öğrettiği ilk şeylerden birisi kendimizi karşımızdakinin yerine koymak. Bilgisayarlar, telefon hatları, programlar vs. bizim karşımızdaki ile iletişim esnasında kullandığımız cansız ve ruhsuz varlıklardır. Bu, bize aslında karşı tarafta da bizim gibi bir insanın olduğunu zaman zaman unutturabilir. Mesajlaşma esnasında olabilecek yanlış anlamalar ve art niyetli yaklaşımlar, bizi muhatabımızın aslında tıpkı bizim gibi insan olduğu gerçeğinden uzaklaştırabilmektedir. İşte Netiquette'in ilk kuralı bize tam bu noktada şunu sormaktadır; "Bunu onun yüzüne karşı da söyler miydin?"

2- **Kurallara uyun, tıpkı gerçek hayattaki gibi**

Gerçek hayatta, ya yaratılışımız gereği fıtrî olarak ya da ceza korkusu ile kurallara uyarız. Sanal âlemde ahlâkî kuralların gerçek hayattakinden daha esnek olduğu hissi çoğu kez galebe çalar. Daha düşük standartlarda davranışlar sergilemek sanki kabul edilebilir bir şeymiş gibi gelmektedir. Ancak insanların bulunduğu her ortam –ki karşımızdakilerin insan olduğu açıktır- aşağı yukarı benzer etik kurallar ile yaşanabilir olmaktadır. Netiquette bir ahlâk sistemi değildir, ancak internette nasıl davranılacağına ilişkin herhangi bir soru işaretine gerçek hayattan ip uçları ile yaklaşmayı öngörür.

3- **Nasıl bir ortamda olduğunuzun farkına varın**

Tıpkı toplumdan topluma değişen görgü ve nezaket kuralları olduğu gibi, internette de her ortamın ve topluluğun kendi kuralları olabilir. Nasıl bir grup içinde bulunuyorsak ona göre davranmalıyız. Örneğin birisiyle sohbet ediyorsak

yazdıklarımız uçucudur. Tıpkı bir arkadaş ortamında yapılan espri ya da tartışmalar gibi. Ancak bir e-posta grubunda yazdıklarınız kalıcı olur, hatta grubun dışına da çok kolay taşabilir. O yüzden buralarda iyi araştırılmamış bir konu ya da bir dedikodu yazmak, itibarınızı geri dönülmez bir şekilde sarsabilir. Bir gruba dahil olmadan önce ya da yeni dahil olduğunuz bir gruba mesaj göndermeden önce "etrafı koklayın". İnsanların nasıl davrandıklarını inceleyin ve grubun davranış biçimini anlayın.

4- **İnsanların zamanlarına ve band genişliklerine saygı gösterin**

İnsanların artık eskisine göre daha az zamanları var. Eğer bir kişi ya da gruba bir mesaj gönderiyorsanız, mesajınızı okurken harcadıkları zamandan sorumlusunuz. Hele hele mesajınıza bir dosya eklediyseniz sorumluluğunuz katlanır. Çünkü muhataplarınızın hem zamanına hem band genişliğine talipsiniz.

5- **Netteki duruşunuza önem gösterin**

Gerçek hayatta olduğu gibi, internette de nazik olmak, saldırgan bir dil kullanmamak, hem format hem de içerik olarak söylediklerinize/yazdıklarınıza önem vermek, internet vatandaşları arasında saygın bir yer edinmenizi sağlayacaktır.

6- **Bilginizi paylaşın**

İnternetin ilk çıkışı bilim adamları arasında "bilgi paylaşımı" anlayışı sayesinde oldu. E-posta grupları, forumlar ve daha birçok topluluk bilgi paylaşımı prensibi ile çalışmaktadır. Bu sonsuz paylaşım ortamında siz de üzerinize düşeni yapmalısınız. Bildiğinizi paylaşmaktan korkmayan insanların sayısı arttıkça bilgiye ulaşmak daha kolay olacaktır. Unutmayın ki paylaşmak bir internet geleneğidir.

7- Hoş olmayan tartışmaları sürdürmeyin

İnternette bazı e-posta ya da tartışma grupları inatla devam ettirilen tartışmalar yüzünden dağılmaktadır. Tartışmak elbette güzeldir. Ancak bir fikri artık saygı sınırlarını aşarak ve kesin doğruymuşçasına savunmak kötü bir huydur. Gerçek hayatta da böyle değil mi?

8- İnsanların mahremiyetlerine saygılı olun

Masa arkadaşınızın çekmecesinde duran bir mektubu okumak ister miydiniz? "Hayır. Neden okuyayım ki?" diyorsunuz, değil mi? İnsanlar bu anlamda ikiye ayrılır. Birinci grup, "okumak istemem" der ve gerçekten okumak istemez. Diğer grup ise aynı şeyi söyler ama bulduğu ilk fırsatı değerlendirir. İkinci grupta bulunan insan sayısı, düşünüldüğü kadar az değildir. Bilgisayar ortamında insanların kendini bir kat daha rahat hissettiğini düşünecek olursak, başkalarının özel mesajlarını ya da dosyalarını karıştırma eğilimi oldukça kuvvetlidir. Bazıları bunu legal bir hak olarak görür. Örneğin sistem yöneticileri güvenlik ya da başka bir tehlikeyi öne sürerek bunu yapmak isteyebilir. Bunun örnekleri internet dışındaki dünyada da bolca vardır. Telefonumuzun dinlenmesini ya da mektubumuzun okunmasını hangimiz ister ki? Bir başkasının e-postasını okumak, tıpkı başkasının mektubunu okumak ya da telefonunu dinlemek gibidir.

9- Bilginizi kötüye kullanmayın

İnsanların bir kısmı, diğerlerine göre daha güçlüdür. Elbette aynı şeyi internet dünyası için de söylemek mümkündür. Teknolojiye hâkim bir internet canavarı ile sıradan bir internet kullanıcısı ya da bir firmada bilgisayar ağını kullanan herhangi bir çalışan ile firmanın sistem yöneticisi aynı kefeye konu-

lamaz. Ancak bilgi ve becerinizin diğerlerinden fazla olması size bir takım sınırsız haklar vermez.

10- İnsanları affedin

Herkesin bir acemilik dönemi olmuştur. Size gelen bir mesajdaki hatalı yazılışları çok ciddi değilse dikkate almayın ya da bir forumdaysanız gelen mantıksız soruları insanları aşağılayarak cevaplamayın. Bu tür hatalar karşısında ya sessiz olun ya da uyaracaksanız nezaketinizi koruyun.[86]

İnternette gezerken (surf esnasında) gereken âdâb-ı muâşeret

İnterneti sadece birileri ile haberleşmek için kullanmayız. Veri transferi yapmak, gezmek, araştırma yapmak gibi birçok imkân elimizin altındadır. Tabi ki bu işleri yaparken de dikkat edilmesi gereken Netiquette kuralları vardır. Sonuçta sadece bize ait olmayan ve bizim dışımızda milyonlarca insanın kullandığı bir ortamdan bahsediyoruz. Şimdi Netiquette'in bu konudaki tavsiyelerine bakalım:

* Eğer internet servisleri ile ilgili bir probleminiz varsa problemin kaynağını önce kendinizde arayın. Bağlantılarınızı, bilgisayar ayarlarınızı ve programlarınızı kontrol edin.

* Bir siteyi ya da servisi kullanmadan önce, açıklama ya da anlaşma metinlerini okuyun.

* Ulaştığınız bir bilginin güncel ve doğru olmayabileceğini bilin.

* Gönderdiğiniz ya da aldığınız bilginin herkese açık bir ortamdan size ulaştığını ve eğer gerekli güvenlik önlemlerini almadıysanız "temiz" olmayabileceğini bilin.

* Eğer bir web siteniz varsa, burada büyük resimleri kul-

[86] http://www.rfc.net/rfc1855.html; http://sufizmveinsan.com/arastirma/intgorgu.html

lanmayın. Küçük boyutlu resimler koyup resmin büyük versiyonu için bağ koyun. Veya resmi, web'de açılması kolay olan çözünürlüğe getirin ve siteye öyle yerleştirin.

* Eğer web sayfanızda başkalarının sayfalarına link verecekseniz izin alın.

* Web sayfanızda ziyaretçilerinize son güncelleme tarihi ile ilgili bilgi verin.

* Dosya yükleme ve indirme işlemlerini, internet trafiğinin yoğun olmadığı zamanlarda, mesela gece yapın.

* Site sahibi iseniz, sitenizin sadece metinden oluşan bir versiyonunu da yapın. Böylece düşük hızda başlayan kullanıcılar siteyi daha rahat gezebilir.[87]

Netiquette'in bunlar dışında, sistem yöneticilerini ve moderatörleri ilgilendiren bir çok kuralı vardır. Biz burada son kullanıcıya yönelik olan hususları aktarmaya çalıştık.

Aslında bu kurallar bize yabancı değil. Zaten kültürümüzde bir şekilde karşılığı olan prensipler. Ne yazık ki, dünyanın her yerinde olduğu gibi bizde de iş uygulamaya gelince pek de başarılı değiliz.

[87] http://www.rfc.net/rfc1855.html, Erişim tarihi: 11.05.2008

Sonuç

Ülkemizde internet kullanımı, yetişkinler ve özellikle çocuklar arasında hızla yaygınlaşırken, güvenliği olmayan bir ağın, çocuklarımızı istenmeyen yönlere itmemesi için, zaman kaybetmeden gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

İnternetin olumsuz etkilerini en aza indirmek için kamuoyu ve ebeveynler bilinçlendirilmelidir. İnternetin yararlı bir iletişim aracı halinde kullanılması için özellikle eğitim kurumlarında bu konular yeniden gözden geçirilmelidir.

İnternet kafelerin sağlıklı mekân olmaları sağlanmalıdır. Bu ortamlarda mutlaka denetim olmalıdır. İnternet kafeleri işletenlerin olabilecek muhtemel problemlere karşı oldukça duyarlı olmaları gerekmektedir. Bu ortamlar sadece kâr amacı güden bir ticarî kuruluş olmamalıdır. Bu işletme sahiplerinin özellikle çocuklarımıza yönelik doğru ve etkili disiplinleri kullanacak, onları yanlış davranışlara karşı olumlu bir şekilde uyaracak, sağlıklı ve bilinçli gençlerin çoğalmasına yardımcı olabilecek düzeyde eğitimli kişilerin olması önemlidir.

Ailelerin çocuklarının internet kullanımlarını bilinçli bir şekilde takip etmeleri onların sağlıklı birey olarak gelişimleri için oldukça önemlidir. Bu durum aynı zamanda ailelerinde bu çağ mucizesi internet hakkında oldukça bilinçli olmalarını gerektirir. Aksi takdirde internet başında gereksiz fazla zaman geçirme hem fiziksel hem de ruhsal bir takım olumsuz etkilere se-

bep olacaktır. Eğer çocuklarımız eğitim (okul, çocuk esirgeme ve sosyal hizmetler kurumu, v.s. gibi) ortamlarında da internet imkânı buluyorlarsa aynı derecede sorumluluklar eğitimcilere, yöneticilere, devlete ve yine ebeveynlere kalmaktadır. İnterneti kötü amaçlarla kullanan kişilerin insanlar ve özellikle çocuklar üzerinde yol açtığı tahribatın sonuçlarına hergün görsel ve yazılı medya organlarında şahit olmaktayız.

Bir internet kullanıcısı olarak bize düşen en büyük görev ise bilinçli bir kullanıcı olmak. Ölçüyü kaçırmamak gerekiyor, internetin bağımlısı olmak ise çok zararlı. Bu da internetin faydalı yönlerinin yanında zararlı yan etkilerinin olabildiğini göstermektedir. Toplum olarak interneti doğru kullanma bilincimiz mutlaka oluşmalıdır. Aksi takdirde çocuklarımız olumsuz cinsel bilgiler, şiddet davranışları, alkol ve sigara alışkanlıkları, kumar, sağlıksız beslenme alışkanlıkları gibi istenilmeyen alışkanlıklar edinebilirler. Özellikle bilgisayar önünde uzun süreler harcanması gelişim çağında olan çocuklarda duruş ve oturuş pozisyonlarına bağlı olarak iskelet-kas sisteminde hasarlara, görme problemlerine, elekromanyetik radyasyon problemlerine, yaratıcı ve zihinsel gelişim risklerine, dil becerilerinde gerilemeye ve bazı çocuklarda epilepsi nöbetlerine, ayrıca okumaya dayalı akademik başarıda düşmeye, beyin gelişiminde problemlere, sosyal gelişimde olumsuzluklara da neden olabilmektedir.[88]

Kablosuz internet bağlantılı çoklu ortam bilgisayarlar, hepimizin hayatını değiştirecek. Şimdiden, araştırma kurumları,

---

[88] Arnas Aktaş, Y., "3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi ", http://www.tojet.net/articles/449.doc; Healy, J. M., "Bağlantı Doğru mu? Bilgisayarlar Çocuklarımız Olumlu ve Olumsuz Yönden Nasıl Etkiliyor?", İstanbul, s:121-134,,1999

konuşma anlama sistemlerini, bugünün cd-rom'larının binlerce katı kapasiteleri olan saklama araçlarını, görüntüleri doğrudan retinaya düşüren çok hafif gözlükleri ve cerrahların uzaktan operasyon yapabilecekleri kadar duyarlı geribildirimler veren sanal gerçeklik sistemlerini deniyorlar. Öyle bir zaman hayal edebiliriz ki, öğrencilerin holografik görüntüleri sanal sınıfları dolduracak, akıllı yazılımlar onların gerçek insanlar gibi davranmalarını sağlayacak, bunların birbirinden bağımsız birçok kopyaları aynı anda sahipleri adına bilgi ediniyor veya diğer görevlerini tamamlıyor olacak. Fakat, eğitimde teknolojinin değil insanın önemli olduğunu daima hatırlamalıyız. Teknoloji tabi ki öğretmeyi arttırabilir, ama onun belki de en önemli şeyi, **insanların içinde olmayı, sosyal bir varlık olmayı** unutturmamasını sağlamalıyız.

'Çocukların gerçek çiçekler yerine yalnızca logo çiçekleri ile oynamalarından korkmak' istemiyorsak, çocuklarımızın dünyadaki gerçek nesnelerle tanışmalarına, çevrelerine duyarlı olabilmelerine, hareket edebilmelerine imkân sağlamamız ve iyi insan ilişkilerine de yer veren bir eğitim-öğretim yöntemi uygulamamız gereklidir.[89]

"Benim çocuğum bilgisayar canavarı olacak, sabah akşam bilgisayarın, internetin başından kalkmıyor." diye övünenler, yarın büyük bir sıkıntıya düşmemek için şimdiden önlem almalıdırlar.

Bilgisayar ve internet, değerli bir eğitim aracı olarak kullanılabilir. Özellikle okul öncesi çocukları için eğitimin önemli bir aracı oyun olduğuna göre, bilgisayar bu araçlardan sadece biridir.

---

89 Ayla Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem, s. 246, Epsilon Yayınları, İstanbul.

Bilgisayar ve internet yanlış olarak kullanıldığında çocuğu tutsak edebilir, onu içine kapanık bir hale getirebilir, onu arkadaşsız, yalnız, toplum dışı ve asosyal yapabilir, tabiat ile ilişki kuramamasına sebep olabilir, kendini beğenmişlik, gösterişçilik, anlamsız yarışçılık duygusunu körükleyebilir, yani psikolojik, fizyolojik ve zeka açısından gelişimi engelleyebilir.

Çevremizle olan ilişkimizi düzenleyen, belirleyen ve bu anlamda da sınırlayan, günümüz için vazgeçilmez bir önemi olan, sahip olduğu boyutlarıyla şimdiye kadar hiç şahit olmadığımız bir dünyanın kapılarını açan ve bir 'vazgeçilmez' olarak hayatımıza giren yeni bir aygıt olan internetin sunduğu imkânlardan yararlanmak hakkına sahip olan çağımız insanı, millî ve manevî değerlerimizden asla taviz vermeden onunla yaşamasını da öğrenmesi gerekmektedir. Şu hususu asla akıldan çıkarmayalım ki; "Bir bıçak cerrahın elinde olursa can kurtarır, caninin elinde olursa da can alır."

Unutmamalıdır ki internet, içindeki güller kadar ayrık otlarını da barındırır.

Sonsöz Yerine

İnternet'in Çirkin Yüzü

Her gün biraz daha gelişen ve büyüyen medyanın ve özellikle İnternet'in pek çok hayrı da beraberinde getirdiği inkâr edilemez. Onun sayesinde dünya kadar bilgiye bir anda ulaşabiliyorsunuz. Ancak koca bir kitabı tarayarak elde edebileceğiniz bir bilgiyi İnternet aracılığıyla birkaç tuşa basarak öğrenebiliyorsunuz. Bilgisayarınızın başındayken âdeta dünyanın en büyük kütüphanesinde çalışıyormuş gibi, merak ettiğiniz hemen her mevzu ile alakalı malumâtı rahatlıkla bulabiliyorsunuz. Bir âyet, bir hadis ya da herhangi bir kelime hakkında yüzlerce müellifin mütalaasını çok kısa bir sürede ekranınızda görebiliyorsunuz. Ayrıca, küçük odanızda oturduğunuz aynı anda yeryüzünün her yanıyla kolayca haberleşebiliyor; duygu ve düşüncelerinizi bütün dünyayla paylaşabiliyorsunuz.

Maalesef, insan bir işle meşgul olurken her zaman zaruret ya da ihtiyaç sınırları içinde kalamıyor; bazen gereksiz ve faydasız şeylere de bulaşabiliyor. Hususiyle gençler, İnternet'i kullanırken lâubâlîliğe açılabiliyor ve mâlâyânîliğe girebiliyorlar. Harama karşı gözünü kapayacak, kalbini zabt u rabt altına alacak, duygu ve düşüncelerine vize soracak kadar iradeli olamayanlar, seyahatlerini kendi âlemlerinde devam ettiremiyor ve zamanla başkalarının karanlık dünyalarına kayabiliyorlar. Sahilden bir kere ayrılınca da bâtılın tasvirine iyice dalıyor, sâfî zihinlerini tamamen bulandırıyor ve o bataklıklardan çıkamaz hale geliyorlar. Heva ve heves peşinde zaman tükettikçe en ulvî insanî hislerini de birer birer kaybediyor ve bir daha geriye dönmemek üzere bataklığa gömülüyorlar. Hem öyle bir gömülüyorlar ki, anne-babalarıyla samimi sohbet etmek, eş ve çocuklarıyla hoş zaman geçirmek, hatta böylece aile hukukunu gözeterek zamanın

her anını ibadet yapıyormuş gibi değerlendirmek ve arkadaşlarıyla sohbet-i Canan'da bulunmak dururken, "chat" adı altında güya "sohbet" etme bahanesiyle olmadık fısk u fücurlara, gıybet ve yalanlara, onca günahlara giriyorlar; hem vakitlerini israf ediyor hem de ailevî münasebetlerin bütün bütün bozulmasına ve yuvaların yıkılmasına bâdî olabilecek cürümler işliyorlar.

Tabii ki, bu günah ne İnternet'e ne de televizyon gibi diğer medya organlarına aittir. Bütün iletişim vasıta ve araçları birer silah gibidir. Nasıl ki, Çanakkale'de düşmana karşı kullanılan silah öpülüp başa konulsa sezâdır, mukaddestir; fakat bir mü'minin kanının dökülmesine sebep olan ya da bir kargaşada kullanılan silah uğursuzdur, kötüdür. Aynen öyle de, internet, fuhşa açık birinin elinde, insanları müstehcenliğe ve felakete götüren bir araç; hakiki bir mü'minin idaresinde ise, Cennet'e adam taşıyan nurdan bir vasıta olur. Dolayısıyla asıl kötülenmesi gerekli olan, İnternet siteleri, televizyon ekranları ya da gazete sayfaları değil, onları muzır işlerde kullanan fena insanların duygu ve düşünce örgüleridir.

Maalesef bugün, istediğini istediği zaman göklere yükselten ve dilediğini de hemen gayyâlara batıran; bâtılı tasvîr edip sâfî zihinleri şirâzeden çıkaran ve insanları büyüleyip dilediği yana sürükleyen medya, hayırdan çok şerre sebebiyet vermektedir. Şimdilerde genç-ihtiyar, kadın-erkek, okumuş-okumamış hemen herkes televizyondan sonra İnternet denen devvâr u gaddârın elinde de bir oyuncak ve bu sihirbazın meshûr (büyülenmiş) bir piyonu halini almaya başlamıştır. Mevcut durumu itibarıyla o, bedeni ve cismâniyeti, ruhun ve kalbin önüne çıkararak, vicdana kezzâp döküp insan hissiyatını köreltmekte; gıybete ve iftirâya prim vererek dünya kadar bühtân bağımlısı yetiştirmektedir. Dolayısıyla da, onun aracılığıyla herkes, herkesle oynama imkânı bulmakta ve sürekli olumsuz şeyler yazılıp çizilmektedir.

İnternet Haydutları

İslam'da insanların ayıplarını fâş etme diye bir vazife yoktur. Hatta, zina gibi büyük bir günaha şahit olan bir insan bile "Ben gördüm!" deyip şahitlik yapmak zorunda değildir. Şayet dört şahit, şehadette it-

tifak ederlerse, mücrime ceza verilir; fakat bu, şahitlik edenlerin sevap kazanacakları manasına da gelmemektedir. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bu türlü hadiselerde hep meseleyi gizli tutmak ve elden geldiğince ketmetmek yolunu seçmiştir. Bizim vazifelerimiz arasında ve mehâsin-i ahlâk kuralları içinde insanların kusurlarını araştırma, onları deşifre etme ve mahcub düşürme diye bir madde yoktur. Aksine, hata ve kusur avcılığı yapma, günahları açığa vurma ve insanları tahkir etme dinimizde ahlâksızlık sayılmıştır.

İslâm, canları, yuvaları ve özel hayatları açısından insanlara güvence vermiş; hangi sebeple olursa olsun, şahısların dokunulmazlığını çiğnemeyi ve aile mahremiyetlerini ortadan kaldırıcı davranışlarda bulunmayı yasaklamıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de, "Ey inananlar! Zandan kaçınınız, zira zannın çoğu günahtır. Hiç kimsenin noksanını ve ayıbını da araştırmayınız." (Hucurât, 49/12) buyurulmuştur. Bu âyetle, insanların noksanlarının araştırılması, hatalarının ortaya dökülmesi, günahlarının fâş edilmesi ve şahsî hayata dair sırlarının açığa vurulması yasaklanmıştır. Casusluk yaparcasına eksik, kusur, hata ve günah avcılığına girişmemeleri, başkalarının ayıplarını aramamaları, kesin olmayan bilgileri mutlak hakikatmiş gibi kabul edip hiç kimseye cürüm isnat etmemeleri ve Allah'ın setrettiğini ille de açığa çıkarma gayretkeşliğine girmemeleri gibi hususlarda müminler ikaz edilmiştir. "Kim bir müminin herhangi bir kusurunu gizlerse, Settâr olan Yüce Allah da dünya ve âhirette onun ayıplarını örter." mealindeki hadis-i şerif de bu konuda inanlar için hem bir müjde hem de bir tembihtir.

Dolayısıyla, dinimize göre, medyada ve özellikle de İnternet sitelerinde, pek çok insan hakkında yapılan haberler en azından gıybettir ve bu cürümleri işleyenler büyük günahlara girmiş olurlar. Dahası, bu türlü gıybetler, sadece bir-iki insan arasında gizli kalmadığından ve internet aracılığıyla milyonlarca insanın diline düştüğünden dolayı kat kat daha büyük birer günah sayılır. Öyle ki, bir hadis-i şerifte gıybetin bir çeşidinin yirmi küsur zinadan daha büyük bir günah olduğu ifade edilmektedir. İşte, bir gıybetin binlerce dille seslendirildiği, küçük bir gıybet gibi başlayan kîl ü kâllerin çok geçmeden medya yoluyla koca koca iftiralara dönüştüğü ve ekran aracılığıyla bir anda binlerce göze, zihne ve kalbe düştüğü hesaba katılırsa, haber adı altında neşredilen

o sözlerin nasıl zinadan daha öldürücü günahlara sebebiyet verdiği anlaşılacaktır. Dolayısıyla, bir Müslüman, yazıp çizmek yoluyla bir kimsenin gıybetini ederken öyle büyük bir günaha girmiş olabileceğini düşünmeli ve insanlar hakkında ileri geri konuşmaktan tir tir titremelidir. Gıybet ve iftira etmenin affedilemez günahlar olduğunu bilmeli ve bunlardan uzak durmalıdır. Kendi ayıp ve günahlarıyla meşgul olup onların telafisiyle uğraşmalı; başkalarının kusurlarını ve hatalarını asla araştırmamalıdır. Kendi nefsi hakkında bir savcı gibi davranmalı, sürekli nefsini hesaba çekerek Allah'ın huzuruna görülmedik bir hesapla gitmemek için çok çalışmalıdır; fakat başkaları hakkında da samimi bir avukat gibi hareket etmeli ve onlara toz kondurmamak için de elinden gelen her şeyi yapmalıdır.

İnternet sitelerini hazırlayanlar, şayet Allah'a ve iman esaslarına gerçekten inanıyorlarsa, hiç kimsenin kirli çamaşırlarını ortaya çıkarmayı ve gizli kapaklı işlerini fâş etmeyi akıllarından bile geçirmemelidirler. Gammazlığı, laf hammallığı yapmayı, milleti birbirine düşürmeyi, su-i zanda bulunmayı, gıybet etmeyi ve hele iftira atmayı Allah'ın yasakladığı çirkin amellerden ve insanı felakete sürükleyen günahlardan saymalıdırlar. Katiyen yargısız infazda bulunmamalı ve hiç kimsenin ırzı, şerefi ve namusu ile oynamamalıdırlar. Millet hesabına zarar ihtimali olan meseleleri yetkili mercilere üslûbunca haber verseler dahi, millete zarar vermeyen şahsî mevzularda son derece ketûm olmalıdırlar.

***

Bir farz veya bir vecibenin edası söz konusu değilse, kalb ve ruhumuzda yaralar açabilecek herhangi bir hâdise ile karşılaşmamak için gözümüze, kulağımıza, adımlarımıza dikkat etmeliyiz. Mesela, bir internet sitesinde kaçta kaç ihtimalle insan çirkin bir manzara görür? Eğer o riski yüzdelerle ifade ediyorsanız bence çok tehlikeli bir zeminde yürüyorsunuz. Bu tehlikeyi düşünüp ona göre davranmanız teyakkuzdur, temkindir. Bir farz, bir vacip söz konusu değilse niye kalbimin bozulacağı yere gideyim, niçin gönlümü yaralayacak sahnelere bakayım, neden sayfalar dolusu çer çöple ruhumu bulandırayım ki?[90]

---

[90] *Kırık Testi*, 13.02.2006

KAYNAKLAR

FATMANUR BAŞARAN, SALİHA TURAN, YELİZ YAĞCI, "Bilgisayar ve İnternet Konusunda 5-6 Yaş Çocuklarının ve Ailelerinin Düşüncelerinin Saptanması", Basılmamış Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Bölümü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Konya, 1999

AİLEM DERGİSİ, Sayı: 238

AKADEMİK BİLİŞİM, 2007 Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 31 Ocak - 2 Şubat 2007

ALİ BAYKAL, "Eğitimde Bilgisayar Yararları ve Yetersizlikleri", Yaşadıkça Eğitim. Sayı 15 Mart-Nisan 1991 s. 13,14

ALİ ÇANKIRILI, Zafer Dergisi, Şubat 2003, sayı: 314

ARMAĞAN EKİNCİ, Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet, COGİTO Dergisi KIŞ Sayısı, 2002.

ARNAS AKTAŞ, Y., "3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi", http://www.tojet.net/articles/449.doc

AYDIN KÖKSAL, Logo'nun Eğitiminde Kullanımı Üzerine İnceleme, Sayı: 32, HUBBM Yayınları, 1983

AYLA OKTAY, "Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem", EPSİLON Yayınları, İstanbul, 1999

BETH LEVİNE, "Enhance Your Child's Computer Time" Family Life, June/July, p39, 2p., 2001

CAHİT CENGİZHAN, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fak. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü, "Bilgisayar ve İnternet Bağımlılığı (Araştırmalar)", Niğde Eğitim Fakültesi http://egitim.nigde.edu.tr/articles.php?lng=tr&pg=340

CEMAL YALÇIN, "Sosyolojik bir bakış açısıyla internet", C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Mayıs 2003 Cilt: 27 No:1 s. 77-89

CEVAT ALKAN, Eğitim Teknolojisi, Anı Yayıncılık, Ankara, 1997.

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Bilişim Suçları Raporu, 2000

ENVER TAHİR RIZA, Eğitim Teknolojisi Uygulamaları ve Materyal Geliştirme, Anadolu Matbaası, İzmir, 2000

ERTUĞRUL AKÇAOĞLU, http://www.akcaoglu.com/2007/01/04/internet-etigi/

FARUK YORULMAZ, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Başkanı, TrakyaNet Haber.

FATMA COŞKUN, Çocuk Sağlığı ve Eğitim Programı Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1990

GÜROL CANBEK, ŞEREF SAĞIROĞLU, "Çocukların ve Gençlerin Bilgisayar ve İnternet Güvenliği", Politeknik Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 1, s. 33-39, 2007

HASAN AYDINLI, İnternete Bağımlı Olmak, Sızıntı Dergisi, Aralık 2006 Yıl: 28 Sayı: 335

http://www.akbilge.com/forum/, Erişim tarihi: 26.08.2008

http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=26099 Erişim tarihi: 14.08.2008

http://bizimsahife.net/Mehmet_Oruc/Huzurun_Kaynagi_Aile, "Çocuklar ve İnternet"

http://idea.metu.edu.tr/

http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/egitimde_internet.htm

http://sufizmveinsan.com/arastirma/intgorgu.html

http://trghost.blogcu.com/10626161

http://www.caginpolisi.com.tr/33/45-46.htm, Gürkan BAL, Yozgat İl Emniyet Müdürlüğü

http://www.guvenliweb.org.tr

http://www.egitim.com/genel

http://www.haberler.com/ergenlikte-aile-ici-iletisime-dikkat-haberi

http://www.kurul.ubak.gov.tr/calistay/calistay.doc

http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/internetEtigi/intEtikustyazi.htm

http://www.microsoft.com/turkiye/athome/security/children/kidtips13-17.mspx, "13-17 yaş grubundaki çocuklar için çevrimiçi güvenlik ipuçları"

Nethaber, 23.08.2002, Erişim tarihi: 27.08.2008

http://www.ntvmsnbc.com/news/264294.asp, Erişim tarihi: 26.08.2008
http://www.okulsayfasi.com
http://www.profesyonelhaber.com Erişim tarihi: 21.08.2008
http://www.rfc.net/rfc1855.html
http://www.safekids.com/child_safety.htm (16.05.2005).
http://www.tbv.org.tr/default.asp?ID=30
http://www.tumgazeteler.com/?a=3951984, Erişim tarihi: 20.08.2008
http://www.yorumyap.net/network-internet/ Erişim tarihi: 25.08.2008
http://www.zehirliok.com/chat
http://www.zehirliok.com/konu/internet-dostmu-dusmanmi.html
http://zaferdergisi.com/print/?makale=803, "Eyvah! Çocuğum İnternette"
İnternet ve Eğitim [http://cc.anadolu.edu.tr/Egitim/UEgitim/Uzak3.htm]
İnternetin Sosyal Etkileri "En Liberal Oyuncak İnternet", http://mail.baskent.edu.tr/~20093505/mis/proje.doc
J. BİSHOP, "Does Internet Addiction Exist?", 2005
J. M. HEALY, "Bağlantı Doğru mu? Bilgisayarlar Çocuklarımız Olumlu ve Olumsuz Yönden Nasıl Etkiliyor?", İstanbul, s:121-134, 1999
KAMURAN ÇİLENTİ, Eğitim Teknolojisi ve Öğretim, Kadıoğlu Matbaası, Ankara, 1994.
Kırık Testi, 13.02.2006
M. C. YILDIZ, K. BÖLÜKBAŞ, "İnternet Kafeler, Gençlik ve Sosyal Sapma", http://www.felsefe.gen.tr/sosyalsapma.asp
MAHMUT AVEDER, İlkadım Dergisi, Şubat 2006
MALİK B. ENES, Muvatta.
MEHMET KÖYLÜ, Sızıntı Dergisi, Mayıs 2003 Yıl :25 Sayı :292
MEHMET TAŞPINAR, ÇETİN GÜMÜŞ, http://www.caginpolisi.com.tr/24/40-41-42.htm, , İnternet Kafelerin (Dijital Kütüphaneler) Denetlenmesi, F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim dalı doktora tezinden bir bölüm.
MEZİYET VE BAYHAN ARI, PINAR, Okul Öncesi Dönemde Bilgisayar Destekli Eğitim, EPSİLON Yayınları, 115 s., İstanbul, 1999
MUHAMMED DEMİRBİLEK, İnternet Ahlâkı, Sızıntı Dergisi, Nisan 1997 Yıl :19 Sayı :219

MUHAMMET MERTEK, Hissî Zekâ, Sızıntı, Kasım 2001 Yıl :23 Sayı :274

NİLÜFER TUNCER, Çocuk ve İnternet Kullanımı, Türk Kütüphaneciliği, 14/2, 2000

NURETTİN ŞİMŞEK, Öğretim Amaçlı Bilgisayar Yazılımlarının Değerlendirilmesi,

NURSEL YALÇIN, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Bilgisayar Eğitimi Bölümü

O. EGGER, M. RAUTERBERG, "Internet Behavior and Addiction", Swiss Federal Institute of Technology, Zurich, 1996

ÖZCAN DEMİREL, Genel Öğretim Yöntemleri,

ÖZDEN ÖZDEMİR, "Tedaviye İhtiyacı Olan Var mı?" http://www.pcmagazine.com.tr/dergi/mart99/cursor.htm, 24 Ekim 2000

RAHİME SEZGİN, Zaman Gazetesi, Pazar Eki, Sayı: 30, Bölüm: Aktüel

SERAP ÖZTÜRK, www.eğitim.com

ŞULE ÇELİK, egitim.com içerik sorumlusu, http://www.egitim.com/aile/0652/0652.chat.asp?BID=06

TİRMİZİ, Sünen, Birinci Baskı, Beyrut, 1996.

YAŞADIKÇA EĞİTİM, "Bilgisayar ve Çocuğunuz", Sayı 3, Mayıs-Haziran 1988 s. 25, 26

YAŞADIKÇA EĞİTİM, "Bilgisayarın Eğitime Katkıları", Çev: Hamdi Erkunt, İlhami Fındıkçı, Temmuz- Ağustos-Eylül.1989 s. 47-49

YAVUZ AKPINAR, Bilgisayar Destekli Öğretim ve Uygulamalar,

YUSUF MACİT, İletişimde Model Olarak Hz. Muhammed, Yeni Akademi Y.